

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

SAMANTA SEMIČIOVAITĖ

Edukologijos (švietimo vadyba) studijų programos

II kurso studentė

**UGDYMO PROCESO DALYVIŲ POŽIŪRIS Į PEDAGOGO PROFESIJOS
PRESTIŽĄ LEMIANČIUS VEIKSNIUS (X ŠVIETIMO ĮSTAIGOS
ATVEJIS)**

Magistro darbas

Mokslinė vadovė –
prof. dr. Aušra Kazlauskienė

Darbas originalus.....Samanta Semičiovaitė

(studento parašas)

Šiauliai, 2015

Semičiovaitė S. Ugdymo proceso dalyvių požiūris į pedagogo profesijos prestižą lemiančius veiksnius (X švietimo įstaigos atvejis): Edukologijos magistro darbas / mokslinė vadovė prof. dr. A. Kazlauskienė; Šiaulių Universitetas, Edukologijos fakultetas, Edukologijos katedra. Šiauliai, 2015. – 83 p.

SANTRAUKA

Darbe aptariamas pedagogų profesijos prestižą lemiančių veiksnių teorinis aspektas. Magistro darbo tikslas – X švietimo įstaigos ugdymo proceso dalyvių požiūris į pedagogo profesijos prestižą lemiančius veiksnius. Darbo tikslui pasiekti iškėti šie uždaviniai: remiantis mokslinės literatūros analize apibendrinti veiksnius, lemiančius pedagogų profesijos prestižą, išanalizuoti pedagogų požiūrį į profesijos prestižą pagal visuomeninio reikšmingumo, asmeninio ir ekonominio naudingumo veiksnius, išanalizuoti mokinių požiūrį į pedagogo profesijos prestižą pagal visuomeninio reikšmingumo, asmeninio ir ekonominio naudingumo veiksnius, išanalizuoti tėvų požiūrį į pedagogo profesijos prestižą pagal visuomeninio reikšmingumo, asmeninio ir ekonominio naudingumo veiksnius. Tyrimo objektas yra ugdymo proceso dalyvių požiūris. Tyrimas atliktas X švietimo įstaigoje, jame dalyvavo 41 pedagogas, 19 mokinių ir 20 tėvų. Anketinės apklausos metodu siekta išsiaiškinti ugdymo dalyvių požiūrį į pedagogų profesijos prestižą lemiančius veiksnius.

Šiame darbe laikomasi nuostatos, kad prestižas – visuomenės nuomonę apie <...> užsiėmimo, profesijos ar žmogaus garbingumą, reikšmingumą. Ši nuomonė tampa etalonu, pagal kurį vertinami <...> žmonės. Mokytojo profesijai netekus prestižo, įvairiuose Švietimo dokumentuose nurodoma, kad mokytojas yra pagrindinis švietimo kaitos, mokyklos tobulinimo veiksnys, todėl būtina atkurti mokytojo profesijos prestižą. Išanalizavus mokslininkų įdirbį šioje srityje, matyti, kad gausu darbų analizuojančių mokytojo profesijos prestižą ar statusą, išryškinant tam tikrus veiksnius. Tačiau Lietuvoje atliekama mažai tyrimų, kurie analizuotų ugdymo dalyvių požiūrį į pedagogo profesijos prestižą lemiančius veiksnius.

Visų respondentų (pedagogų, mokinių ir tėvų) nuomonės sutapo analizuojant visuomeninio naudingumo veiksnių grupės svarbą keliant profesijos prestižą. Mokytojas turi mylėti savo profesinę veiklą bei vaikus, būti motyvuotas, turėti pedagogui reikalingas charakterio savybes, laikytis profesinės etikos ir stengtis tobulinti savo darbo kokybę. Asmeninis naudingumas pedagogams atrodo labai reikšmingas, tačiau nepakankamas. Pedagogai dalyvauja kvalifikacijos kėlimo kursuose, seminaruose, tačiau dažniausiai renkasi individualaus tobulinimosi būdą. Pedagogai ir tėvai teigia, jog įvairios privilegijos tėra menkas atpildas už labai sudėtingą darbą. Iš ekonominio naudingumo veiksnių grupės respondentai išskyrė karjeros svarbą. Pedagogų tyrimo metu išaiškėjo, jog atlyginimas yra svarbus profesijos prestižo veiksnys, tačiau ne svarbesnis už mokinių mokymosi rezultatus ar pedagogų kvalifikaciją. Tėvai teigia, jog atlyginimo didinimas yra veiksmingiausias norit pakelti profesijos prestižą.

Semičiovaitė S. The Attitudes of Educational Process Participants' Towards the Determinants of a Pedagogues' Profession Prestige (The Case of a X Education Institution): Master of Education/ Research Advisor prof. dr. A. Kazlauskienė; Šiauliai University, Department of Education. Šiauliai, 2015. – 83 p.

SUMMARY

The paper discusses the theoretical aspect of factors determining teacher's profession prestige. The aim of the Master thesis is educational process participants' attitude to factors determining teacher's profession prestige of X educational institution. In order to achieve the aim some challenges were posed: according to the analysis of scientific literature to summarize the factors that determine the prestige of teachers' profession, to analyze the teachers' attitude to the prestige of the profession by public literacy, personal and economic usefulness factors, to analyze the students' attitude to prestige of teacher's profession by public literacy, personal and economic usefulness factors, to analysis parents' attitude to prestige of teacher's profession by public literacy. The object of research is educational process participants' opinion. The research was done in X educational institution, 41 teachers, 19 students and 20 parents participated in. Questionnaire method was used to find out the attitude of education participants to the factors determining teacher's profession prestige.

In this paper, it is considered that prestige - public opinion about <...> occupation, profession or human dignity and significance. This opinion is a standard of evaluating <...> people. The teacher's profession lost the prestige; various educational documents indicate that teacher is an agent of the main educational change and school improvement so it is necessary to restore the prestige of teacher's profession. After analyzing scientists' works in this range it is evident that there are plenty of works which analyse teacher's profession prestige and status highlighting certain factors. However, little research work is carried out in Lithuania, which analyses how teacher's profession prestige position of determining factors is formed in certain educational institution

All respondents (teachers, pupils and parents) opinions were coincided analysing importance of the group of public usefulness factors raising the prestige of the profession. Teacher should love their profession and children, be motivated, have proper teacher's character features and ethical, seek to improve the quality of their work. Private usefulness seems to teachers very significant but insufficient. Teachers participate in professional development courses, seminars but mostly prefer individual training method. Teachers and parents state that various benefits are poor reward for a very difficult job. The respondents identified the importance of career in economic usefulness factor group. During the study of teachers became apparent, that salary is an important profession prestige factor but it is less important than students' learning and teachers' qualification. Parents maintain that salary increasing is the most effective to raise the prestige of the profession.

TURINYS

SANTRAUKA.....	2
SUMMARY	3
ĮVADAS.....	5
1. PEDAGOGO PROFESIJOS PRESTIŽĄ LEMIANČIŲ VEIKSNIŲ TEORINĖS PRIEIGOS .	9
1.1. Visuomeninio reikšmingumo veiksniai.....	9
1.1.1. Profesijos tinkamumas asmeniui	9
1.1.2. Pedagogų motyvacija.....	13
1.2. Asmeninio naudingumo veiksniai.....	16
1.2.1. Kvalifikacijos tobulinimo galimybės.....	16
1.2.2. Profesinės privilegijos.....	19
1.3. Ekonominio naudingumo veiksniai.....	21
1.3.1. Specialybės paklausa darbo rinkoje.....	21
1.3.2. Galimybė kilti karjeros laiptais ir atlyginimas	24
2. TYRIMO METODOLOGIJA IR METODAI.....	29
2.1. Tyrimo metodika.....	29
2. 2. Tyrimo eiga ir imtis.....	33
3. X ŠVIETIMO ĮSTAIGOS UGDYMO PROCESO DALYVIŲ POŽIŪRIO Į PEDAGOGO PROFESIJOS PRESTIŽĄ LEMIANČIUS VEIKSNIUS TYRIMAS	34
3.1. Pedagogų požiūrio analizė.....	34
3.1.1. Visuomeninio reikšmingumo veiksnių analizė	36
3.1.2. Asmeninio naudingumo veiksnių analizė	41
3.1.3. Ekonominio naudingumo veiksnių analizė	45
3.2. Mokinių požiūrio analizė.....	48
3.3. Tėvų požiūrio analizė	50
IŠVADOS.....	57
REKOMENDACIJOS	59
LITERATŪTA	60
PRIEDAI	64

IVADAS

Profesijos populiarumą visuomenėje lemia daugelis veiksnių: gyvenimo sąlygos, visuomeninės gamybos būdas, skirtingi interesai, vertybinių orientacijų kriterijai, nevienodos galimybės įgyvendinti ateities planus ir kt. Lietuvoje šiuo metu populiariausiomis ir labiausiai prestižinėmis laikomos šios profesijos: daktaro, odontologo, teisininko, ekonomisto ir programuotojo. Šios specialybės garantuoja gerą darbo užmokestį, įsidarbinimo bei profesinės karjeros galimybes.

A. Giddens (2005) nurodo, jog prestižas yra socialinė pagarba, kurią asmeniui ar atskirai grupei priskiria kiti visuomenės nariai. L. Jovaiša (2007) prestižą apibūdina, kaip visuomenės nuomonę apie <...> užsiėmimo, profesijos ar žmogaus garbingumą, reikšmingumą. Ši nuomonė tampa etalonu, pagal kurį vertinami <...> žmonės. S. Gudelio (1983) teigimu, profesijos prestižas (pranc. *prestige* – autoritetas, įtaka, pagarba) yra sudėtinga sąvoka, kuri atspindi visuomenės nuomonę apie profesiją. Prestižas yra viena svarbiausių sąvokų, kuri taikoma kaip pagrindinis socialinių sluoksnių atskyrimo rodiklis (JAV Tarptautinis požiūrių tyrimo centras (*National Opinion Research Center*) iš Bakutytės, Paulausko, Ušeckienės, 2010). Profesijos prestižas remiasi prielaida, jog užimamos pareigos siejasi su žiniomis, galia, socialine įtaka ir pajamomis. Prestižo tyrimų pagrindas – ne atskiras asmuo, o jo užimamos pareigos.

Masinės informacijos priemonės – televizija, radijas, internetas, spauda – formuoja įvairias visuomenės vertybes ir stereotipus. Profesijos prestižas – ne išimtis. Prestižo principas stereotipus veikia jau nuo senų laikų. Anksčiau prestižinėmis buvo laikomos mokytojo, teisininko, mediko profesijos, tačiau laikui bėgant viskas kito – kai kurios profesijos prestižą išsaugojo, kitos – prarado. Tai susiję su visuomenės vertybių kaita, ypač su kintančiu atsakomybės supratimu. Šiuo metu vertingiausia laikoma tai, kas materialu. Daryti gerą darbą ir padėti kitam nebėra vertybė, juo labiau to negalima vadinti prestižu. Dėl to ir pasikeitė mokytojo profesijos statusas (Brazaitytė, cit. Balčiūnienė, 2011).

Profesijos, moderniose visuomenėje laikomos prestižinėmis, Lietuvoje neužtikrina pajamų, prestižo, socialinės ir finansinės padėties – to neišvengė ir mokytojo profesija. Lietuvoje ji laikoma „neprestižine“, tam įtakos turėjo įvairios priežastys: didelis darbo krūvis, nuolatinis stresas ir nuovargis, pedagogų konkurencija, nesusikalbėjimas su mokiniais, menkas atlyginimas, realios darbo valandos yra gerokai ilgesnės už pamoką, trūksta laiko refleksijai, slegia viešoji nuomonė, kad mokykla atsakinga už viską, žemas mokytojo profesijos prestižas (Dastikienė, 2009).

Kita problema susijusi su amžiumi – mokytojų bendruomenė sensta (Lietuva. Švietimas regionuose, 2013). Dėl mokytojo profesijos prestižo nebuvimo jauni diplomuoti specialistai mokyklas aplenkia iš tolo, o abiturientai pedagogo specialybės paprasčiausiai nesirenka. Mokytojo profesija – pašaukimas, reikalaujantis didžiulio pasiaukojimo ir atsidavimo, tačiau dvasinis, emocinis, intelektualinis ir materialinis atpildas yra būtinas.

Švietimas – integrali kultūros dalis, demokratinei valstybei ugdanti kompetentingą žmogų, kuris būtų pasirengęs prisiimti atsakomybę už visuomenės gyvenimą, gebėtų aktyviai veikti, priimti šiuolaikinio pasaulio iššūkius ir būtų pasirengęs pokyčiams. Švietimo paskirtis – būti kultūros kaitos katalizatoriumi, jos atsinaujinimo iniciatoriumi. „Švietimas savo paskirtį geriausiai atlieka tuomet, kai jo raida lenkia bendrąją visuomenės raidą – daro progresyvią įtaką mąstymo bei veikimo kultūrai. Esminis sėkmės veiksnys – dinamiška švietimo institucijų ir visuomenės narių sąveika kuriant sumanią visuomenę“ (Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija, 2013).

Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme teigiama, kad švietimas yra viena svarbiausių vidaus politikos prioritetų, o Lietuvos mokykla – viena svarbiausių valstybės stiprinimo ir tobulinimo veiksnių. Švietimo dokumentuose nurodoma, kad mokytojas yra pagrindinis švietimo kaitos ir mokyklos tobulinimo veiksnys, todėl svarbu atkurti mokytojo profesijos prestižą, kelti mokytojų statusą visuomenėje bei didinti mokytojo profesijos patrauklumą (Lietuva. Švietimas regionuose, 2013).

ES Komisijos Komunikate (2008) nurodoma, jog „švietimo sistemose, kuriose pasiekama geriausių rezultatų, mokytojo profesiją renkasi patys gabiausi žmonės; naudojama veiksminga tinkamų kandidatų į mokytojus atrankos procedūra ir tinkamai sprendžiamos su prasta veikla susijusios problemos“ (Komisijos Komunikatas, 2008). Pedagogų rengimo politika turėtų ne tik padėti spręsti ugdymo iššūkius, bet ir iš esmės prisidėti prie šiuolaikinės visuomenės kūrimo, nacionalinio saugumo bei tautinio tapatumo įtvirtinimo. Todėl svarbu atkreipti dėmesį į tai, jog pedagogų ir profesijos mokytojų rengimas yra kritinė būklės ir todėl svarbu formuoti aiškią bei racionalią pedagogų ir profesijos mokytojų rengimo politiką (LRS Rezoliucija, 2015). Greta pedagogų rengimo svarbu užtikrinti dirbančiųjų pedagogų kvalifikacijos kėlimą ir profesinį tobulėjimą, nes dabartinės mokytojų rengimo sistemos dažnai negali suteikti pedagogams reikiamo pasirengimo (ES Komisijos Komunikatas, 2012).

Analizuojant mokslininkų darbus, susijusius su mokytojo profesijos prestižu visuomenėje, matyti, kad ši tema plačiai tyrinėjama nuo XX a. vidurio. Skirtingų tyrimų metu buvo atskleisti įvairūs profesijos prestižo veiksniai. O. Tijūnėlienė (2000) analizavo mokytojo autoriteto sampratą tarpukario Lietuvoje, pedagogų įvaizdį tyrinėjo I. Bilbokaitė (2010), V. Kavaliauskienė (2001), motyvacijos svarbą pedagogo profesijos prestižui tyrinėjo D. Bagdžiūnienė, A. Kazlauskienė, A. Linauskaitė ir kt. (2014). Pedagogų požiūrį į profesijos prestižo veiksnius analizavo R. Bakutytė, R. Paulauskas, L. Ušeckienė (2010), o R. Virvilaitė, V. Jefimov (2005) tyrinėjo profesijos prestižo panašumus įvairiose šalyse. Tyrime „Mokytojų profesijos statusas ir būdai jį pagerinti įvairių tikslinių grupių sąmonėje“ (2007) analizuojama, kaip pagerinti mokytojo profesijos prestižą, L. Jovaiša (2007) tyrinėjo profesijos statuso kaitą lemiančius veiksnius bei profesijos prestižo įtaką renkantis profesiją ar darbą.

Mokytojo profesijos prestižo svarbą pažymi ir užsienio mokslininkai. P. Dolton, O. Marcenaro-Gutierrez (2013) sudarė socioekonominį indeksą ir ištyrė, jog svarbus yra ne vien atlyginimas, bet ir kiti

profesijos prestižo veiksniai, B. C. Avtonomovas (2004) ir kt. aiškina darbo rinkos įtaką profesijų prestižo pokyčiams. J. Goldthorpe ir K. Hope (1974), R. Ingersoll ir E. Merrill (2011) atliktų tyrimu rezultatai atskleidė, kad pedagogų profesijos prestižą užtikrintų didelis atlyginimas, įvairios premijos, lengvatos, apdovanojimai. L. Svensson (2006) tyrimo duomenimis, svarbiausias profesijos prestižo veiksnys – profesionalumas.

Problema. Išanalizavus mokslininkų įdirbį šioje srityje, matyti, kad gausu darbų, analizuojančių mokytojo profesijos prestižą ar statusą išryškinant tam tikrus veiksnius (menkas atlyginimas, patiriamas stresas ir t. t.). Tačiau Lietuvoje atliekama mažai tyrimų, kurie analizuotų ugdymo dalyvių požiūrį į pedagogo profesijos prestižą lemiančius veiksnius.

Objektas. Ugdymo proceso dalyvių požiūris.

Tyrimo hipotezė. Tikėtina, kad profesijos prestižą lemia visuomeninio reikšmingumo, asmeninio ir ekonominio naudingumo veiksniai. X švietimo įstaigos ugdymo proceso dalyvių požiūriai į pedagogo profesijos prestižą skirsis.

Tyrimo tikslas. Atskleisti X švietimo įstaigos ugdymo proceso dalyvių požiūrius į pedagogo profesijos prestižą lemiančius veiksnius.

Tyrimo uždaviniai:

- Remiantis mokslinės literatūros analize apibendrinti veiksnius, lemiančius pedagogų profesijos prestižą.
- Išanalizuoti *pedagogų požiūrį* į profesijos prestižą pagal visuomeninio reikšmingumo, asmeninio ir ekonominio naudingumo veiksnius.
- Išanalizuoti *mokinių požiūrį* į pedagogo profesijos prestižą pagal visuomeninio reikšmingumo, asmeninio ir ekonominio naudingumo veiksnius.
- Išanalizuoti *tėvų požiūrį* į pedagogo profesijos prestižą pagal visuomeninio reikšmingumo, asmeninio ir ekonominio naudingumo veiksnius.

Tyrimo metodologija. Magistro darbas yra grindžiamas šiomis teorijomis, principais ir metodologinėmis nuostatomis:

- Laikomasi nuostatos, kad tie, kurie atsakingi už švietimo teikimą, turi gerinti mokytojo profesijos prestižą (Mokytojų profesijos statusas ir būdai jį pagerinti įvairių tikslinių grupių sąmonėje, 2007).
- Prestižas yra socialinė pagarba, kurią asmeniui ar atskirai grupei priskiria kiti visuomenės nariai. Čia labai svarbus visuomenės vaidmuo, nes pagarba, prestižas ir panašūs raktiniai žodžiai negali egzistuoti savaime. Norint, kad šios sąvokos įgytų prasmę, būtina sąveika tarp kelių visuomenės narių ar grupių. Negali mokytojai patys priskirti savo profesijai pagarbos, ją turi pripažinti ir gerbti kiti visuomenės nariai (Giddens, 2005).

Tyrimo metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė. Jos pagrindu analizuojami pedagogų profesijos prestižo veiksniai.
2. **Anketinė apklausa**, kurios pagalba ištirta pedagogų nuomonė, išryškinant pedagogų profesijos prestižą lemiančių veiksnių raišką.
3. **Esė** „Mano svajonių mokytojas“, kurios pagalba atskleista mokinių nuomonė išryškinant pedagogų profesijos prestižą lemiančius veiksnius.
4. **Struktūruotas interviu raštu**, kuris sudarė sąlygas atskleisti tėvų nuomonę išryškinant pedagogų profesijos prestižą lemiančius veiksnius.
5. **Statistinė duomenų analizė** atlikta apklausos raštu duomenims apdoroti, taikant aprašomosios statistikos metodus: skaičiuojami procentiniai dažniai, vidutiniai požymių dydžiai, atliepiantys pedagogų požiūrį tam tikru klausimu.
6. **Kokybinė turinio analizė** naudota duomenų, gautų struktūruoto interviu raštu ir esė, apdorojimui.

Tyrimo imtis. Tyrime dalyvavo 80 respondentų: 41 pedagogas, 19 mokinių ir 20 tėvų iš X švietimo įstaigos.

Tyrimo etapai. Tyrimas X švietimo įstaigoje organizuotas 3 etapais: 1-ame etape atlikta anketinė pedagogų apklausa, 2-ame mokiniams buvo pateiktas atviro tipo klausimas, 3-ame etape pateikti atviri klausimai mokinių tėvams. Visi tiriamieji į klausimus atsakinėjo raštu.

Darbo naujumas ir reikšmingumas.

Mokytojo profesijai netekus prestižo, įvairiuose Švietimo dokumentuose nurodoma, kad mokytojas yra pagrindinis švietimo kaitos, mokyklos tobulinimo veiksnys, todėl būtina atkurti mokytojo profesijos prestižą, kelti mokytojų statusą visuomenėje bei didinti mokytojo profesijos patrauklumą (Lietuva. Švietimas regionuose, 2013). Daugelyje tyrimų pedagogų profesijos prestižo aspektas yra analizuojamas iš vienos kurios nors interesų grupės pusės (pedagogų/mokinių/visuomenės). Šiame darbe į šį reiškinį stengtasi pažiūrėti kompleksiskai, įtraukiant visas ugdymo procese dalyvaujančias grupes (pedagogus, mokinius, tėvus). Tyrime atskleisti veiksniai sudarys sąlygas pasirinktoje institucijoje prisidėti prie pedagogo profesijos prestižo kėlimo.

Darbo struktūra. Darbą sudaro teorinė, metodologinė ir praktinė dalys. Magistro darbą sudaro: santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, įvadas, 3 skyriai, 8 poskyriai, išvados, rekomendacijos, naudotos literatūros sąrašas, 4 priedai, 11 lentelių, 6 paveikslai. Darbo apimtis – 83 lapai.

1. PEDAGOGO PROFESIJOS PRESTIŽĄ LEMIANČIŲ VEIKSNIŲ TEORINĖS PRIEIGOS

1.1. Visuomeninio reikšmingumo veiksniai

1.1.1. Profesijos tinkamumas asmeniui

Kiekvienas žmogus – individuali asmenybė, turinti tam tikrus interesus, gebėjimus, įgūdžius, charakterio bruožus ir kitas savybes, todėl natūralu, kad skirtingiems žmonėms tinka skirtingos profesijos. Profesionalu laikomas tas darbuotojas, kuris savo profesijoje nuolat pasiekia gerų rezultatų, ne žemesnių nei kiti tos srities darbuotojai. Rezultatų lygis priklauso nuo konkrečių visuomeninių, istorinių, materialinių sąlygų, kuriomis egzistuoja profesija. Tačiau didžiausią įtaką veiklos rezultatams turi pats žmogus – jo gabumai, įgūdžiai, charakteris ir kitos savybės, lemiančios veiklos sėkmę. Kad būtų pasiekti geri rezultatai, labai svarbu kuo tiksliau nustatyti žmogaus tinkamumą profesijai.

Mokytojas – kūrybinės profesijos žmogus, todėl ši specialybė neatsiejama nuo pašaukimo. „Gero mokytojo“, „tikro mokytojo“, „mokytojo iš pašaukimo“ laukia ne tik mokiniai ir jų tėvai, bet ir visa tauta. Pedagoginis pašaukimas – tai motyvacijos, potencialo ir charakterio bruožų derinys, leidžiantis rinktis ugdymo darbą, bei jausti pasitenkinimą savo darbo rezultatais. Kaip teigia L. Jovaiša (1999), tik tikrą pašaukimą turintis pedagogas vertina savo profesiją, gina jos socialinį ir asmeninį prestižą.

Pasak V. Kavaliauskienės (2001), analizuojant pašaukimo reikšmę, būtų galima išskirti tokias grupes:

- 1) implikuojantys stimulą veikti (išorinį: šaukimas, šauksmas, kvietimas; vidinį: polinkis, potraukis, noras);
- 2) orientuojantys į dvasingumo pasireiškimą („dieviškas kvietimas aukotis“, „pagalba kitiems“, pareiga, paskirtis, lemtis, gyvenimo prasmė);
- 3) išreiškiantys sėkmingos veiklos nuojautą (tinkamumo veiklai, užsiėmimui);
- 4) nusakantys į „profesiją“ panašias sąvokas (profesija, specialybė, užsiėmimas, karjera, darbas).

A. Maceinos (1990) teigimu, pašaukimas yra ypatinga idėja, kurią dieviškoji mintis nurodo kiekvienai moralinei būtybei. Tai lyg prigimties balsas. Atsisakyti pašaukimo – tolygu pražudyti pagrindinį savo individualybės likimą, sukelti kūrybinį išsekimą ir mirtį. „Suprasti savo pašaukimą, reiškia, pažinti savo esmę“, teigia A. Maceina (1990, p. 348).

A. Maceina (1990) pašaukimą kildina iš individo prigimties ir sieja su socialinių vertybių siekimu, pvz.: tarnyste visuomeniniam idealui, ir laiko pašaukimą ne privilegija, bet pareiga. Pasak autoriaus, pašaukimą lemia du veiksniai: prigimtis ir gyvenimas visuomenėje.

L. Jovaiša (1999) pašaukimą apibūdino kaip asmenybės gyvenimo reiškinį. Jis teigia, kad žmogų tam tikrai veiklai gali „šaukti“: a) prigimtis, b) aplinkos keliami reikalavimai, c) subjektyvūs gyvenimo tikslai, idealai. Pasak autoriaus, pirmasis atvejis reiškia turėjimą tam tikrų gabumų, kurie motyvuoja rinktis atitinkamą darbą, antrasis atvejis rodo, kad žmogus būna pašauktas visuomeninei pareigai, kai jis pats ryžtasi veikti reikalingoje tarnyboje, o trečiasis – skirti savo gyvenimą kuriai nors prasmingai veiklai (Jovaiša, 1999, p. 70).

L. Jovaiša (1999, p. 71) išryškina tokius dirbančių iš pašaukimo ypatumus:

- 1) myli savo veiklos barą;
- 2) veržiasi prie darbo;
- 3) kruopščiai dirba;
- 4) negaili jėgų ir laiko;
- 5) džiaugiasi darbo sėkme ir ištvėringai pakelia nesėkmes;
- 6) jų darbas dažniausiai būna sėkmingas, nors ir sunkus;
- 7) atkakliai vengia darbo nesėkmių;
- 8) stengiasi tobulinti darbo kokybę, savo kvalifikacijas;
- 9) negalvoja apie profesijos keitimą;
- 10) gina savo profesijos asmeninį ir socialinį prestižą;
- 11) laikosi profesinės etikos;
- 12) svarbiausias jų profesinis gyvenimo filosofijos komponentas – darbas šalies klestėjimui.

R. Paulauskui, R. Bakutytei ir L. Ušeckienei (2010) atlikus tyrimą apie pedagogų požiūrį į profesijos prestižo veiksnius, paaiškėjo, jog vienas iš reikšmingiausių prestižą lemiančių veiksnių – profesijos tinkamumas asmeniui. Pasak K. Jurevičienės (2004), profesinis tinkamumas yra idealaus profesinio pašaukimo modelio struktūrinė dalis. Jis apima psichologinius ir fizinius asmens gebėjimus, individualius charakterio bruožus. Profesinio tinkamumo struktūrą sudaro *potencinė* (profesinių žinių išsamumas, profesinių mokėjimų ir įgūdžių tobulinimas, bendrieji profesijai reikšmingi gebėjimai, specialieji profesiniai gebėjimai, pastangos įgyti reikiamą teorinę pasirengimą, teorinę praktiką) ir *charakterio* (bendros teigiamos charakterio savybės, pasireiškiančios profesinėje veikloje bei charakterio savybių artimumas atitinkamai profesijai) sritys.

Profesinis tinkamumas – tam tikrai profesijai būtinų psichinių, psichofiziologinių, antropologinių savybių rinkinys, reikalingas tam, kad žmogus, įgijęs atitinkamą kvalifikaciją, galėtų gerai dirbti profesinį darbą. Profesinis tinkamumas nėra įgimtas, jis susiformuoja profesinėje veikloje. Įgimtos žmogaus savybės, profesinė motyvacija, profesinis pasirengimas – visa tai lemia per kokį laiką susiformuos profesinis tinkamumas. Ar žmogui tinka tam tikra specialybė, nustatoma įvairia metodika: žinių testais, motyvacijos, vertybinės orientacijos tyrimais, psichinių ir psichofiziologinių funkcijų diagnostikos testais (Psichologijos žodynas, 1993).

Tinkamumą profesijai lemia (Gudelis, 1983, p. 28):

1. *Motyvacija*. Žmogus, norėdamas tapti profesionalu, turi to siekti, reikalinga teigiama motyvacija. Kartais ji susiformuoja greitai, o kartais – per ilgesnį laiką. Darbo sėkmę lemia pasitenkinimas darbu bei teigiamos emocijos, kylančios darbo procese.

2. *Individualios psichologinės savybės*. Individualios psichologinės savybės yra svarbios visuose gyvenimo etapuose, taip pat ir darbe. Žmogus, siekdamas meistriškumo, jas tobulina – renkasi vis geresnius veiklos būdus, garantuojančius aukštesnius rezultatus. Palaipsniui tobulinami veiklos įgūdžiai, būdai, įpročiai, išmokstama save valdyti, tiksliau įvertinti savo galimybes ir pan. Meistriškumas pasiekiamas per skirtingą laiką, kartais prireikia 5–6 metų. Šis periodas vadinamas profesinio tinkamumo formavimosi, t. y. individualių psichologinių savybių ir teigiamos profesinės motyvacijos formavimosi, periodu.

Darbo pradžioje žmogui pasiekus gerų rezultatų galima spręsti, kad jis tinkamas tai profesijai. Tačiau jei naują veiklą lydi keletas nesėkmių, negalima iš karto daryti išvados apie žmogaus netinkamumą šiai specialybei. Yra daug įvairių priežasčių, trukdančių formuotis tinkamumui. Svarbu nustatyti ne tik tai, ar žmogus šiuo metu tinka profesijai, svarbiau matyti galimas žmogaus augimo profesinėje veikloje perspektyvas. Darbo sėkmė labiausiai priklauso nuo sugebėjimų.

3. *Kvalifikacija*. Profesiniam tinkamumui įtakos turi ir specialus darbuotojo pasirengimas. Kuo jis turi daugiau žinių, tuo darbo rezultatai geresni. Taigi kvalifikacija tampa svarbiu profesinio tinkamumo faktoriumi.

Tinkamumas profesijai glaudžiai siejasi su asmens kompetencijomis. Kompetencijos – individo charakteristikos, kurios sudaro sąlygas sėkmingai atlikti tam tikrą veiklą. Visoms sudėtingesnėms veikloms atlikti reikalingos tam tikros asmenybės savybės (nuostatos, vertybės, interesai) ir asmenybiniai veiksniai, kurie turi įtakos tam, ką asmuo geba nuveikti kaip tam tikros srities specialistas. Jie sudaro asmenybės kompetencijų pagrindą.

Karjeros valdymo vadove studentams (Valickas, Chomentauskas, Dereškevičiūtė ir kt., 2012) išskirti tokie kompetencijos struktūrą sudarantys vidiniai ir išoriniai kompetencijų sluoksniai.

Asmenybės bruožai. Apibūdinti asmenybę įmanoma įvairiausiomis sąvokomis. Skirtingos sąvokos dažnai reiškia panašius arba tuos pačius dalykus. Todėl buvo išskirti penki asmenybės veiksniai, geriausiai apibūdinantys bet kokią asmenybę, ir nurodyti kiekvienam veiksmui būdingi bruožai:

- ekstarversija: linkęs bendrauti, dominuoti, jausmingas, linksmas, pasitikintis savimi, aktyvus;
- emocinis pastovumas: ramus, saugus, patenkintas savimi;
- sutarimas su kitais: draugiškas, geranoriškas, pasitikintis, paslaugus;
- atvirumas: lakios vaizduotės, mėgstantis įvairovę, savarankiškas;
- sąžiningumas: veiklus, rūpestingas, išlaikantis savitvardą.

Vertybės – pagrindiniai ir patys svarbiausi principai, kuriais vadovaujamės gyvenime. Tai tam tikri sprendimai, kuriuos priima asmenybė atsiradus būtinybei rinktis, kas svarbiau: tikslai ar priemonės, altruizmas ar egoizmas, laisvė ar lygybė, pokyčiai ar stabilumas, sava ar kitų nuomonė, materialinė ar dvasinė gerovė, grupiniai ar nacionaliniai interesai, praktinės žinios ar menas, tvarka ar kūrybinis chaosas, pasitikėjimas kitais ar saviklioja, gynyba ar puolimas, intymumas ar formalumas, kooperacija ar konkurencija, religiniai įsitikinimai ar pasaulietinis skepticizmas, nepriklausomybė ar konformizmas, statusų skirtumai ar visuotinė lygybė.

Interesas – tai susidomėjimas kuo nors ir noras tai geriau pažinti, ištyrinėti. Interesai yra nukreipti į dalykus, kuriuos mėgstame, ir veiklas, kurias mums malonu atlikti. Svarbiausia interesų savybė yra atskleisti sritis, kuriomis individas nuoširdžiai domisi. Interesai gali būti situaciniai ar pastovūs, pasyvūs ar aktyvūs, tiesioginiai ar netiesioginiai, materialiniai, socialiniai ar dvasiniai.

Nuostatos – tai laikina arba sąlygiškai pastovi psichologinė parengtis kryptingai reaguoti į tam tikrą aplinkos poveikį. Nuostatos susiformuoja pastovioje situacijoje tenkinant biologinius ar dvasinius poreikius, mokantis, auklėjant ar dirbant (Jovaiša, 1999).

Įgūdis – tai automatizuotas mąstymo ir daiktinės, praktinės veiklos veiksmas. Kad susiformuotų įgūdžiai, reikia veiklos pratybų, kurių metu pereiname tokios fazės: sąmoninga ir tikslinga judesių kontrolė, atitinkama veiksmų automatizacija. Įgūdžiai klasifikuojami į šias rūšis: sensoriniai, motoriniai, sensomotoriniai ir intelektiniai (Jovaiša, 1999).

Gebėjimai – tai individualios psichofiziologinės ir psichologinės žmogaus savybės, lemiančios vienokios ar kitokios veiklos esmę bei padedančios sėkmingai sužinoti, išmokti bei įgyti įgūdžių. Pedagoginiai gebėjimai – asmenybės savybės, leidžiančios lengvai ir greitai atlikti pedagoginę veiklą. Pedagoginiai gebėjimai glaudžiai susiję su pašaukimu, nes jie reiškiasi ne tik siekiu užsiimti šia veikla, bet ir įvaldyti tos veiklos galias. Pedagoginių siekių ir jų realizavimo galia glūdi pačioje pedagogo pašaukimo širdyje. L. Jovaiša (2001) išskiria šiuos gebėjimus, padedančius sėkmingai vykdyti pedagoginę veiklą:

- pastabumas (diagnostiniai gebėjimai) – savybė, kuri leidžia įžvelgti situacijos, dalyko esmę, svarbiausius ugdytinių asmenybės bruožus;
- komunikatyvumas – gebėjimas, kurio dėka lengvai užmezgami tarpasmeniniai santykiai, sėkmingai plėtojamas dialogas, sukuriama prielankumo ir pasitikėjimo santykiai;
- organizuotumas – gebėjimas tinkamai planuoti savo ir kitų laiką, tvarkyti darbo reikmenis, paskirstyti pareigas, atskirti pirmaeilius dalykus nuo antraeilųjų, sutelkti visą dėmesį ir pastangas į svarbiausius dalykus. Drausmė, tvarkinga aplinka – organizacinių gebėjimų rezultatas;
- kūrybiniai gabumai – naujų idėjų ir originalumo šaltinis. Ryškiausiai pasireiškia metodinėje veikloje, organizuojant mokymo procesą. Kūrybingas pedagogas nuolat tobulina mokymo ir

ugdymo procesą, siekia geresnių darbo rezultatų, jaučiasi laimingas ir patenkintas dėl savo veiklos rezultatų;

- intelektualiniai gebėjimai – lengvina naujų dalykų supratimą, skatina ilgalaikį informacijos įsiminimą ir greitą jos atgaminimą;
- išraiškos (ekspresyvumo) gebėjimai – leidžia pedagogui logiškai perteikti mokomąjį dalyką, akcentuoti tai, kas svarbiausia, emociškai išgyventi vertybes, įtikinti ir paveikti visą klasę ar auditoriją. Tai gali daryti tik emociškai brandus asmuo, gebantis naudotis iškalbos ir vaidybos meno priemonėmis.

Apibendrinant galima teigti, kad profesinis tinkamumas – tai žmogaus gebėjimai ir asmeninės savybės, kurios lemia darbinės veiklos sėkmę. Profesinis tinkamumas nėra įgimtas: jis susiformuoja per tam tikrą laiką, kurio trukmę lemia įgimtos žmogaus savybės, profesinė motyvacija ir profesinis pasirengimas. Profesinis tinkamumas yra idealaus profesinio pašaukimo modelio struktūrinė dalis. Mokytojo profesija neatsiejama nuo pašaukimo. Pedagoginis pašaukimas yra motyvacijos, potencialo ir charakterio bruožų derinys, suteikiantis galimybę rinktis ugdymo darbą. Mokytojo, kuris dirba iš pašaukimo, laukia ne tik vaikai, bet ir visuomenė.

1.1.2. Pedagogų motyvacija

Visuomeninės nuomonės ir rinkos tyrimų centras „Vilmorus“ 2015 metais atliko pasitikėjimo įvairiomis Lietuvos institucijomis, tyrimą. Šio tyrimo duomenys parodė, kad per visus 2014 metus Lietuvos žmonių pasitikėjimas švietimu išaugo. Gruodį pasitikėjimo švietimu rodiklis pasiekė net 51,6 proc. – tai aukščiausias rodiklis nuo 2007 metų, „tačiau tai sudaro prielaidas ir didesniems lūkesčiams – norima, kad mokykla drauge su tėvais ugdytų kūrybiškus žmones, asmenybes, aktyvius Lietuvos valstybės piliečius, išmanančius valstybės ir kaimyninių šalių istoriją bei kultūrą, norinčius siekti naujų žinių ir tobulėti, gebančius prisiimti atsakomybę už save ir valstybę“ (Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija, 2013). Šie lūkesčiai susiję su išskirtiniais reikalavimais mokytojams. Jų motyvacija, kompetencija, asmeninės savybės, kūrybiškumas, gebėjimas perimti gerąją praktiką yra pagrindinis Lietuvos švietimo sėkmės laidas.

D. Bagdžiūnienės, A. Kazlauskienės, A. Linauskaitės ir kt. autorių (2014) teigimu, valstybė teikia visuotinį švietimą, gydymą, fizinę ir teisinę apsaugą. Gydytoją, teisėją, policininką ir mokytoją valstybė privalo rinkti atidžiai, užtikrindama, kad šiuos darbus atliekantys žmonės būtų su aukščiausia kvalifikacija bei motyvacija.

„Motyvas – tai tokia vidinė daugiau ar mažiau įsisąmoninta paskata, kuri yra susijusi su siekiamu tikslu ir išreiškia to siekiamo tikslo vertingumą“ (Žemaitis, 1978, p. 146). Nuo motyvo priklauso

kiekvienos veiklos pradžia, vyksmas ir sėkmė. L. Jovaišos (1978) teigimu, motyvas yra sudėtingas derinys. Jo struktūra tokia:

- signalo priėmimas,
- įvertinimas,
- programa,
- paskata,
- tikslas,
- veiksmas.

Nė vienas iš šių elementų, paimtas atskirai, negali būti pavadintas motyvu. Motyvas – visų elementų sąveika.

„Motyvacija – tai tam tikro elgesio, veiklos, paskatos motyvų veikti turėjimas“ (Tarptautinių žodžių žodynas, 2001, p. 497). Pasak R. Adamonienės (2002), žymiausios motyvacijų teorijos yra: Z. Froido psichoanalitinė motyvacijos teorija, K. Halo ir K. Spenso bihevioristinė (išmokimo) teorija, optimalaus lygio teorija, K. Levino lauko teorija, pasiekimų motyvacijos teorija, kognityvinio disonanso teorija, atribucijos teorija, A. H. Maslow poreikių teorija ir kt. Kiekviena teorija skirtingai aiškina motyvacijos procesą – tai priklauso nuo savito motyvacijos proceso vertinimo, individualių skirtumų akcentavimo, siekimo išsiaiškinti veiksmų tikslus, elgesio faktorius.

Švietimo dokumentuose nurodoma, kad mokytojas yra pagrindinis švietimo kaitos ir mokyklos tobulinimo veiksnys, todėl būtina atkurti mokytojo profesijos prestižą, kelti mokytojų statusą visuomenėje, didinti mokytojo profesijos patrauklumą. Mokytojai turėtų būti tobulėjantys, kūrybingi, produktyvūs, o į šią sritį turėtų eiti labiausiai motyvuoti jaunuoliai, savo specialybę ir pedagogiką išmanantys asmenys (Lietuva. Švietimas regionuose, 2013).

Kaip teigia D. Bagdžiūnienė, A. Kazlauskienė, A. Liniauskaitė ir kt. autoriai (2014), viena iš priemonių, minėtoms problemoms įveikti, stojančiųjų į pedagogines studijas motyvacijos įvertinimas. Motyvacinio testo įvedimas stojantiejiems į pedagogines specialybes turėtų sustiprinti mokytojo statuso poziciją visuomenės nuostatose, kelti pedagoginių studijų prestižą bei pagerinti mokytojo įvaizdį. Motyvacinio testo metu yra vertinama norinčiųjų tapti mokytojais motyvacija. Ankstesnių metų priėmimo rezultatai parodė, kad specialus dėmesys pedagoginėms studijoms pasiteisino. Motyvacijos testas būsimus studentus paskatino atsakingiau įvertinti ketinimą studijuoti pedagoginėse programose.

Motyvacijos įvertinimas susideda iš apklausos raštu ir pokalbio. Raštu prašoma pagrįsti numatomos profesinės veiklos srities pasirinkimą, atskleisti savo visuomeninę veiklą mokykloje ar kitose bendruomenėse. Pokalbio metu aiškinamasi rinkimosi veiksniai, mokymo ir bendradarbiavimo patirtis, gebėjimai įveikti sunkumus, profesinės veiklos įsivaizdavimas ateityje. „Motyvacijos įvertinimų duomenys, stojančiųjų balų vidurkiai ir kita informacija rodo, kad pedagogines studijas renkasi ne patys stipriausi abiturientai“ (Lietuva. Švietimas regionuose, 2013, p. 10).

Atlikus stojančiųjų į pedagogines studijų programas motyvacijos tyrimą (Rodzevičiūtė, 2003; Paliukaitė, 2005) paaiškėjo, kad atrenkant studentus tik pagal atestatų balus, daugelis abiturientų renkasi šią specialybę neturėdami vidinės motyvacijos būti mokytojais. Dominuojantys šių studentų motyvai: siekis įgyti aukštojo mokslo diplomą, noras studijuoti, noras tobulėti kaip asmenybei, ketinimas mokytis toliau.

Kalbant apie motyvaciją, svarbu aptarti ne tik stojančiųjų į pedagogines studijas, bet ir dirbančių pedagogų motyvaciją. L. Marcinkevičiūtės (2001) nuomone, darbo motyvacija – tai savęs ir kitų žadinimas veiklai, siekiant savų ir organizacijos tikslų.

Pasak A. Dumčienės (2001), atpildas, kuriuo siekiama kontroliuoti, slopina vidinę motyvaciją, todėl vadovai turėtų vengti perdėtos kontrolės; norint skatinti vidinę motyvaciją, reikia paremti, sudominti ir informuoti žmogų. Svarbi vieta tenka sėkmės motyvacijai – pastangoms siekti kuo geresnių rezultatų, tačiau esmine darbo motyvacija laikoma savęs įprasminimas, pasitenkinimas darbu. Autorės teigimu, egzistuoja ir išorinė motyvacija – noras atlikti veiksmus dėl pažadėto atlygio arba siekiant išvengti bausmės; vidinė motyvacija – noras atlikti veiksmus dėl pačios veiklos; laimėjimų motyvacija – troškimas siekti meistriškumo.

A. H. Maslow (2006) teigimu, asmens aktyvumą motyvuoja penki pagrindiniai poreikiai: fiziologiniai, saugumo, socialiniai (žemesnio lygmens poreikiai), pripažinimo ir saviraiškos (aukštesnio lygmens poreikiai). Tik patenkinus žemesnio lygmens poreikius, atsiranda aukštesnio lygmens poreikiai.

Kaip teigia I. R. Arends (1998), pedagogams svarbiausi šie motyvai:

- laimėjimo motyvai – labiausiai skatina profesijai reikšmingų pedagoginių kompetencijų tobulinimą;
- priklausymo motyvai – skatina mokytojus vertinti savo bendradarbius už paramą ir draugiškumą;
- įtakos motyvai – skatina mokytojus įgyti didesnę valdžią mokyklos gyvenime ir siekti karjeros.

A. Bishay (1996) tyrimo duomenimis, dauguma pedagogų yra patenkinti savo darbu bei profesija, tai lemia įvairūs motyvai. Mokytojų pasitenkinimą darbu ir teigiamą profesinę motyvaciją lemia noras dirbti su vaikais, piniginis atlygis, didžiavimasis savo darbu, suvokta atsakomybė, kuri didina savikontrolę bei įpareigoja. Autoriaus teigimu, pasitenkinimui didelės įtakos turi pedagogo amžius ir pedagoginio darbo patirtis. L. Milkintaitės (2001) tyrimo metu išaiškėjo, kad pedagoginio darbo motyvai yra: meilė vaikams, noras mokytis, dalytis žiniomis, siekis būti naudingam ir reikšmingam visuomenei, pastovus darbas, garantuota pensija, piniginis atlygis bei socialinis prestižas.

M. Teresevičienės ir I. Tandzegolskienės (2001) tyrimas parodė, kad pedagogo darbo motyvacija priklauso ir nuo amžiaus, lyties, asmenybės savybių. Pedagogams nuo 21 iki 30 metų yra aktualus pagarbos ir įvertinimo poreikis; 41 – 50 metų pedagogams svarbiausias saviraiškos poreikis. Autorių

teigimu, fiziologinius poreikius patenkina atlyginimas, saugumo – pastovi darbo vieta. Pagarbos ir įvertinimo poreikiui patenkinti svarbu noras gauti su profesine veikla susijusių žinių. Saviraiškos poreikio tenkinimas daro įtaką savojo „aš“ formavimuisi. Tyrimo metu paaiškėjo, jog daugumai pedagogų svarbiausi yra pagarbos ir saviraiškos poreikiai, o kad jie būtų patenkinti reikalingas noras siekti kompetencijos ir kaupti mokslinę informaciją.

A. A. Rean ir A. A. Baranov (1997) teigia, kad teigiama motyvacija būtina aukštesnės kvalifikacijos pedagogams. Jie turi savirealizacijos poreikių, pasižymi tomis asmenybės savybėmis, kurios skatina siekti profesinio meistriškumo. Žemesnės kvalifikacijos pedagogai pasižymi neigiama išorine motyvacija. Juos efektyviai dirbti skatina vadovų kritika ir nuobaudos.

Apibendrinant galima teigti, kad pasitikėjimas švietimu yra gana aukštas, tačiau tai sudaro prielaidas ir didesniems lūkesčiams (kūrybiškų asmenybių, aktyvių Lietuvos valstybės piliečių ugdymas ir t. t.). Didesni lūkesčiai susiję su išskirtiniais reikalavimais mokytojams. Valstybė privalo užtikrinti, kad Lietuvos mokyklose dirbantys pedagogai turėtų aukščiausią kvalifikaciją ir motyvaciją. Kaip teigia D. Bagdžiūnienė, A. Kazlauskienė, A. Liniauskaitė ir kt. autoriai (2014), viena iš priemonių, minėtoms problemoms įveikti, stojančiųjų į pedagogines studijas motyvacijos įvertinimas. L. Milkintaitės tyrimo metu išaiškėjo, kad pedagoginio darbo motyvai yra šie: meilė vaikams, noras mokytis, dalytis žiniomis, siekis būti naudingam ir reikšmingam visuomenei, pastovus darbas, garantuota pensija, piniginis atlygis bei socialinis prestižas.

1.2. Asmeninio naudingumo veiksniai

1.2.1. Kvalifikacijos tobulinimo galimybės

Visuotinai pripažinta, kad mokytojo vaidmuo visuomenėje pasikeitė. Pedagogas turi būti kompetentingas, kvalifikuotas, savarankiškas ir savikritiškas, atsakingas ir kūrybingas. Kvalifikacija nėra amžinas dalykas, nauja mokymosi paradigma kelia naujus reikalavimus pedagogui, todėl profesinės kvalifikacijos tobulinimas turi būti nuolatinis procesas. E. Rodzevičiūtės (2006) atliktame tyrime paaiškėjo, jog nuo mokytojo pedagoginių kompetencijų tiesiogiai priklauso visuomenės tobulėjimas, todėl sparti gyvenimo kaita kelia iššūkį mokytojui nuolatos tobulėti. Latvijoje atliktame tyrime „Mokytojo profesijos statusas ir būdai jį pagerinti įvairių tikslinių grupių sąmonėje“ (2007) teigiama, kad mokytojo išsimokslinimas ir kompetencijos lygis yra viena iš svarbiausių sąlygų, norint pagerinti pedagogo profesijos prestižą.

Kaip teigia I. Bilbokaitė (2010), vienas svarbiausių veiksnių, lemiančių pedagogo profesijos prestižą, – mokytojo darbo kokybė, kuri neatsiejama nuo nuolatinio kvalifikacijos tobulinimo. O. Tijūnėlienės (2000) teigimu, atgavus nepriklausomybę pirmosiose pedagoginio turinio publikacijose buvo bandoma apibūdinti mokytojo darbo uždavinius, funkcijas, atkreipti dėmesį į nekvalifikuoto darbo

padarinius. Autorės nuomone, išsilavinimas lemia mokytojo autoritetą. Neišsimokslinusio ir neišsilavinusio pedagogo veikla žalinga mokiniams.

Kvalifikacija – tai „darbuotojo tam tikros profesijos, specialybės įvaldymo laipsnis, specialių žinių ir darbo įgūdžių visuma, kurią įgijęs žmogus gali kokybiškai (kompetentingai) dirbti atitinkamos rūšies darbą. Kvalifikacijos lygis išreiškiamas: darbuotojų – tarpinėmis kategorijomis; tarnautojų – pareiginėmis kategorijomis; mokslo darbuotojų – moksliniais laipsniais ir vardais“ (Darbo rinkos terminai ir sąvokos, 1998, p. 61-62).

Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2011, ISAK) kvalifikacija apibrėžiama kaip „asmens turimų kompetencijų arba profesinės patirties ir turimų kompetencijų, reikalingų tam tikrai veiklai, visuma“, o mokytojo kvalifikacija – „asmens turimų kompetencijų arba profesinės patirties ir turimų kompetencijų, reikalingų mokiniams ugdyti, visuma“. Bendruosiuose nuostatuose kvalifikacijos tobulinimas apibrėžiamas kaip „neformalusis švietimas ir savišvieta, kuriais siekiama įgyti, plėtoti profesinei veiklai reikalingas kompetencijas“ (Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo nuostatai, 2007). Pasak L. M. Spencer, S. M. Spencer (1993), kompetencija yra esminė individo charakteristika, tiesiogiai susieta su aukštesnio lygio veiklos atlikimu. Pagrindinis kvalifikacijos tobulinimo tikslas yra skatinti ir sudaryti tinkamas sąlygas mokytojams įgyti ir plėtoti savo kompetencijas. Lietuvoje kvalifikacijos tobulinimas vyksta pagal neformaliojo švietimo kvalifikacijos tobulinimo programas ir savišvietos būdus. Pagrindiniai kvalifikacijos tobulinimo uždaviniai yra šie:

- 1) tenkinti mokyklų vadovų, mokytojų kvalifikacijos tobulinimo poreikius;
- 2) skatinti mokyklų vadovus, mokytojus kvalifikacijos tobulinimo metu įgytas žinias pritaikyti praktinėje veikloje;
- 3) plėtoti profesinį bendradarbiavimą ir tinkamai naudoti kvalifikacijos tobulinimui skirtas lėšas (ISAK – 591).

Pagal gebėjimų pobūdį ir jų taikymą išskiriamos tokios pedagogų kompetencijų sritys:

- bendrosios kompetencijos (tinkama mokymo kalbos vartoseną, kalbų mokėjimas, komunikaciniai gebėjimai, technologijų taikymas ir valdymas, kritinis mąstymas ir kt.), kurios dar skirstomos į vadybinę, organizacinę, kultūrinę, socialinę, sportinę kompetencijas;
- dalykinės kompetencijos (esminių ir novatoriškų mokomojo dalyko ir tos pačios žinijos bei ugdymo srities (pvz., socialiniai, humanitariniai mokslai, menai ir t. t.) dalykų išmanymas);
- didaktinės kompetencijos (įskaitant psichologines žinias ir jų taikymą, profesinės etikos išmanymą ir laikymąsi).

Pagal kvalifikacijos tobulinimosi būdus skiriamos tokios kompetencijų įgijimo formos:

- individualus tobulinimasis (įskaitant mokslinę veiklą, dalykinę raišką profesinėmis publikacijomis ir projektais);

- kolegialus dalijimasis patirtimi (metodinių grupių, dalykinių asociacijų veikla, įvairios pedagoginės veiklos demonstravimas ir stebėjimas, konsultavimas);
- specializuoti renginiai (kursai, mokymai, seminarai, praktika);
- akademinis (aukštesnės pakopos, kitos krypties studijos);
- viešoji nedarbinė aplinka (visuomeninė, kultūrinė, meninė raiška, veikla nevyriausybinėse organizacijose, dalyvavimas socialinėse akcijose, meno kolektyvuose, sportinėje veikloje, amatininkystė ir kūrybiniai projektai) (Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcija, 2012).

Pedagogai naujų žinių įgyti gali kvalifikacijos tobulinimo paslaugas teikiančiose institucijose. Jos turi reikiamą patirtį, bazę ir kvalifikuotus darbuotojus. Svarbiausios kvalifikacijos tobulinimo paslaugas teikiančios institucijos – aukštosios mokyklos, kurios rengia pedagogus ir psichologus. Taip pat ir kitos aukštosios mokyklos, kurios siūlo tobulinti kvalifikaciją II pakopos, laipsnio nesuteikiančių formaliųjų studijų, atskirų modulių studijų, kursų, neformaliai įgytų kompetencijų pripažinimo ir kitais būdais. Kvalifikacijos tobulinimo paslaugas ypač orientuodamiesi į pedagogų kvalifikacijos tobulinimo veiklų organizavimo, koordinavimo ir kompensacines funkcijas teikia valstybinės ir biudžetinės savivaldybių įstaigos. Dėl kvalifikacijos tobulinimo paslaugų teikimo vykdomi konkursai, kuriuos gali laimėti įvairūs fiziniai (dirbantys pagal patentą, įregistravę individualią veiklą) ir juridiniai asmenys (pvz., VŠĮ, AB, UAB, asociacijos).

Kompetencijų lygis auga tokia schema: žinojimas – praktinis žinių taikymas – gebėjimas analizuoti – gebėjimas integruoti turimas žinias su kitomis – vertinimas. Įvairiose institucijose įgytos žinios, įgūdžiai, gebėjimai, suformuotos vertybinės orientacijos, kurių siekiama realizuojant studijų programą ir tiesiogiai bendraujant su profesijos pedagogais, yra fiksuojama atitinkama profesine kvalifikacija. Kvalifikacijos įgijimas išreiškiamas dokumentu. Dokumente nurodomas tam tikros profesijos specialybės įvaldymo lygis, profesinių žinių ir darbo įgūdžių visuma, kurios dėka žmonės gali kokybiškai dirbti atitinkamą darbą.

2005 metais Švietimo ministerijos užsakymu buvo atliktas tyrimas „Skirtingų amžiaus tarpsnių grupių vaikų bei studentų, tėvų požiūris į švietimą“, kuriame tėvai teigė, jog pagerėjo teikiamo išsilavinimo kokybė bei mokytojų kvalifikacija. Tačiau R. Laužiko ir kt. (2008) teigimu, tobulinant pedagogų kvalifikaciją, daugiau dėmesio reiktų skirti kompetencijoms, kurios reikalingos mokymo proceso planavimo, mokymosi pasiekimų vertinimo, gebėjimų praktiniam taikymui ir jų tobulinimui. Greta to, svarbu motyvuoti mokytojus ieškoti naujų veikimo metodų visose šiose mokymo proceso srityse. Latvijoje atliktame tyrime „Mokytojo profesijos statusas ir būdai jį pagerinti įvairių tikslinių grupių sąmonėje“ (2007) teigiama, kad planuojant kvalifikacijos tobulinimo programas, daugiau dėmesio turi būti skiriama žinioms ir įgūdžiams, kurie turi įtakos profesijos prestižui visuomenėje (bendradarbiavimas su tėvais, konfliktų sprendimas, darbas su įvairiomis socialinėmis ir daugiakultūrinėmis grupėmis ir kt.).

Apibendrinant galima teigti, jog kvalifikacijos tobulinimas yra neformalusis švietimas ir savišvieta, kuriais siekiama įgyti ir plėtoti profesinei veiklai reikalingas kompetencijas. Pedagogams keliant kvalifikaciją, mokiniai pasiekia geresnių rezultatų, sėkmingiau organizuojamas visas ugdymo procesas. Nuo įgytų kompetencijų lygio taip pat priklauso ir asmeninis statusas, ir profesijos prestižas, todėl pedagogo kvalifikacija turi būti tobulinama visą profesinės veiklos laikotarpį. Kvalifikacijos tobulinimas – tai galimybė plėsti ir gilinti savo žinias.

1.2.2. Profesinės privilegijos

Įvairių tyrimų (Riemann, 2005; Jacobssono, Pousette'o, Thyleforso, 2001; Bulotaitė, Lepeškienė, 2006) duomenimis, mokytojavimas yra labiausiai stresą kelianti specialybė. Pedagogo profesijos atstovai ypač dažnai patiria įtampą, stresą ir baimę, nuo kurios kenčia mokytojų sveikata, todėl jie patiria nepasitenkinimą ir keičia darbą. Dėl šių priežasčių smarkiai smunka pedagogo profesijos prestižas. Įvairiomis privilegijomis siekiama padidinti mokytojo profesijos patrauklumą darbo rinkoje, taip bent kiek kompensuoti mokytojui už sunkų ir psichoemociškai alinantį darbą.

J. Goldthorpe ir K. Hope (1974) teigia, kad profesijos prestižą lemia ne tik atlyginimo dydis, bet ir socioekonominės privilegijos, tokios kaip: lengvatos, premijos, kitos išmokos. R. Paulauskas, R. Bakutyte, L. Ušeckienė (2010) greta kitų profesijos prestižo veiksnių, išskiria profesijos privilegijų veiksnį. Privilegijas šie autoriai įvardija tokias: ilgesnės atostogos, galimybė laisvai disponuoti savo laiku. Anot V. Gudonio ir E. Šeipūnaitės (2008), pedagogo profesija yra privilegiuota dėl darbo dienos trukmės, garantuoto atlyginimo ir ilgesnių nei įprasta atostogų. R. Ingersoll ir E. Merrill (2011) pateikia tokį pedagogų privilegijų „paketą“: pailgintos mokytojų atostogos, kūrybinių atostogų galimybė, paankstintas išėjimas į pensiją, formaliai sutrumpintos darbo valandos, mokestinės lengvatos, valstybinės ar regioninių administracijų dotacijos, skirtos mokytojų buitiniams gyvenimo sąlygoms gerinti (kelionpinigiai, dotacija buto nuomai, knygoms, kurui įsigyti, rėmimas „natūra“ ir pan.). Įvairiose valstybėse konkretus lengvatų ar paramų mokytojui „paketas“ skiriasi (didesnis ar mažesnis), tačiau aišku, kad toks paketas yra tarpkultūriškai universalus reiškinys.

„Kasmetinės atostogos – tai kalendorinėmis dienomis skaičiuojamas laikotarpis, suteikiamas darbuotojui pailsėti ir darbingumui susigrąžinti, paliekant darbo vietą (pareigas) ir mokant vidutinį darbo užmokestį“ (Darbo kodeksas, 2002, 165.1str.). Švenčių dienos į atostogų trukmę neįskaičiuojamos. Kasmetinės atostogos gali būti trijų rūšių: *minimalios, prailgintos ir papildomos*. DK 166 str. 1 dalis įtvirtina 28 kalendorinių dienų trukmės kasmetines minimalias atostogas. Prailgintos atostogos suteikiamos tiems darbuotojams, kurių darbas susijęs su didele nervine, protine, emocine įtampa bei profesine rizika. Prailgintos atostogos suteikiamos darbuotojams, kurių darbo sąlygos yra specifinės. Vyriausybės nutarime NR. 941 nustatyta, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigų, bendrojo

lavinimo mokyklų, profesinio mokymo įstaigų, aukštųjų mokyklų, neformaliojo švietimo įstaigų, psichologinių, pedagoginių psichologinių tarnybų, vaikų globos įstaigų ir sutrikusio vystymosi kūdikių namų darbuotojai pedagogai turi teisę į 56 kalendorinių dienų trukmės atostogas. Tokios pat trukmės atostogomis naudojasi mokslo ir studijų institucijų mokslo darbuotojai: vyresnieji mokslo darbuotojai, mokslo darbuotojai, jaunesnieji mokslo darbuotojai. DK 182 str. nustato kūrybines atostogas, kuriomis gali pasinaudoti ir mokytojai. Jos suteikiamos disertacijai užbaigti, vadovėliams rašyti ir kitais įstatymų numatytais atvejais. Pedagogai turi įstatymais garantuotą teisę atostogauti mokslo metų pabaigoje, t. y. vasarą.

Lietuvos Respublikos darbo kodekse (2002, 142 str.) darbo laiko sąvoka apibrėžiama taip: „tai laikas, kurį darbuotojas privalo dirbti jam pavestą darbą, ir kiti jam prilyginti laikotarpiai“. DK 144 str. 1 dalis nurodo, kad darbo laikas negali būti ilgesnis kaip 40 valandų per savaitę. Tai reiškia, jog kasdieninė darbo laiko trukmė negali viršyti 8 darbo valandų. Maksimalus darbo laikas, įskaitant viršvalandžius, per 7 dienas neturi viršyti 48 valandų. Lietuvos DK darbo santykiai pagal darbo laiko trukmę skirstomi į: viso darbo dienos laiką; ne viso darbo dienos laiką (darbuotojo ir darbdavio susitarimu); sutrumpinto darbo dienos laiko. Sutrumpinto darbo pobūdis taikomas tiems darbuotojams, kurių darbas susijęs su didesne protine ir emocine įtampa. Tai mokytojai, švietimo, ugdymo, globos įstaigose dirbantys specialieji – socialiniai pedagogai, dėstytojai ir pan. Šiems specialistams galima dirbti iki 36 valandų per savaitę. Tačiau jų darbo valandos skiriasi. Pagal Švietimo įstaigų darbuotojų ir kitų įstaigų pedagoginių darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos aprašą, patvirtintą Švietimo ir mokslo ministro 2013 m. gruodžio 19 d. įstatymu Nr. V-1254, apskaičiuotos savaitinės darbo laiko normos:

mokytojų	18 valandų
priešmokyklinio ugdymo pedagogų	36 valandos
priešmokyklinio ugdymo pedagogų specialiosiose mokyklose	26 valandos
specialiųjų pedagogų bendrojo lavinimo mokyklose	23 valandos
specialiųjų pedagogų sveikatos priežiūros įstaigose	23 valandos
auklėtojų normalaus režimo įstaigos	30 valandų
socialinių pedagogų	36 valandos

Taigi, apžvelgus įvairius šaltinius, galima teigti, kad pedagogo darbas yra sunkus ir psichoemociškai alinantis. Dėl to įvairiose valstybėse pedagogams yra teikiamos socioekonominės

privilegijos. Privilegijos gali būti tokios: ilgesnės atostogos, galimybė laisvai disponuoti savo laiku, kūrybinių atostogų galimybė, paankstintas išėjimas į pensiją, formaliai sutrumpintos darbo valandos, mokestinės lengvatos, valstybinės ar regioninių administracijų dotacijos, skirtos mokytojų buitiniams gyvenimo sąlygoms gerinti. Profesinių privilegijų dėka yra keliamas pedagogų profesijos prestižas ir paklausa darbo rinkoje.

1.3. Ekonominio naudingumo veiksniai

1.3.1. Specialybės paklausa darbo rinkoje

Nuolatinės reformos, žmonių migracija, gimstamumas, mokytojų amžiaus vidurkis ir kiti įvairūs veiksniai lemia pedagogų darbo rinkos paklausą ir pasiūlą. R. Paulauskui R. Bakutytei ir L. Ušeckienei (2010) atlikus tyrimą išaiškėjo, jog specialybės paklausa darbo rinkoje yra svarbus ekonominės naudos veiksnys, lemiantis profesijos prestižiškumą.

Darbas – tai pirmoji ir svarbiausioji žmonijos egzistavimo ir tobulėjimo sąlyga. Darbas klasifikuojamas pagal įvairius kriterijus:

- pagal poreikį: fizinis, protinis, kūrybinis;
- pagal išsilavinimo lygį: kvalifikuotas, nekvalifikuotas, aukštos kvalifikacijos;
- pagal hierarchiją: vadovaujamas, vykdomasis;
- pagal teisinę būklę: darbdaviai, dirbantieji.

Darbo rinka yra gana naujas, oficialaus pripažinimo prasme, fenomenas Lietuvoje. Nors darbo rinkos samprata atrodo gana aiški, tačiau galimas tam tikras šios kategorijos daugiaprasmiškumas.

Svarbu skirti darbo jėgos rinkos ir rinkos mechanizmo, veikiančio darbo sferoje, sampratas. Pasak M. Stonkienės (1995), rinkos mechanizmas, veikiantis darbo sferoje, atspindi konkrečių, teisiškai įtvirtintų ekonominių subjektų tarpusavio sąveikos taisyklių sistemą, kurios pagrindas – rinkos santykiai, orientuoti į santykinio balanso pasiekimą darbo pasiūloje ir paklausoje, t. y. prekės – darbo jėgos ar sugebėjimo dirbti rinkoje ir numatantys nedarbo egzistavimą. Darbo rinkos samprata įvardija tik darbo pasiūlos ir paklausos galimybę.

Darbo rinkos sąvoka gali būti vartojama siaurąją ir plačiąją prasme – priklausomai nuo to, ką laikome subjektu. Darbo rinkos subjektai yra pardavėjai ir pirkėjai. Darbo rinkoje jie turi specifinį socialinį statusą. Tarpusavyje jie sąveikauja kaip darbdavys (darbo jėgos pirkėjas) ir darbuotojas (specifinės prekės – darbo jėgos ar savo sugebėjimo pardavėjas). Plačiąją prasme darbo rinkos sąvoka apėmia darbdavius, samdomuosius darbuotojus ir bedarbius, o siaurąją prasme ji apima darbdavius ir potencialius darbuotojus, kurie siekia sudaryti darbo sutartis.

Darbo rinka yra sudedamoji rinkos ekonomikos dalis. Pagrindinė jos funkcija – darbo jėgos tarp ekonominių veiklų, profesijų teritorijų, įmonių paskirstymas. Greta pagrindinių funkcijų atlieka dar dvi socialines-ekonomines funkcijas: paskirsto gyventojų pajamas darbo apmokėjimo forma, tokiu būdu skatindama darbinę veiklą, ir visiems formaliai sudaro vienodas sąlygas pasinaudoti teise į darbą ir profesinį tobulėjimą. Darbo rinką sudaro šie elementai: darbo pasiūla ir paklausa, darbo rinkos konjunktūra, darbo jėgos kaita (darbo apmokėjimas), konkurencija, darbo rinkos infrastruktūra.

Darbo rinka gali būti *oficiali* ir *neoficiali*. Praktikoje abi darbo rinkos yra glaudžiai susijusios, yra bendros darbo rinkos sudedamosios dalys. Oficialioji darbo rinka numato:

- 1) darbo pasiūlos laisvę, t. y. pasirinkimo laisvę tarp užimtumo ir nedarbo, laisvą profesijos ir veiklos rūšies pasirinkimą, atsižvelgiant į asmeninius interesus ir visuomenės poreikius;
- 2) darbo paklausos laisvę t. y. samdymo ir atleidimo iš darbo laisvę darbdaviams, atsižvelgiant į įstatymus ir užtikrinant darbuotojų interesų apsaugą.

Pasak R. Laužiko (1999), pagal darbo jėgos pasiūlos ir paklausos santykį darbo rinka gali būti skirstoma į tris rūšis.

Nulinė (subalansuota), kuomet darbo jėgos pasiūla sutampa su paklausa. Teoriškai tai ideali, tačiau sunkiai įgyvendinama darbo rinkos situacija. Nulinės darbo rinkos padėties siekia kiekvienos šalies ar regiono politika. Darbo jėgos pasiūla niekuomet visiškai neatitinka paklausos, nes ekonominiu požiūriu reikalingas optimalus darbo rezervas, dar vadinamas natūralia nedarbo norma, kuomet nedarbas siekia 3-4 proc. Esant tokiam nedarbo lygiui, sakoma, kad šalyje yra visiškas užimtumas. Bandyamas pasiekti 100 proc. užimtumą nedarbo sąskaita sudaro užimtumo iliuziją, lemia neracionalų ir neefektyvų darbo jėgos panaudojimą.

Perteklinė – darbuotojų pasiūla viršija jų paklausą. Nuosmukių ir ekonominių krizių metu, kuomet sumažėja gamybos, paslaugų apimtis ir ilgą laiką yra aukštas nedarbo lygis, susidaro ši socialiai skaudžiausia darbo rinkos situacija. Lokalioje teritorijoje to priežastys gali būti atsitiktinės, pvz., stichinės nelaimės arba staigus vienos didelės įmonės bankrotas.

Deficitinė, kai darbo vietų pasiūla viršija darbo jėgos pasiūlą. Toks rinkoje atsiradęs darbo jėgos trūkumas gali atrodyti patrauklus socialiniu požiūriu, tačiau jis stabdo ekonomikos vystymąsi. Siekiant didinti darbo jėgos paklausos ir pasiūlos atitikimą, reikalinga nuolat tirti profesijų ir įvairių kvalifikacijų poreikį darbo rinkoje.

Darbo jėgos pasiūla (ekonominis aktyvumas) susijusi su paskatomis dirbti, kurios priklauso nuo atlyginimų lygio, darbo jėgos apmokestinimo ir darbuotojams teikiamų socialinių garantijų. Darbo užmokesčio pokyčiai rinkoje nevienodai veikia skirtingų kategorijų darbuotojų pasiūlą. Vidutinės kvalifikacijos ir nekvalifikuotų fizinio darbo žmonių darbo užmokesčio lygis yra santykinai žemas, todėl šių žmonių reakcija į darbo apmokėjimo kaitą yra jautri (elastinga). Kvalifikuotų (protinio darbo) specialistų pasiūla, kintant darbo apmokėjimo sąlygoms, keičiasi mažesniu laipsniu, nes jų darbo

užmokestis santykinai aukštas. Taigi kvalifikuotų specialistų darbo pasiūlai įtakos turi ne tik pareigybinė alga, bet ir dalykinio bendravimo lygis, karjeros perspektyvos, visuomeninis užimamų pareigų statusas ir profesijos prestižas (Navickas, Paulavičius, 1999). B. C. Avtonomovas (2004) ir kiti autoriai mano, kad pasiūlai darbo rinkoje nemažą įtaką daro prestižinės profesijos pasikeitimas (darbo sąlygų pasikeitimai, profesijos pripažinimas prestižine, įvairių lengvatų gavimas).

B. Martinkus ir D. Beržinskienė (2005) teigia, kad reali darbo rinka tikrai nėra tobula. Darbo rinkos pasiūla retai kada atitinka darbo jėgos paklausą darbo rinkoje. Tokia situacija susiklosčiusi ir tarp pedagogų. 2014 metais, sumažėjus moksleivių skaičiui, net keli tūkstančiai pedagogų liko be darbo, tai reiškia, kad darbo rinka tapo perteklinė.

Pedagogų poreikį ar perteklių apsprendžia du dydžiai:

- 1) reikalingas mokytojų skaičius, kurį apsprendžia mokinių ir savaitinių pamokų skaičius, mokytojo krūvio ir kitų faktorių determinuojamas moksleivių kiekis, tenkantis vienam mokytojui;
- 2) esamas (ar prognozuojamas, remiantis mokytojų atėjimo ir išėjimo iš darbo srautais) mokytojų skaičius, kurį apsprendžia absolventų, taip pat kitų specialistų, ateinančių dirbti į mokyklas ir išeinančių į pensiją (ar dėl kitų priežasčių), skaičius.

Lietuvos darbo biržos duomenimis, šiais metais paklausiausios – lietuvių kalbos, anglų kalbos ir muzikos mokytojų profesijos. Darbo rinkoje trūksta etikos, chemijos ir norvegų kalbos mokytojų. Lyginant su pernai metais, pagrindinio ir vidurinio ugdymo mokytojų paklausa padidėjo 12 proc., o pasiūla sumažėjo 22 proc. Darbo pasiūloje, t. y. darbo biržoje (2014) registruotų mokytojų, užfiksuotas kūno kultūros, dailės, muzikos ir geografijos mokytojų perteklius. Menkos įsidarbinimo galimybės baltarusių, ispanų, italų kalbų, informatikos ir braižybos mokytojams. Šiais metais nebuvo įregistruota nė viena laisva šių profesijų darbo vieta.

2014 metais Šiaulių teritorinėje darbo biržoje buvo nustatytas įvairių Šiaulių apskrities rajonų nepaklausių specialybių ir profesijų sąrašai, kuriuose gausu pedagogų. Akmenės rajone greta kitų nepaklausių specialybių yra dailės mokytojas bei socialinis pedagogas; Kelmės ir Pakruojo rajono savivaldybėse – pradinio ugdymo mokytojas; Šiaulių rajono savivaldybės Kuršėnų, Bubių, Raudėnų, Šakynos ir Gružių seniūnijose – kūno kultūros mokytojas, specialusis pedagogas, socialinis pedagogas.

Apibendrinant galima teigti, kad specialybės paklausa darbo rinkoje yra svarbus ekonominės naudos veiksnys. Pagrindinė jos funkcija – darbo jėgos tarp ekonominių veiklų, profesijų teritorijų, įmonių paskirstymas. Kai kuriuose Lietuvos regionuose, kalbant apie pedagogus, darbo rinka yra perteklinė, mokytojų įsidarbinimo galimybės ten menkos. Lietuvoje yra gana daug pedagogų, neturinčių darbo, tai reiškia, kad universitetai ruošia per daug šios srities specialistų, neatsižvelgia į darbo rinkos poreikius. Menkos pedagogų įsidarbinimo galimybės daro įtaką mokytojo profesijos prestižui. Norint

užtikrinti tolygią pedagogų paklausą ir pasiūlą, būtini tyrimai, kurių metu būtų numatoma, kokių specialistų prireiks ateityje.

1.3.2. Galimybė kilti karjeros laiptais ir atlyginimas

Greta įvairių darbo ir profesijos vertybių, tokių kaip visuomeninis naudingumas, saviraiškos galimybės, pagalba žmonėms, yra ir materialinio atlygio svarba. Kiekvienam savo srities specialistui svarbus geras atlyginimas ir galimybė kilti karjeros laiptais. Pedagogo kilimas karjeros laiptais – tai nuolatinis savęs tobulinimas keliant kvalifikaciją. Nuo kvalifikacijos lygio priklauso pedagogo profesionalumo lygis, kuris, kaip teigia įvairūs autoriai (Svensson, 2006; Paulauskas, Bakutyte, Ušeckienė (2010)), lemia visuomenės požiūrį į profesiją ir jos prestižą.

Kalbant apie pedagogų karjerą, visų pirma, svarbu aptarti karjeros sąvoką. „Karjera – visą gyvenimą trunkanti asmens darbo ir mokymosi patirčių seka“ (Valickas, Chomentauskas, Dereškevičiūtė, 2012, p. 30). Karjeros sąvoka kildinama iš lotynų kalbos žodžio *carraria*, kuris reiškia kelią, kryptį, veiksmų eigą. Aptariant karjerą, svarbu pabrėžti, kad karjera tęsiasi visą gyvenimą – tai ne vienkartinis pasirinkimas ar įvykis. Kiekvienas naujas pasirinkimas veda prie naujos karjeros situacijos ir naujų pasirinkimų. Tačiau nė vienas pasirinkimas, kad ir koks geras jis būtų, negali užtikrinti sėkmingos karjeros visam gyvenimui. Karjerą sėkmingai pasiekti galima tik turint asmeninių (pvz.: savęs pažinimas), socialinių (santykiai su aplinkiniais), edukacinių (ugdymosi gebėjimai), profesinių (žinios, susijusios su darbine veikla) savybių.

G. Dalton, P. Thompson ir P. Prise (cit. iš Rennekamp, Nal, 2008) teigia, kad pedagogų karjeros etapų išskyrimo pagrindas – specialisto profesinis tobulėjimas ir kompetencijų kaita. Kiekvieno asmens karjeros modelis yra individualus, pagal tai išskiriami keturi karjeros etapai – pradžia (įėjimas), kolega, konsultantas, patarėjas – sietini su pedagogo kompetencijomis, jų augimu bei tam tikru pedagoginės veiklos profesionalumo laipsniu.

M. Huberman (1989; cit. iš Villegas-Reimers, 2003) išskiria penkias pedagogo karjeros stadijas, kurios siejasi su pedagogo tobulėjimu, kaita profesinėje veikloje bei kvalifikacijos tobulinimo procesais. Pirmasis karjeros etapas – karjeros pradžia – pirmi–treči pedagogo darbo metai. Tai yra išlikimo profesijoje ir profesijos tyrinėjimo metai. Antrasis etapas – stabilizacija. Jis tęsiasi ketvirtais–šeštais profesinės veiklos metais. Šiame etape pasiekiamas tam tikras mokymo meistriškumo lygis, įsipareigojama dirbti pedagoginį darbą. Trečiasis karjeros etapas yra divergencija (septinti–aštuoniolikti profesinės veiklos metai). Tai aktyvios veiklos ir eksperimentavimo etapas, kai kuriami autoriniai kursai, bandomos naujos mokymo strategijos ir metodai, diegiamos inovacijos. Tai perversmo etapas, nes daugelis pedagogų šiame etape keičia profesiją. Ketvirtasis etapas – antroji divergencija (devyniolikti–trisdešimti profesinės veiklos metai). Tai savęs vertinimo, relaksacijos, atitolimo nuo

tiesioginio darbo klasėje etapas. Kai kuriems pedagogams šis etapas susijęs su sistemos, administracijos, kolegų ir pačios pedagogo profesijos kritika. Penktasis karjeros etapas – išsilaisvinimas (trisdešimt pirmieji–penkiasdešimtieji profesinės veiklos metai). Šiame etape vyksta laipsniškas išsiskyrimas su profesija. Vieniems pedagogams tai refleksijos ir ramybės, kitiems – pykčio etapas.

Lietuvos pedagogo karjeros raidos etapai siejami su specialistų kvalifikacijos tobulinimu ir atestacijos procesu. Pačių pedagogų siekiai tobulinti savo kvalifikaciją susiję su profesinės karjeros perspektyvomis – kvalifikacinių kategorijų įgijimu. Tačiau atlikus tyrimus paaiškėjo, kad karjera yra svarbesnė ilgiau dirbantiems pedagogams nei naujokams.

R. Adamonienė (2001) ir kiti autoriai, kalbėdami apie pedagogo karjeros raidą, vartoja profesionalumo augimo sąvoką. Profesionalumo augimas – tai profesijos valdymo ir adaptacijos etapai, kurie remiasi pedagoginio meistriškumo bei kūrybos ir naujovių pagrindu. Asmens, pasiekusio atitinkamą kvalifikacijos augimo lygmenį, profesionalumas skiriasi ir veda jį į vis aukštesnės kvalifikacijos įgijimą – nuo profesijos pedagogo stažuotojo iki pedagogo, vėliau nuo pedagogo iki metodininko ir galiausiai iki eksperto. Profesionalumo kitimas yra veiksmas paties pedagogo sąmonėje, kurį sudaro: savęs vertinimas, savęs projektavimas, savo pasiekimų prognozavimas, profesinio kryptingumo formulavimas. Esamo profesionalumo lygis priklauso nuo asmens pažinimo suvokimo ir pedagoginės refleksijos.

Pedagogui tobulėjant, atsiranda asociacijos, orientuotos į elitinį profesionalumą, kurioms veikiant modeliuojamas individualus profesionalumas. Aukštas pedagogo profesionalumas pasireiškia savikontrole, aplinkos atpažinimu, saviugda, kūrybiškesnių ir racionalesnių veiklos būdų ir formų taikymu savo veikloje.

R. Adamonienė (2001) ir kiti autoriai išskiria tokius pedagogo profesionalumo lygius:

Stazuotojas. Tai pedagogas, kuris turi profesinę pedagoginę kvalifikaciją, tai profesinės veiklos pradžia, praktinės veiklos atlikimas. Stazuotojas turi būti atviras ir jautrus kolegų pagalbai, veiklą turi vertinti lygindamas save su kolegomis, formuoti profesinės pasaulėžiūros pagrindus. Pedagoginis pašaukimas skatina tobulinti profesinį pedagoginį kryptingumą (kvalifikaciją).

Profesijos mokytojas. Jis gerai susipažinęs su profesija, pedagogikos ir psichologijos tyrimais, su gerosios patirties pasiekimais, pasiekto profesinio lygio teoriniu pagrindu. Šis lygis reikalauja iš pedagogo profesinės sąmonės, pedagoginio mąstymo, domėjimosi kito žmogaus pažinimu. Profesijos mokytojas geba į tolesnę praktinę veiklą įjungti tai, kas įgyta studijų metu, gauta per pirminę praktinę veiklą ir padarius apibendrinimus. Profesijos mokytojo lygmuo reikalauja kryptingumo, pastabumo, intuicijos ir gebėjimo improvizuoti, pirminio pedagoginės technikos įvaldymo, pedagoginės technologijos modeliavimo. Pedagogas turi gebėti atrinkti tokius metodus, būdus ir formas, kurie atitinka konkrečių mokinių psichinį išsivystymą. Pedagogui būtina kurti individualias mokymo, vystymo, auklėjimo programas kiekvienam ugdytiniui.

Metodininkas. Pedagogas metodininkas analizuota naujus tyrimų rezultatus ir naudoja juos pedagoginiame procese kaip iliustraciją, nurodydamas savo dėstomo dalyko vystymosi kryptį. Metodininkas sugeba varijuoti procesą panaudodamas užduotis, priemones, technologijas ir moka nustatyti gautų rezultatų skirtumus. Šio lygio pedagogas turi turėti tam tikros tyrimų įvaldymo kultūros, duomenų apdorojimo gebėjimų, visuminio savo darbo matymo, perspektyvaus pedagoginio tikslingumo. Mokytojui metodininkui reikalinga profesinė sąmonė, t. y. lankstus pedagoginis mąstymas, pedagoginė intuicija, improvizacija, gebėjimas veikti neapibrėžtomis sąlygomis. Svarbūs kūrybiniai pedagoginiai gebėjimai (kuriais jaučiami nauji visuomenės poreikiai), naujas pedagogo mąstymas, novatoriškos pozicijos peržiūrint vertybines profesijos orientacijas, motyvuotas pasirengimas priimant naujoves, mokėjimas įvertinti idėjų naujumą ir realizuoti jas kuriant individualias (originalias) mokymo formas ir auklėjimo sistemas.

Ekspertas. Pedagogas sujungia visų ankstesnių profesionalumo lygių teikiamus pasiekimus – profesijos reikšmingumo supratimą, kūrybą, meistriškumą, tyrėjo požiūrį, savęs vystymą, bendradarbiavimą su kolegomis, pasirengimą priimti naujoves. Šiame lygyje pedagogai veikia mokinių psichinį ir asmenybės vystymąsi, naudodami naujas technologijas, tirdami įvairių technikų naudojimo rezultatus, propaguodami savo sukurtas naujas technologijas, siekdami atnaujinti švietimo sistemą, stengdamiesi toliau projektuoti ir koreguoti profesinį augimą. Šis profesionalumo lygis pasiekiamas tik sujungus praktinį profesinės sąmonės lygį, pedagoginį mąstymą, intuiciją ir kūrybą. Nuo profesionalumo priklauso pedagogo darbo sąmoningumas ir kryptingumas. Pedagogas atranda individualų pasaulio matymą, dėl kurio mokiniams įdomu bendrauti ir bendradarbiauti su mokytoju. Meistriškumas ir kūryba – tai pedagogo individualumas, kuris išreiškiamas bendraujant su kolegomis, o tai įmanoma atliekant bendras užduotis, derinant profesinės veiklos būdus, kuriant vienminčių bendriją. Dėl to pedagogas turi lanksčiai valdyti vaidmenų pozicijas, būti kantrus, gebėti išlaikyti tarpusavio darną, formuoti pedagoginio bendradarbiavimo dalyvių kryptingumą pagrindinių uždavinių sprendimui, pasiekti pozityvių kokybinių pokyčių veikiant mokinių psichikos vystymąsi.

Pedagogo profesijos kvalifikacija glaudžiai siejasi su jo atliekama veikla. Kai pedagoginė ir profesinė kompetencija tobulėja – auga profesionalumas ir atsiranda ne tik aukštesnio lygmens kompetencija, bet ir naujas ugdymo proceso bei jo sudėtinių dalių vertinimas. Tuomet profesijos pedagogas kelia sau naują tikslą – siekti kuo aukštesnės kvalifikacijos, įgyjant vis naujos informacijos, kūrybiškai dirbant savo srities darbą ir taikant ugdymo technologijų naujoves.

Greta kitų pedagogo profesijos prestižą skatinančių veiksnių yra ir atlyginimas, kuris priklauso nuo turimos kvalifikacijos. R. Virvilaitės ir V. Jefimov (2005) teigimu, pajamos – tradicinis socialinio statuso rodiklis. Tradiciškai pajamos siejamos su aukštu socialiniu statusu. Tarp įvairių veiksnių, kurie turi įtakos pedagogų profesijos prestižui, ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas atlyginimui. Jo dydis turi priklausyti nuo darbo stažo, kvalifikacijos (*Recommendation concerning the Status of Teachers,*

1966). P. Dolton ir O. Marcenaro-Gutierrez (2013), R. Paulauskui (2010) ir kitiems autoriams atlikus tyrimus, paaiškėjo, jog pedagogų nuomone, visuomenėje svarbiausias profesijos prestižą lemiantis veiksnys yra atlyginimas. Tose pasaulio šalyse, kuriose pedagogai uždirba daug (lyginant su kitomis profesijomis), pedagogo profesija yra prestižinė.

2013 metais Europos šalyse atliktame tyrime (*Study on Policy Measures to improve the Attractiveness of the Teaching Profession in Europe*, 2013) teigiama, kad pedagogų atlyginimų kėlimas yra vienas iš būdų efektyvinti švietimo veiklą. Lietuvos švietimo ir mokslo ministerijos pranešime spaudai (2014) teigiama, kad nuo 2015 metų 10 proc. būtina didinti mažiausiai uždirbančių švietimo darbuotojų – ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų – atlyginimus. O nuo rugsėjo mėnesio už mokinių darbų tikrinimą reikia padidinti užmokestį mokytojams, kurie klasėje dirba su 23 ir daugiau mokinių.

Pedagoginių darbuotojų darbo apmokėjimo tvarka patvirtinta: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 18 d. įsakymu Nr. V-1315. Apraše nustatytos biudžetinių švietimo įstaigų pedagoginių ir kitų įstaigų pedagoginių darbuotojų tarifinių atlygių, tarnybinių atlyginimų koeficientai ir kitos darbo apmokėjimo sąlygos. Mokytojų (išskyrus specialiuosius pedagogus, auklėtojus, profesinių mokyklų mokytojus, priešmokyklinio ugdymo pedagogus), neformaliojo švietimo mokytojų, meninio ugdymo mokytojų, trenerių, dirbančių bendrojo ugdymo, profesinėse, neformaliojo švietimo mokyklose, vaikų socializacijos centruose ir kitose įstaigose dirbančių mokytojų:

1 lentelė

Kuriems nesuteiktos kvalifikacinės kategorijos, mėnesinių tarifinių atlygių koeficientai:

	Turintiems iki 3 metų pedagoginio darbo stažo	Turintiems nuo 3 iki 10 metų pedagoginio darbo stažo	Turintiems nuo 10 iki 15 metų pedagoginio darbo stažo	Turintiems 15 ir daugiau metų pedagoginio darbo stažo
Aukštasis universitetinis ir neuniversitetinis išsilavinimas	10,45-11,65	10,5-11,7	10,55-11,75	10,6-11,8
Aukštesnysis ir specialusis vidurinis išsilavinimas, įgytas iki 1995 metų	8,9-9,6	8,9-9,7	8,9-9,8	9-10

Iš pateiktos lentelės matyti, kad pedagogų atlyginimai priklauso nuo darbo stažo ir turimos pareigybės (kvalifikacijos). Atlyginimas apskaičiuojamas padauginus koeficientą iš BMA (bazinės mėnesinės algos, kuri šiuo metu yra 128 litai). Tačiau šiuo metu didžiausia problema yra menkas pedagogų darbo krūvis, todėl pedagogai neturi galimybių gerai užsidirbti. Švietimo ir mokslo

ministerijos (2014) teigimu, 2015 metais reikia keisti švietimo finansavimo metodiką, pereinant nuo mokinio prie klasės krepšelio.

I. Bilbokaitei (2010) atlikus tyrimą, paaiškėjo, kad mokiniai pedagogo profesiją vertina neigiamai dėl menko atlyginimo. Jų manymu, sudėtingas mokytojo darbas nėra kompensuojamas tinkamu atlygiu, o pati profesija yra nepelninga, finansiškai nenaudinga. Pačių pedagogų įsitikinimu, ši profesija yra nepatraukli šiandieniniam abiturientui dėl neadekvataus atlyginimo už darbą.

A. Gaižučio (2009) nuomone, mokytojo darbas yra neformuotas ir jį sunku įsprausti į kokius nors rėmus. Darbas mokykloje, užklausinė veikla, nuolatinis skaitymas ir gilinimasis į savo profesijos naujoves. Svarbu, kad žinios nepasentų, kad mokytojas šiuolaikinėje visuomenėje išliktų pakankamai modernus. Tačiau skurdus atlyginimas žmogų žemina ir net didžiausią optimistą kartais priverčia nuleisti rankas. L. Bulotaitės ir V. Lepeškieienės (2006) tyrimo duomenimis, mažas atlyginimas – vienas iš svarbiausių mokytojų stresą sukeliantis šaltinis.

J. Goldthorpe ir K. Hope (1974) teigimu, menkas atlyginimas už darbą yra lemiantis faktorius nepagarbiam požiūriui į mokytojo profesiją apskritai. Tačiau R. Paulauskas (2010) ir kiti autoriai teigia, kad užmokestis nėra pagrindinis profesijos prestižą lemiantis veiksnys. P. Dolton ir O. Marcenaro-Gutierrez (2013) atliko tyrimo duomenys rodo, kad Graikijoje pedagogų prestižas yra labai aukštas (73.7), o per metus jie uždirba 18,590 dolerių. Italijoje pedagogų prestižas yra žemas (13), tačiau atlyginimas didesnis nei Graikijoje (18,980 dolerių per metus). Lietuvoje mokytojo profesiją prestižine laiko vos 35 proc. respondentų (Mokytojo profesija neteko prestižo, 2007), nors mokytojų algos tikrai nėra pačios mažiausios (lenkia šalies vidurkį). JAV tyrimai rodo, kad mokytojo profesija yra prestižiškiausių profesijų penketuke, tik šiek tiek atsilieka nuo mokslininkų ir gydytojų, tačiau pagal atlyginimo dydį pedagogai nepatenka net į pirmąjį penkiasdešimtuką (*Doctor, Scientists, Firemen, Teachers and Military Officers Top List as Mosts Prestigious Occupations*). Tai reiškia, kad JAV didžiausi įverčiai yra skiriami toms profesijoms, kurios duoda didžiausią naudą visuomenei.

Apibendrinant galima teigti, kad karjera tęsiasi visą gyvenimą – tai ne vienkartinis pasirinkimas ar įvykis. Kiekvienas naujas pasirinkimas veda prie naujos karjeros situacijos ir naujų pasirinkimų. Karjerą sėkmingai pasiekti galima tik turint asmeninių, socialinių, edukacinių, profesinių savybių. Lietuvos pedagogo karjeros raidos etapai siejami su specialistų kvalifikacijos tobulinimu. Pedagogo, pasiekusio atitinkamą kvalifikacijos augimo lygmenį, profesionalumas skiriasi ir veda jį į vis aukštesnės kvalifikacijos įgijimą – nuo profesijos pedagogo stažuotojo iki pedagogo, vėliau nuo pedagogo iki metodininko ir galiausiai iki eksperto. Nuo turimos kvalifikacijos priklauso pedagogų atlyginimai. Nors įvairūs tyrimai rodo, jog mokytojų statusas priklauso ne nuo atlyginimo dydžio, o nuo visuomeninio naudingumo. Pedagogų atlyginimų kėlimas yra vienas iš būdų efektyvinti švietimo veiklą ir didinti profesijos prestižą.

2. TYRIMO METODOLOGIJA IR METODAI

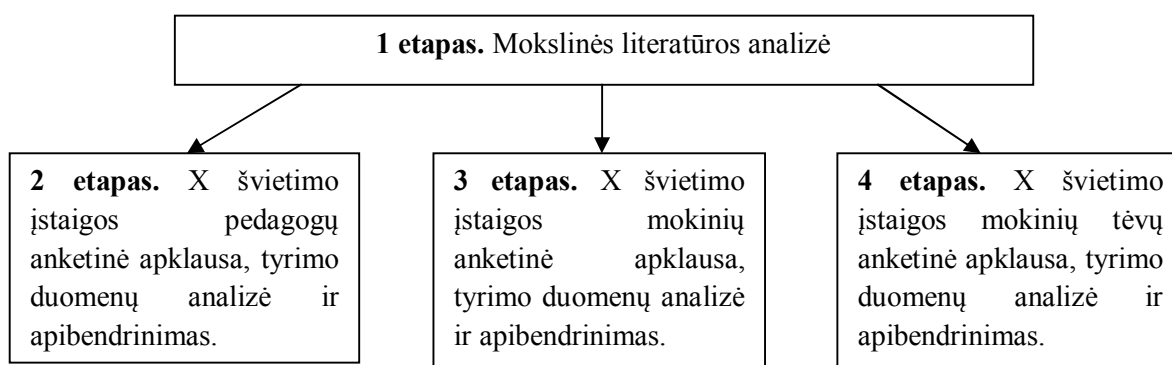
Tyrimo metodologija. Magistro darbas yra grindžiamas šiomis teorijomis, principais ir metodologinėmis nuostatomis:

- Laikomasi nuostatos, kad tie, kurie atsakingi už švietimo teikimą, turi gerinti mokytojo profesijos prestižą (Mokytojų profesijos statusas ir būdai jį pagerinti įvairių tikslinių grupių sąmonėje, 2007).
- Prestižas yra socialinė pagarba, kurią asmeniui ar atskirai grupei priskiria kiti visuomenės nariai. Čia labai svarbus visuomenės vaidmuo, nes pagarba, prestižas ir panašūs raktiniai žodžiai negali egzistuoti savaime. Norint, kad šios sąvokos įgytų prasmę, būtina sąveika tarp kelių visuomenės narių ar grupių. Negali mokytojai patys priskirti savo profesijai pagarbos, ją turi pripažinti ir gerbti kiti visuomenės nariai (Giddens, 2005).

2.1. Tyrimo metodika

Tyrimui atlikti pasirinktos trys respondentų grupės – X ugdymo įstaigos pedagogai, mokiniai ir tėvai, siekiant atskleisti jų požiūrį į mokytojo profesijos prestižą lemiančių veiksnių grupes.

Tyrimo organizavimo eiga pavaizduota schematiškai 1 paveikslėlyje.

1 pav. Tyrimo organizavimo eiga

Tyrimo organizavimas paremtas keturiais etapais.

PIRMAME ETAPE išanalizuota **mokslinė literatūra**, kurios pagrindu buvo sudarytos trys skirtingos anketos visoms tyrimo respondentų grupėms. Remiantis šiomis anketomis atliktas ir magistro darbo tyrimas. Anketos originalios, sudarytos darbo autorės (1, 2, 3 priedai).

ANTRAME ETAPE anketinei X švietimo įstaigos **pedagogų apklausai** buvo sudaryta trijų blokų anketa (1 priedas). Anketoje vyrauja uždaro tipo klausimai. Kad respondentai pareikštų savo nuomonę, taip pat įtraukti ir atviro tipo klausimai. Iš viso anketoje 17 klausimų (13 uždaro tipo, 4 atviro tipo klausimai). Įžanginėje anketos dalyje kreipiamasi į respondentą informuojant jį apie tyrimo tikslą ir konfidencialumą. Anketos blokai buvo siejami su teorine darbo dalimi, todėl:

- pirmuoju bloku siekta atskleisti pedagogų požiūrį į visuomeninio reikšmingumo veiksnius, lemiančius profesijos prestižą (2 lentelė);
- antruoju – požiūrį į asmeninio naudingumo veiksnius (3 lentelė);
- trečiuoju – ekonominio naudingumo veiksnių poveikį profesijos prestižui (4 lentelė).

2 lentelė

Pirmasis blokas – visuomeninio reikšmingumo veiksniai

Remiantis teorine analize buvo išskirti šie visuomeninio naudingumo veiksniai: profesijos tinkamumas asmeniui ir pedagogų motyvacija.

	Teiginys/klausimas
1	<i>Jūsų požiūris į profesinę veiklą</i>
2	<i>Kaip Jūs manote, kokius asmenybės bruožus turi turėti geras pedagogas?</i>
3	<i>Apibūdinkite savo savybes, kurios padėtų Jums tapti dar geresniu specialistu</i>
4	<i>Jei Jūs būtumėte atsakingi už mokytojų profesijos prestižo kėlimą, kokius 2 darbus pirmiausiai atliktumėte, kurie būtų susiję su kvalifikacijos kėlimu?</i>
5	<i>Kurie iš išvardintų gebėjimų Jums svarbiausi?</i>
6	<i>Kurie pedagogų gebėjimai turėtų būti labiausiai tobulinami?</i>
7	<i>Kurie motyvai paskatino Jus studijuoti pedagoginėse studijų programose?</i>
8	<i>Kurie motyvai labiausiai skatina Jus dirbti pedagoginį darbą?</i>

Šį bloką sudaro 5 uždaro ir 3 atviro tipo teiginiai/klausimai. Pirmuoju bloku siekta išsiaiškinti pedagogų požiūrį į savo profesinę veiklą, asmeninių bruožų, gebėjimų bei motyvacijos svarbą pedagoginiam darbui. Pagrindinis šio bloko tikslas – atskleisti pedagogų tinkamumą ir atsidavimą mokytojo profesijai.

3 lentelė

Antrasis blokas – asmeninio naudingumo veiksniai

Asmeninio naudingumo veiksniai buvo išskirti šie: kvalifikacijos tobulinimo galimybės ir profesinės privilegijos.

	Teiginys/klausimas
1	<i>Ar dažnai dalyvaujate kvalifikacijos tobulinimo kursuose?</i>
2	<i>Kokiomis kompetencijų įgijimo formomis dažniausiai naudojate?</i>
3	<i>Sureitinguokite pagal svarbumą Jums priimtinius skatinimus tobulinti savo kvalifikaciją</i>
4	<i>Kokios profesinės privilegijos labiausiai įtakoja profesijos prestižą?</i>

Kiekvienas antrojo bloko teiginys / klausimas, yra uždaro tipo. Šiuo bloku siekta išanalizuoti respondentų požiūrį į kvalifikacijos tobulinimo galimybes bei profesinių privilegijų poveikį profesijos prestižui.

4 lentelė

Trečiasis blokas – ekonominio naudingumo veiksniai

Ekonominio naudingumo veiksniai buvo išskirti šie: specialybės paklausa darbo rinkoje, galimybė kilti karjeros laiptais ir atlyginimas.

	Teiginys/klausimas
1	<i>Ar susidūrėte su sunkumais ieškodami pedagoginio darbo?</i>
2	<i>Ar Jūsų įstaigoje sudarytos sąlygos vystyti savo karjerą?</i>
3	<i>Nurodykite veiksnius, kurie skatina Jūsų profesinės karjeros kaitą</i>
4	<i>Prestižą lemiantys veiksniai</i>

Kiekvienas trečiojo bloko teiginys / klausimas yra uždaro tipo. Šiuo bloku siekta išsiaiškinti specialybės paklausą darbo rinkoje bei požiūrį į profesinės karjeros kaitą, materialinį atlygį.

Struktūruotos anketos atsakymai į klausimus buvo koduojami naudojantis standartizuotomis kodavimo instrukcijomis ir sudaroma kompiuterinė testavimo duomenų matrica. Skaičiavimai atlikti naudojantis specializuotu statistiniu kompiuteriniu programos paketu SPSS 19.0, lentelės ir grafikai sukurti bendraisiais redaktoriais. Rezultatų analizei buvo panaudoti suminių (kaupiamųjų) procentų ir vidurkių grafikai. Suminiai procentai sukaupia kintamųjų reikšmių procentines išraiškas nuo 0 iki 100 proc. Staigus grafiko kilimas rodo žymų procentinį padidėjimą pereinant prie gretimo kintamojo reikšmės. Vidurkis, tai visų duomenų aibės elementų vidutinė reikšmė. Vidurkis yra labai jautrus smarkiai besikeičiančioms reikšmėms.

Atviro tipo klausimų duomenys buvo kategorizuojami pagal kokybiniam tyrimui keliamus reikalavimus (Žydzžiūnaitė, Rupšienė, Bitinas, 2008).

TREČIAME ETAPE buvo vykdyta anketinė X švietimo įstaigos **mokinių apklausa**. 7 klasės mokiniams buvo pateiktas atviro tipo klausimas (2 priedas), kuriuo siekta išsiaiškinti vaikų nuomonę apie mokytojo profesiją, sužinoti, kaip jie supranta šį darbą, kokie profesiją lemiantys veiksniai jiems atrodo svarbiausi. Pasirinktas šis nuomonės dėstymo raštu metodas todėl, kad buvo siekta sudaryti mokiniams galimybę pateikti savo nuomonę, kur galėtų atsispindėti ne tik jo lūkesčiai, bet ir kritinis žvilgsnis į esamą situaciją, vyrautų laisvas stilius bei nesibodėtų subjektyvaus vertinimo. Raštu pateikti mokinių tekstai analizuojami taikant kokybinį duomenų analizės metodą, išskiriant analizės vienetus, juos siejant su tyrimo klausimais, suformuluojant subkategorijas, grupuojant jas sudarant kategorijas

(Bitinas ir kt., 2008). Interpretuojant kokybinio tyrimo duomenis, atsižvelgiama į tyrimo problemą ir siekiama atsakyti kaip veikia tiriamas reiškinys (Bitinas ir kt., 2008). Prieš pradėdant analizę, buvo nuspręsta pasirinkti manifestinį (skelbiamąją) analizės tipą, nes šiam atvejui labiau tinka tiesiogiai išreikšti, akivaizdūs komponentai neieškant paslėpto turinio.

Atliekant analizę išskirtos šios charakteristikos ir kriterijai.

Charakteristikos	Kriterijai
Visuomeninis reikšmingumas	Profesijos tinkamumas asmeniui
	Pedagogų motyvacija
Asmeninis naudingumas	Kvalifikacijos tobulinimo galimybės
	Profesinės privilegijos
Ekonominis naudingumas	Specialybės paklausa darbo rinkoje
	Galimybė kilti karjeros laiptais ir atlyginimas

KETVIRTAME ETAPE atlikta X švietimo įstaigos mokinių **tėvų anketinė apklausa**. Išanalizavus literatūrą buvo parengta anketa (3 priedas) su 2 atviro tipo klausimais. Tai gana lankstus duomenų rinkimo būdas, kuris padėjo išsamiau išanalizuoti tiriamos problemos mastą bei patikslinti kai kuriuos tiriamuosius momentus. Šia anketa buvo siekiama išsiaiškinti, koks mokinių tėvų požiūris į pedagogo profesiją, asmenybės tinkamumą šiai profesijai, veiksnius, kurie pakeltų profesijos prestižiškumą.

Raštu pateikti tekstai analizuojami taikant kokybinį duomenų analizės metodą, išskiriant analizės vienetus, juos siejant su tyrimo klausimais, suformuluojant subkategorijas, grupuojant jas sudarant kategorijas (Bitinas ir kt., 2008). Interpretuojant kokybinio tyrimo duomenis, atsižvelgiama į tyrimo problemą ir siekiama atsakyti kaip veikia tiriamas reiškinys (Bitinas ir kt., 2008). Prieš pradėdant analizę, buvo nuspręsta pasirinkti manifestinį (skelbiamąją) analizės tipą, nes šiam atvejui labiau tinka tiesiogiai išreikšti, akivaizdūs komponentai neieškant paslėpto turinio.

Atliekant analizę išskirtos šios charakteristikos ir kriterijai.

Charakteristikos	Kriterijai
Visuomeninis reikšmingumas	Profesijos tinkamumas asmeniui
	Pedagogų motyvacija
Asmeninis naudingumas	Kvalifikacijos tobulinimo galimybės
	Profesinės privilegijos
Ekonominis naudingumas	Specialybės paklausa darbo rinkoje
	Galimybė kilti karjeros laiptais ir atlyginimas

2. 2. Tyrimo eiga ir imtis

Tyrimo imties charakteristika. Tyrime dalyvavo X švietimo įstaigos dalyviai: 41 pedagogas, 19 mokinių ir 20 tėvų. Iš viso įstaigoje dirba 48 pedagogai, taigi tyrime dalyvavo 85 proc. visų šios mokyklos mokytojų. Mokiniam buvo išdalyta 19 anketų su atviru klausimu, visos anketos buvo užpildytos teisingai. Mokinių tėvams buvo išdalytos 25 anketos, tačiau teisingai užpildytos ir gražintos buvo tik 20. Tyrimas vyko nuo 2015-03-27 iki 2015-04-07.

3. X ŠVIETIMO ĮSTAIGOS UGDYMO PROCESO DALYVIŲ POŽIŪRIO Į PEDAGOGO PROFESIJOS PRESTIŽĄ LEMIANČIUS VEIKSNIUS TYRIMAS

3.1. Pedagogų požiūrio analizė

Pedagogų profesijos prestižo didinimas. Pirmuoju klausimu siekta išsiaiškinti mokytojų požiūrį į pedagogų profesijos prestižo didinimo galimybes. Atsakydami į atviro tipo klausimą, jie atskleidė savo požiūrį į veiksniai, kurie turi įtakos keliant profesijos prestižą visuomenėje. Respondentų išsakytų minčių apie profesijos prestižo didinimą pagrindu buvo išskirtos pagrindinės subkategorijos, kurios, remiantis tyrimo dalyvių teiginiais, pateikiamos penktoje lentelėje.

5 lentelė

Pedagogų požiūris į profesijos prestižo didinimo galimybes (N=41)

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Patvirtinantys teiginiai
Visuomeninio reikšmingumo veiksniai	Profesijos tinkamumas asmeniui	3	„Griežtesnė atranka į pedagogines studijas“
	Pedagogų motyvacija	10	„Kurti mokyklų vadovų požiūrį į mokytoją (daugiau motyvacijos, o ne „kabiliukų“ ieškojimo)“ „daugiau laisvės profesinėje veikloje“ „Sumažinčiau mokytojo darbo kontrolės instrumentą“ „Praplėščiau skatinimo priemonių arsenalą“ „Pedagoginių studijų reforma (tik labiausiai motyvuoti studentai)“
Asmeninio naudingumo veiksniai	Kvalifikacijos tobulinimo galimybės	9	„Sudaryčiau sąlygas persikvalifikuoti mokytojams, kurie nepatenkinti savo darbu“ „Kvalifikacijos kėlimo tvarkos keitimas“ „Sudaryčiau visas sąlygas mokytojams tobulėti (nemokamai)“
	Profesinės privilegijos	12	„Skirčiau daugiau lėšų, kad mokytojai galėtų nusipirkti reikalingų priemonių darbui“ „Investuočiau daugiau lėšų į mokytojų sveikatą“ „Sudaryčiau sąlygas išeiti į pensiją anksčiau“
Ekonominio naudingumo veiksniai	Specialybės paklausa darbo rinkoje	1	„Pedagoginių studijų keitimas (mažiau tos pačios srities specialistų)“
	Galimybė kilti karjeros laiptais ir atlyginimas	26	„Padidinčiau darbo užmokestį (kad mokytojas atgautų orumą)“
Pedagogų profesijos prestižo kėlimas	Švietimo politika	29	„Švietėjiška veikla dėl visuomenės požiūrio į šią profesiją“

			<i>„Išryškinačiau pedagogų teises“</i> <i>„Mažinti „popierizmą“</i> <i>„Pilnam krūviui užtektų 12 kontaktinių valandų“</i> <i>„Valstybės švietimo politikos pakeitimas“</i> <i>„Keisti vadovų požiūrį į mokytoją“</i> <i>„Išmesčiau iš darbo geriančius, netinkamai besielgiančius visuomenėje ir klasėje mokytojus“</i> <i>„Peržiūrėčiau švietimo institucijų tinklą“</i> <i>„Didinčiau švietimo finansavimą“</i> <i>„Studijų programas keisčiau (įgyjant 2-3 specialybes)“</i> <i>„Daugiau kontrolės pedagogų darbinėje veikloje“</i> <i>„Sumažinčiau mokinių skaičių klasėje“</i> <i>„Panaikinačiau atestaciją“</i>
		Iš viso 90	

Išanalizavus tyrimo duomenis paaiškėjo, kad efektyviausias profesijos prestižo kėlimo veiksnys yra švietimo politikos pokyčiai ir pedagogų atlyginimo kėlimas, šias subkategorijas patvirtina net penkiasdešimt penki teiginiai (*„Valstybės švietimo politikos pakeitimas“*, *„Keisti vadovų požiūrį į mokytoją“*, *„Peržiūrėčiau švietimo institucijų tinklą“*, *„Padidinačiau darbo užmokestį (kad mokytojas atgautų orumą)“*). Pedagogai teigia, kad profesijos prestižui daugiausiai įtakos turi valdžios institucijos, kurios privalo užtikrinti šios profesijos prestižą. Mokytojams svarbus politikos, apimančios mokytojų profesinę veiklą ir jų pareigas bei paramos sistemos kūrimas. Profesijos statusas visuomenėje nesikeis jei visuomenė, valdžia ir ugdymo įstaigų vadovai nekeis požiūrio į mokytoją, o atlyginimai neatitiks atlikto darbo.

Kaip svarbų profesijos prestižo veiksnį išskiria pedagogines privilegijas ir pedagogų motyvaciją (*„Sudaryčiau sąlygas išeiti į pensiją anksčiau“*, *„Kurti mokyklų vadovų požiūrį į mokytoją (daugiau motyvacijos, o ne „kabiliukų“ ieškojimo)“*, *„Praplėščiau skatinimo priemonių arsenalą“*). Mokytojo profesija bus gerbiama tuomet, kai šios profesijos žmonėms bus suteiktos privilegijos, tokios kaip ankstesnis išėjimas į pensiją, o darbo vietoje jie bus skatinami, jausis naudingi ir reikalingi.

Kvalifikacijos kėlimo galimybės, kaip ir motyvacija, turi nemažai įtakos formuojant profesijos prestižą (*„Sudaryčiau sąlygas persikvalifikuoti mokytojams, kurie nepatenkinti savo darbu“*, *„Sudaryčiau visas sąlygas mokytojams tobulėti (nemokamai)“*). Respondentams svarbi persikvalifikavimo galimybė bei palankios sąlygos tobulėti. Kvalifikacijos kursų mokestis apsunkina pedagogų galimybes kelti kvalifikaciją, todėl nemokami kursai ir seminarai sudarytų palankesnes sąlygas gauti naujų žinių ir įgūdžių.

Vos vienas pedagogų teiginys atskleidžia specialybės paklausos darbo rinkoje įtaką keliant profesijos prestižą (*„Pedagoginių studijų keitimas (mažiau tos pačios srities specialistų)“*).

Apibendrinus pedagogų požiūrį į pedagogų profesijos prestižo didinimo galimybes galima teigti, kad švietimo politikos pokyčiai ir pedagogų atlyginimo kelimas yra efektyviausi būdai keliant šios profesijos prestižą. Tiek už švietimą atsakingos įstaigos, tiek kiekvienos mokyklos administracija turi imtis priemonių, kad mokytojo profesijos prestižas pasiektų kuo aukštesnį lygį.

3.1.1. Visuomeninio reikšmingumo veiksnių analizė

Šio bloko klausimais siekta išsiaiškinti visuomeninio reikšmingumo veiksnių įtaką pedagogų profesijos prestižui. Pedagogai turėjo atskleisti savo požiūrį į profesinę veiklą, asmenybės savybių ir pedagoginių gebėjimų įtaką mokytojo darbui, pateikti motyvus, kurie paskatino studijuoti pedagoginėse studijose ir skatina dirbti pedagoginį darbą.

Pedagogų požiūris į profesinę veiklą. Siekiant kelti pedagogo profesijos prestižą svarbu pabrėžti darbo iš pašaukimo svarbą. L. Jovaiša (1999) teigia, kad dirbantysis iš pašaukimo myli savo profesinę veiklą, veržiasi prie darbo, kruopščiai dirba, negaili jėgų ir laiko. Todėl svarbu išsiaiškinti, ar respondentai dirba vedini pedagoginio pašaukimo.

6 lentelė

Pedagogų požiūris į profesinę veiklą (N=41, %)

Teiginys	Tikrai taip+Taip	Nežinau	Ne+ Tikrai ne
Myliu savo profesinę veiklą	92,7	7,3	-
Veržiuosi prie darbo	58,5	31,7	9,8
Kruopščiai dirbu	92,7	7,3	-
Negailiu jėgų ir laiko	90,2	7,3	2,4
Džiaugiuosi darbo sėkme	90,2	7,3	2,4
Atliktas darbas dažniausiai būna sėkmingas, nors ir sunkus	70,7	24,4	4,9
Atkakliai vengiu darbo nesėkmių	61,0	24,4	14,6
Stengiuosi tobulinti darbo kokybę	97,6	2,4	-
Negalvoju apie profesijos pakeitimą	24,4	43,9	31,7
Ginu savo profesijos asmeninį ir socialinį prestižą	92,7	7,3	-
Laikauosi profesinės etikos	100	-	-

Iš pateiktų duomenų galima daryti išvadas, kad visi respondentai *laikosi profesinės etikos* (100%), dauguma pedagogų *stengiasi tobulinti darbo kokybę* (97,6%), *myli savo profesinę veiklą* (92,7%), *kruopščiai dirba* (92,7%). Net 92,7 proc. pedagogų teigia, kad *gina savo profesijos asmeninį ir socialinį prestižą*, tačiau dalis tiriamųjų svarsto apie *profesijos pakeitimą* (31,7%). Tokie atsakymai rodo, jog respondentai dirba vedini pedagoginio pašaukimo, tačiau yra nepatenkinti savo darbu. Tai lemia didelis darbo krūvis, konkurencija, nuolatinis stresas, menkas atlyginimas ir daug kitų veiksnių.

Pedagoginiam darbui reikalingos charakterio savybės. Individualios charakterio savybės yra viena iš profesinio tinkamumo sudedamųjų dalių. Nuo asmenybės bruožų priklauso pedagoginio darbo sėkmė, todėl svarbu išsiaiškinti pedagogų nuomonę apie gero pedagogo bruožus, o taip pat savybes, kurios jiems padeda tapti geresniais specialistais.

Išanalizavus pedagogų atsakymus paaiškėjo, kad svarbiausia savybė, kurią turi turėti geras pedagogas – *komunikabilumas* (29,3%). Bendravimas yra reikšmingas ne tik ugdymo procese, bet ir dalijantis patirtimi su kolegomis, bendraujant su vadovybe, bendradarbiaujant su mokinių tėvais, sprendžiant konfliktus, dirbant su įvairiomis socialinėmis ir daugiakultūrems grupėmis. Dėl šios savybės lengvai užmezgami tarpasmeniniai santykiai, sėkmingai plėtojamas dialogas, sukuriama prielankumo ir pasitikėjimo santykiai.

Kitos charakterio savybės, kurias išskyrė respondentai: *kūrybiškumas* (21,9%), *atsakingumas* (19,5%), *ambicingumas* (19,5%). Šie bruožai lemia ugdymo proceso kokybę. Tik kūrybingas, atsakingas ir ambicingas pedagogas gali pasiekti geriausių rezultatų darbinėje veikloje. Ryškiausiai šios savybės pasireiškia metodinėje veikloje, organizuojant mokomąjį procesą. Kūrybingas mokytojas nuolat tobulina mokymo ir auklėjimo procesą bei jaučiasi laimingas ir patenkintas dėl savo veiklos rezultatų. *Toleranciją* (17,1%), *sąžiningumą* (14,6%) ir *teisingumą* (12,2%) pasirinko mažiau pedagogų, tačiau jie supranta šių savybių svarbą dirbant su mokiniais. Tik tolerantiškas, sąžiningas ir teisingas mokytojas sulaukia mokinių pagarbos ir pripažinimo.

Apibūdindami savo savybes, kurios padėtų jiems tapti geresniais specialistais, išskyrė *ambicijas* (36,6%). Ambicijos paskatina ieškoti naujų būdų, kuriais tobulintų darbo kokybę. Nemažai pedagogų teigia, kad *atsakingumas* (21,9%), *kūrybiškumas* (17,%) ir *teisingumas* (14,6%) padeda jiems tapti geresniais specialistais.

Kvalifikacijos kėlimas užtikrinant pedagogų profesijos prestižą. Profesinis tinkamumas neatsiejamas nuo kvalifikacijos. Kaip teigiama *Psichologijos žodyne* (1993), „profesinis tinkamumas – tų žmogaus psichinių, psichofiziologinių, antropologinių savybių turėjimas, kurių reikia, kad įgijęs atitinkamą kvalifikaciją galėtų gerai dirbti profesinį darbą“. Pedagogų nuomonė apie kvalifikacijos kėlimo svarbą išreikšta septintoje lentelėje.

Pedagogų požiūris į būtinus kvalifikacijos kėlimo pokyčius (N=41)

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Patvirtinantys teiginiai
Kvalifikacijos kėlimas	Kvalifikacijos kursų tvarka	10	„Kas 5 metus leisčiau po pusmetį kūrybiškai atostogauti“ „Panaikinačiau trumpalaikius 1 dienos seminarus, juos keisčiau nuosekliais kelių dienų (savaičių) trukmės tiesioginiais (ne nuotoliniais) kursais“ „Sudaryčiau sąlygas tobulinti kvalifikaciją esant poreikiui“ „Aprūpinčiau įvairiomis priemonėmis“ „Užtikrinčiau, kad kvalifikacijos kėlimo renginiai būtų kokybiški“
	Kvalifikacijos tobulinimo būdai	6	„Organizuočiau seminarus mokykloje“ „Daugiau edukacinių išvykų“ „Įdomių, naudingų kvalifikacijos kėlimo renginių“ „Dalintis savo patirtimi su jaunaisiais kolegomis“ „Nešti daugiau atvirų pamokų“ „Rengčiau daugiau psichologinės krypties seminarus (mokinių pažinimo, mokytojo savivertės, bendravimo ir bendradarbiavimo)“
	Kvalifikacijos kursų apmokėjimas	5	„Apmokėčiau visus kvalifikacijos tobulinimo renginius ir jų neribočiau“
	Pedagogų motyvacija keliant kvalifikaciją	4	„Skatinčiau mokytojams dažniau vykti į apmokamus seminarus“ „Skatinčiau mokytojus, kurie kelia kvalifikaciją ir įgytas žinias pritaiko“
	Kvalifikacinių kursų kontrolė	2	„Tikrinčiau mokytojų lankomų seminarų skaičių“ „Įvairūs kursai nors kartą per pusmetį“
	Pedagogų kvalifikacinės kategorijos	2	„Panaikinačiau kvalifikacines kategorijas“
			Iš viso 29

Pedagogų požiūrio analizė atskleidė, kad kvalifikacijos kėlimo tvarkai būtini pokyčiai („Panaikinačiau trumpalaikius 1 dienos seminarus, juos keisčiau nuosekliais kelių dienų (savaičių) trukmės tiesioginiais (ne nuotoliniais) kursais“, „Aprūpinčiau įvairiomis priemonėmis“). Respondentų teigimu, kvalifikacijos kėlimas vyksta ne nuosekliai, dažniausiai siūlomi tik vienos dienos seminarai. Pedagogai pageidautų nuoseklesnių, išsamesnių kursų, kurie vyktų kelias dienas ar net savaites. Tai padėtų įsisavinti daugiau naudingos informacijos, kurią vėliau galėtų pritaikyti darbinėje veikloje. Geriau įsisavinti naują informaciją padėtų ir įvairios priemonės, kurios reikalingos kursuose, seminaruose.

Analizuojant kvalifikacijos kėlimą, išryškėja naujų kvalifikacijos tobulinimo būdų poreikis („*Daugiau edukacinių išvykų*“, „*Įdomių, naudingų kvalifikacijos kėlimo renginių*“, „*Dalintis savo patirtimi su jaunaisiais kolegomis*“). Pedagogai pageidautų įvairesnių ir įdomesnių kvalifikacijos tobulinimo būdų bei pabrėžia patirties dalijimosi su kolegomis svarbą.

Dalis respondentų nurodė nemokamų kvalifikacijos kėlimo kursų bei pedagogų motyvavimo, keliant kvalifikaciją, svarbą („*Apmokėčiau visus kvalifikacijos tobulinimo renginius ir jų neribočiau*“, „*Skatinčiau mokytojams dažniau vykti į apmokamus seminarus*“). Kiek mažiau pedagogų teigia, kad užtikrinant kvalifikacijos kėlimą, būtina griežta vadovų kontrolė („*Tikrinčiau mokytojų lankomų seminarų skaičių*“). Neigiama išorine motyvacija pasižymi žemesnės kvalifikacijos pedagogai, todėl efektyviai dirbti juos skatina vadovų kritika ir nuobaudų gavimas.

Tyrimo metu išaiškėjo, jog pedagogai norėtų panaikinti kvalifikacines kategorijas („*Panaikinačiau kvalifikacines kategorijas*“). Šie respondentų teiginiai nurodo nepasitenkinimą kvalifikacinėmis kategorijomis, ydingą ir pokyčių reikalaujantį pedagogų karjeros procesą.

Mokytojų požiūris į pedagoginių gebėjimų svarbą bei tobulinimą. Pasak Jurevičiūtės (2004), profesinis tinkamumas neatsiejamas nuo bendrųjų, profesinių ir specialiųjų kompetencijų. Tad siekta išsiaiškinti, kurias bendrąsias kompetencijas pedagogai laiko svarbiausiomis, kuris profesinis gebėjimas turėtų būti tobulinamas labiausiai. Pedagogų nuomonės pasiskirstymas atsispindi ketvirtame paveiksle.

Gauti duomenys rodo, kad svarbiausiu bendruoju gebėjimu pedagogai laiko *bendravimą ir bendradarbiavimą* (31,7%). Kitas ne mažiau svarbus įgūdis, kurį įvardijo pedagogai – tai *komunikacijos ir informacijos valdymo* (34,1%) bei *reflektavimo ir mokymosi mokytis* (29,3%). Šie įgūdžiai būtini norint kokybiškai atlikti savo darbą. *Tiriamosios veiklos* (31,7%) gebėjimas, pedagogų nuomone, mažiausiai reikšmingas jų darbe.

Profesinės kompetencijos (mokytojo žinios, gebėjimai, įgūdžiai) reikalingos sėkmingai bendrajai ugdymo veiklai. Todėl analizuojant pedagogų nuomonę apie gebėjimus, svarbu išsiaiškinti kurie, pedagogų profesiniai gebėjimai turėtų būti tobulinami labiausiai. Šis klausimas atskleidžia pedagogų įgūdžius, kuriuos jie dar norėtų patobulinti.

Išanalizavus gautus tyrimo duomenis, paaiškėjo, kad mokytojai labiausiai tobulintų *informacinių technologijų naudojimo* (26,8%) bei *profesinio tobulėjimo* (24,4%) gebėjimus. Šiame informacinių technologijų amžiuje svarbu gebėti dirbti kompiuteriais, įvairiomis programomis bei įranga. Mokytojams šis gebėjimas puiki galimybė įdomiau ir įvairiau vesti pamokas, į ugdymo procesą įtraukti visus mokinius. *Mokinių motyvavimo ir paramos jiems* (26,8%) gebėjimas turi būti tobulinamas nuolat, nes jis veikia mokinių rezultatus, kurie atspindi pedagogų darbo kokybę. Ne ką mažiau reikšmingas ir tobulinimo proceso reikalaujantis yra *mokinių pažinimo ir jų pažangos pripažinimo gebėjimas* (19,5%). Pedagogų nuomonės išsiskyrė dėl *profesinio tobulėjimo* įgūdžio (24,4%). Vieni šį įgūdį tobulina nuolat, o kitiems jo tobulinimas atrodo ne toks svarbus.

Motyvai, kurie paskatino studijuoti pedagoginėse studijų programose. Analizuojant visuomeninio reikšmingumo veiksnių poveikį pedagogų profesijos prestižui, svarbu suvokti pedagoginės motyvacijos svarbą. Pirmiausia pedagoginė motyvacija pasireiškia stojant į universitetą. Mokytojai turi būti tobulėjantys, kūrybingi, produktyvūs, o į šią sritį turėtų eiti labiausiai motyvuoti jaunuoliai. Kaip teigia A. Maceina (1990), motyvacija, kaip ir pašaukimas, kildinama iš individo prigimties ir sieja ją su socialinių vertybių siekimu, pvz.: tarnavimui visuomeniniam idealui. Todėl šiuo klausimu siekta išsiaiškinti motyvus, kurie paskatino respondentus rinktis pedagogines studijų programas.

8 lentelė

Pedagoginių studijų rinkimosi motyvai (N=41, %)

Motyvus	Labai reikšminga	Reikšminga	Nereikšminga
Siekis įgyti aukštojo mokslo diplomą	39,0	39,0	22,0
Galimybė gauti darbą	41,5	48,8	9,8
Karjeros siekimas	22,0	41,5	36,6
Noras studijuoti	43,9	34,1	22,0
Ketinimas mokytis toliau	19,5	58,5	22,0
Noras daugiau įgyti pasirinktos specialybės žinių	34,1	43,9	22,0
Noras tobulėti kaip asmenybei	51,2	41,5	7,3
Savęs įprasminimo siekis	43,9	34,1	22,0
Meistriškumo siekis	31,7	56,1	12,2
Didesnės galimybės susipažinti su draugais	12,2	36,6	51,2
Patrauklus studentiškas gyvenimas	14,6	29,3	56,1
Noras padėti visuomenei	24,4	65,9	9,8
Žinojimas, jog mokytis/tobulėti busi priverstas visą gyvenimą	29,3	51,2	19,5
Pomėgis vadovauti žmonėms	7,3	39,0	53,7
Organizaciniai gebėjimai	26,8	43,9	29,3
Nuo mažens pasirinkta mokytojo profesija	34,1	34,1	31,7
Pastovus atlyginimas	31,7	43,9	24,4
Meilė vaikams	48,8	43,9	7,3
Giminės tradicija	17,1	14,6	68,3
Ilgos atostogos	12,2	31,7	56,1
Gerai mokykloje sekėsi mokytis tam tikrą dalyką	24,4	56,1	19,5
Kitų žmonių įtaka (tėvai, draugai ir pan.)	17,1	43,1	48,8

Pateikti atsakymai parodė reikšmingiausius motyvus, kurie paskatino mokytojus rinktis šią profesiją. 51,2 proc. pedagogų pažymėjo, jog šią profesiją rinkosi tik todėl, kad *tobulėtų kaip asmenybė*. Tai rodo, jog šie mokytojai stojo į pedagogines studijas neturėdami vidinės motyvacijos ir pašaukimo. Kiti reikšmingi motyvai, kuriuos pažymėjo mokytojai: *meilė vaikams* (48,8%), *savęs įprasminimo siekis* (43,9%), *galimybė gauti darbą* (41,5%), *siekis įgyti aukštojo mokslo diplomą* (39,0%), *nuo mažens pasirinkta mokytojo profesija* (34,1%). Tokie rezultatai atskleidžia didžiulę problemą. Griežtesnė atranka į pedagogines studijas turėtų užtikrinti, kad šiose studijų programose nestudijuotų studentai,

kurių siekis yra įgyti aukštojo mokslo diplomą arba galimybė gauti geresnį darbą. Kaip teigia D. Bagdžiūnienė, A. Kazlauskienė, A. Liniauskaitė ir kt. autoriai (2014), viena iš priemonių, minėtoms problemoms įveikti – stojančiųjų į pedagogines studijas motyvacijos įvertinimas. Šio įvertinimo dėka užtikrinama, kad pedagoginėse studijų programose studijuotų tik labiausiai motyvuoti studentai.

Respondentų atsakymai atskleidė, kad renkantis mokytojo profesiją jiems buvo visiškai nereikšminga *giminės tradicija* (68,3%), *ilgų atostogų galimybė* (56,1%), *potėgis vadovauti žmonėms* (53,7%), *patrauklus studentiškas gyvenimas* (56,1%) bei *didesnė galimybė susipažinti su draugais* (51,2%).

Pedagoginį darbą skatinantys motyvai. Kaip teigia L. Marcinkevičiūtė (2001), darbo motyvacija – tai savęs ir kitų žadinimas veiklai, siekiant savų ir organizacijos tikslų. Svarbu, kad mokyklų vadovai nuolatos skatintų vidinę motyvaciją, paremtų, sudomintų ir informuotų mokytojus. Į šį klausimą atsakydami mokytojai turėjo išryškinti svarbiausius pedagoginio darbo motyvus.

Svarbiausiu pedagoginio darbo motyvu respondentai laiko *meilę vaikams* (43,9%), tai rodo mokytojų tinkamumą šiai profesijai. *Noro mokytis* (46,8%), *darbo pastovumo* (39%), *meistriškumo siekio* (26,8%) bei *pastovaus atlyginimo* (26,8%) motyvai atskleidžia vidinės motyvacijos stoką pedagogų darbinėje veikloje. *Darbo pastovumo* (39,0%) motyvas rodo pedagogų baimę netekti darbo vietos. Ši problema galėjo atsirasti dėl mokyklos vadovo požiūrio į mokytojus bei perteklinės darbo rinkos, kurioje gausu tos pačios krypties pedagogų.

Mažiausiai reikšmingi motyvai, kurie skatina dirbti pedagoginį darbą, tai *socialinis prestižas* (29,3%) ir *potėgis vadovauti žmonėms* (29,3%). Šie tyrimo duomenys patvirtina tai, jog pedagogų profesijos prestižas Lietuvoje yra sumažėjęs ir šis motyvas nebeskatina mokytojų dirbti.

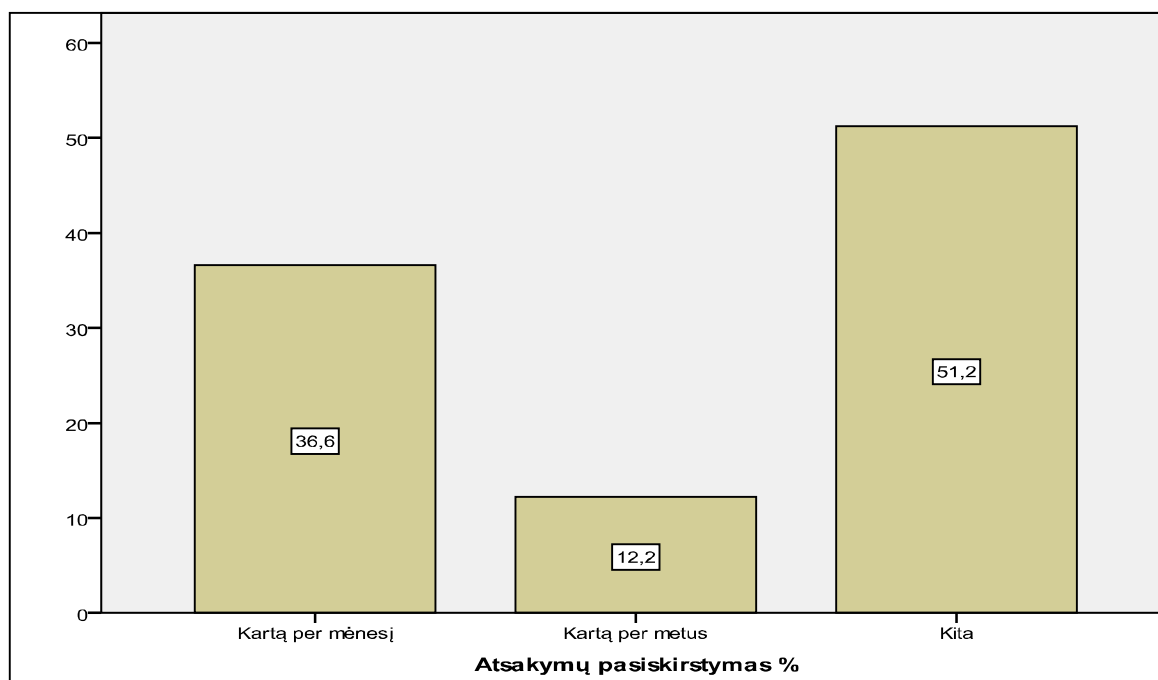
Apibendrinant galima teigti, kad visuomeninio naudingumo veiksmų grupę pedagogams atrodo labai svarbi keliant profesijos prestižą. Išanalizavus pedagogų požiūrį į profesinę veiklą paaiškėjo, kad mokytojai myli savo profesinę veiklą, laikosi profesinės etikos ir stengiasi tobulinti savo darbo kokybę. Svarbiausios charakterio savybės, kurias turi turėti geras pedagogas – komunikabilumas, kūrybiškumas, atsakingumas ir ambicingumas. Visi šie bruožai lemia ugdymo proceso kokybę. Analizuojant pedagogų požiūrį į kvalifikacijos kėlimą, išaiškėjo, jog pedagogai išvelgia kvalifikacijos kėlimo tvarkos trūkumus ir nurodo būdus, kaip juos pašalinti. Reikšmingiausias pokytis turėtų vykti kvalifikacijos kėlimo tvarkoje (daugiau nuoseklių kursų). Reikšmingiausi pedagoginio darbo motyvai yra meilė vaikams ir noras mokytis, tačiau išryškėjo ir išoriniai motyvai, tokie kaip darbo bei atlyginimo pastovumas.

3.1.2. Asmeninio naudingumo veiksmų analizė

Profesijos prestižas yra neatsiejamas nuo asmeninio naudingumo veiksmų. Pedagogų profesijoje asmeninis naudingumas atsiskleidžia per kvalifikacijos kėlimo galimybes bei profesines privilegijas.

Šiame bloke siekiama išsiaiškinti, kaip dažnai pedagogai dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo kursuose, kokiomis kompetencijų įgijimo formomis dažniausiai naudojami, kokie veiksniai skatina tobulinti savo kvalifikaciją bei atskleisti pedagogų požiūrį į profesijos prestižą lemiančias profesines privilegijas.

Pedagogų dalyvavimas kvalifikaciniuose kursuose. Tyrimo metu buvo siekta išsiaiškinti pedagogų požiūrį į kvalifikacijos kėlimą ir sužinoti, kaip dažnai jie dalyvauja kvalifikacijos kėlimo kursuose (žr. 2 pav.).

2 pav. Dalyvavimas kvalifikaciniuose kursuose (N=41)

Išanalizavus pedagogų atsakymus į šį klausimą paaiškėjo, kad pedagogai kvalifikacijos kursuose dalyvauja labai skirtingai. Didžioji dalis respondentų (51,2%) pasirinko atsakymo variantą – kita. Ten įrašė savo pasirinktus variantus. Pateikti pedagogų pasisakymai yra tokie: „*Kai tik yra galimybė (4-6 k. per metus 1 d. seminaruose)*“, „*Dalyvauju visada, kai yra pagal specialybę tinkamas seminaras, kursai*“, „*5 ir daugiau kartų per metus*“, „*Kaip papuola (kartais dažnai, kartais retai)*“, „*pora kartų per metus ir daugiau*“, „*stengiuosi kuo dažniau*“, „*kiekvieną kartą, kai yra galimybė*“, „*kelis kartus per mėnesį*“, „*Du tris kartus per pusmetį*“, „*Kartą per mėnesį ir kai išleidžia mokyklą (finansuoja)*“. Dalis respondentų pažymėjo, kad kvalifikacijos kėlimo kursuose dalyvauja *kartą per mėnesį* (36,6%), mažiausiai pedagogų teigė, jog kvalifikaciją kelia *kartą per metus* (12,2%).

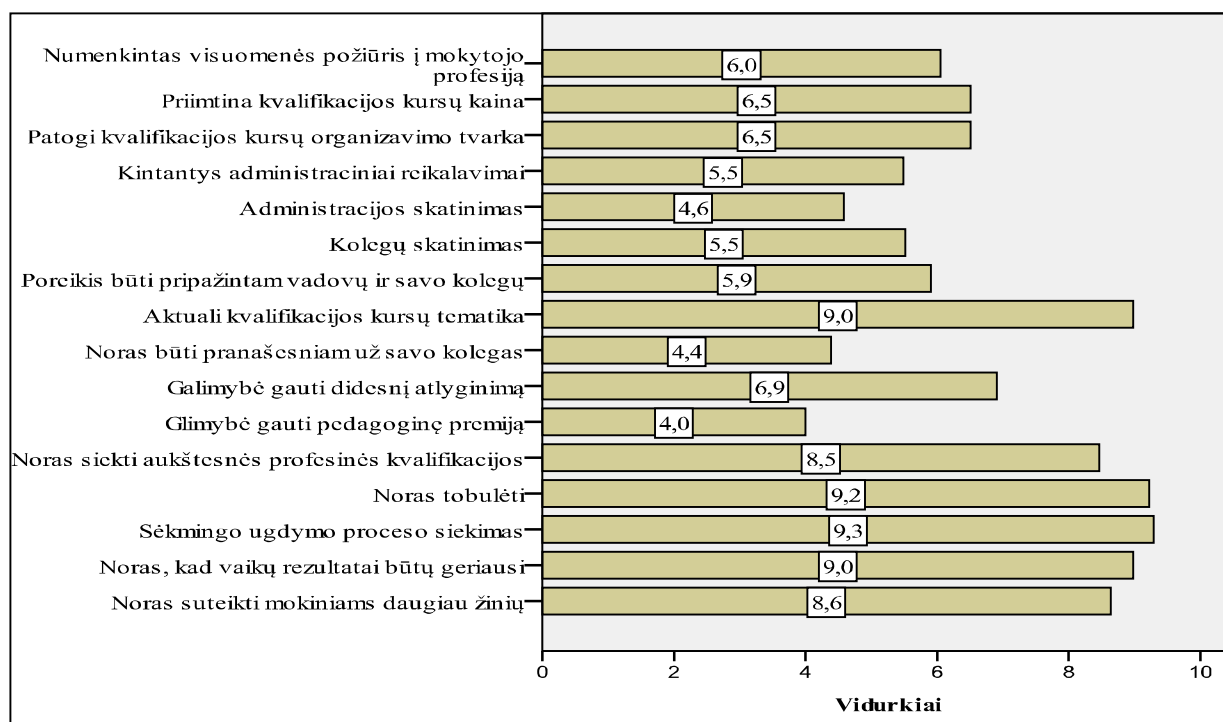
Iš pateiktų pedagogų atsakymų matyti, kad kvalifikacijos kėlimo kursuose ir seminaruose mokytojai stengiasi dalyvauti kuo dažniau. Dalyvauti įvairiuose kursuose juos skatina aktuali kvalifikacijos kursų tematika ir mokyklos administracija (finansuodama kursus). Spartus žinių ir naujos

informacijos srautas skatina nuolatos atnaujinti savo žinias, kurios padeda kokybiškiau dirbti, suteikti mokiniams kaip įmanoma daugiau naujų žinių.

Kompetencijų įgijimo formos. Kitas tyrimo klausimas leido išsiaiškinti kompetencijų įgijimo formas, kurias dažniausiai renkasi respondentai.

Viena iš dažniausiai nurodomų pedagogų kompetencijų įgijimo formų yra *individualaus tobulinimosi* (63,4%). Tai reiškia, kad pedagogai supranta individualaus ir nuolatinio mokymosi svarbą. Naujų kompetencijų respondentai įgyja *dalydamiesi patirtimi su kolegomis* (24,4%). Tai rodo pedagogų bendravimo ir bendradarbiavimo svarbos suvokimą. Šis klausimas paneigia nusistovėjusią nuomonę apie mokytojus, kurie „nesidalija“ kvalifikacijos kursuose ar seminaruose įgytomis žiniomis su kolegomis. *Viešąja nedarbine aplinka (kultūrinė, meninė raiška, socialinės akcijos, dalyvavimas meno kolektyvuose)*, kaip kvalifikacijos įgijimo forma, pedagogai naudojami labai skirtingai: vieni šia forma naudojami dažniau (36,6%) nei *dalydamiesi patirtimi su kolegomis*, kiti pažymėjo, jog šia forma naudojami retai (19,5%).

Veiksniai, kurie skatina pedagogus tobulinti savo kvalifikaciją. Kitas tyrimo klausimas leido išsiaiškinti veiksnius, kurie labiausiai skatina mokytojus tobulinti savo kvalifikaciją. Kaip teigia I. Bilbokaitė (2010), vienas svarbiausių veiksnių, lemiančių pedagogo profesijos prestižą – mokytojo darbo kokybė, kuri neatsiejama nuo nuolatinio kvalifikacijos tobulinimo. Kvalifikaciją reikia tobulinti nuolatos, tačiau svarbu, kad šį procesą skatintų ne išoriniai, o vidiniai motyvai, t. y. noras suteikti mokiniams kuo daugiau žinių, siekti geresnių rezultatų ar sėkmingo ugdymo proceso (žr. 3 pav.).

3 pav. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimą skatinantys veiksniai (N=41)

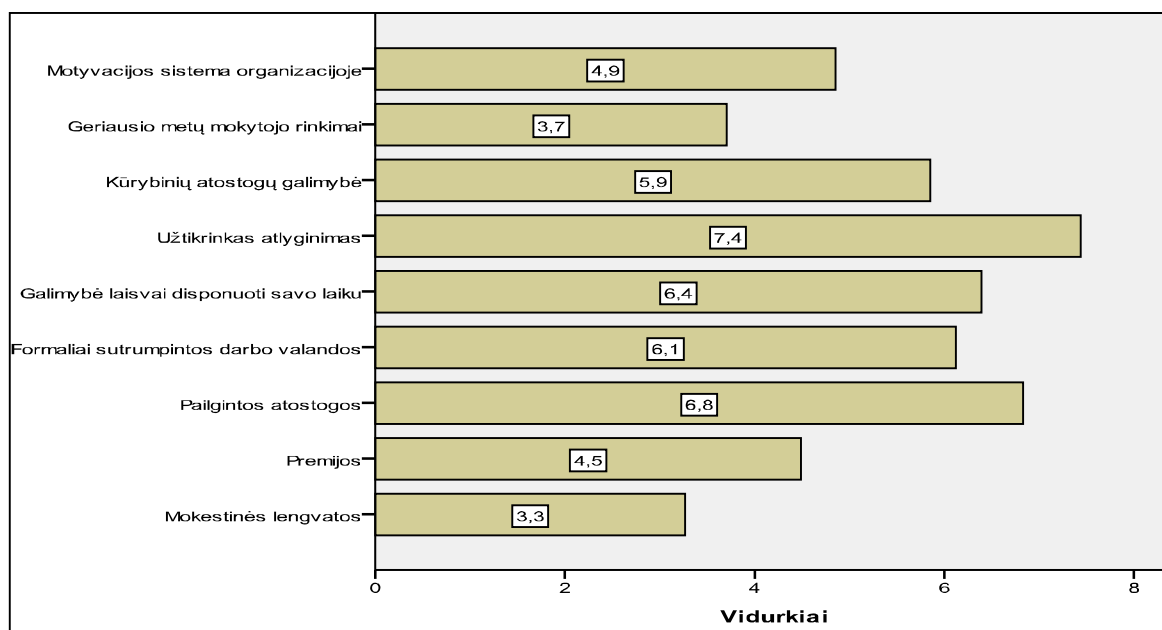
Iš pateiktų duomenų galima daryti išvadas, kad kvalifikaciją pedagogai tobulina skatinami šių veiksnių: *sėkmingo ugdymo proceso siekimo* (9,3), *noro tobulėti* (9,2), ir *noro, kad vaikų rezultatai būtų geriausi* (9,0), *aktualios kvalifikacijos kursų tematikos* (9,0), *noro suteikti mokiniams daugiau žinių* (8,6). Tokie tyrimo rezultatai atskleidžia, jog šie pedagogai dirba vedini vidinių paskatų. Respondentai siekia tobulėti ir įgyti naujų žinių, kad pagerintų ugdymo procesą ir mokinių mokymosi rezultatus.

Pedagogų nuomonės išsiskyrė vertinant profesijos prestižo veiksni. Vieni pedagogai teigia, jog *numenkintas visuomenės požiūris į mokytojo profesiją* (6,0) skatina juos kelti kvalifikaciją, nes tai jų pareiga. Pedagogai stengiasi būti kuo labiau kompetentesni, kad atkurtų sumažėjusį profesijos statusą visuomenėje. Tačiau kitų respondentų nuomone, šis veiksnys visiškai neskatina jų tobulintis.

Dalis respondentų nurodė, kad tobulinti savo kvalifikaciją juos skatina *galimybė gauti didesnę atlyginimą* (6,9). Tai reiškia, jog juos veikia išorinė motyvacija. Pedagogų teigimu, mažiausiai kvalifikacijos kėlimą skatina galimybė gauti pedagoginę premiją (4,0) bei mokyklos *administracija* (4,4). Mokyklos vadovybė turėtų būti suinteresuota, kad visi mokyklos darbuotojai būtų aukščiausios kvalifikacijos, nes nuo to priklauso viso ugdymo proceso kokybė.

Pedagogų požiūris į profesines privilegijas, kurios turi įtakos pedagogų profesijos prestižui.

Pedagogo darbas yra sunkus ir psichoemociškai alinantis, todėl įvairiose valstybėse pedagogams yra teikiamos socio-ekonominės privilegijos. Toks mokytojų „paketas“ yra tarpkultūriškai universalus reiškinys. Šiuo klausimu siekta išsiaiškinti pedagogų nuomonę apie Lietuvoje taikomų privilegijų „paketą“ ir jo įtaką profesijos prestižui (žr. 4 pav.).

4 pav. Profesinės privilegijos lemiančios pedagogų profesijos prestižą (N=41)

Analizuojant anketas išryškėjo pesimistiškas pedagogų požiūris į profesines privilegijas. Greta anketos keli mokytojai „išreiškė“ savo nuomonę apie profesines privilegijas. Jų teigimu, šios privilegijos tėra menkas atpildas už labai sudėtingą darbą. Išvedus pedagogų atsakymų vidurkį paaiškėjo, jog *užtikrintas atlyginimas* (7,4) labiausiai lemia profesijos prestižą. Kitos įtaką turinčios profesinės privilegijos, kurias pažymėjo respondentai: *pailgintos atostogos* (6,8), *galimybė laisvai disponuoti savo laiku* (6,4), *formaliai sutrumpintos darbo valandos* (6,1).

Mokestinės lengvatos (3,3), *geriausio mokytojo rinkimai* (3,7), *premijos* (4,5), *motyvacijos sistema organizacijoje* (4,9), pedagogų nuomone, menkai įtakoja profesijos statusą visuomenėje.

Apibendrinus tyrimo duomenis galima daryti išvadas, jog asmeninio naudingumo veiksmų grupė pedagogams atrodo labai reikšminga, siekiant pakelti profesijos prestižiškumą, tačiau nepakankama. Kvalifikacijos kėlimo kursuose ir seminaruose mokytojai stengiasi dalyvauti kaip įmanoma dažniau, tačiau dažniausiai pedagogai tobulinasi individualiai. Tai daryti juos skatina siekis tobulėti, sėkmingo ugdymo proceso siekimas, aktuali kvalifikacijos kursų tematika. Analizuojant pedagogų požiūrį į profesinių privilegijų svarbą keliant mokytojo statusą, paaiškėjo, kad garantuotas atlyginimas, pailgintos atostogos, galimybė laisvai disponuoti savo laiku ir formaliai sutrumpintos darbo valandos labiausiai lemia profesijos prestižą.

3.1.3. Ekonominio naudingumo veiksmų analizė

Visuomenėje nusistovėjęs požiūris, kad profesijos prestižui didžiausią poveikį daro ekonominio naudingumo veiksniai. Kaip teigia R. Virvilaitė ir V. Jefimov (2005), pajamos – tradicinis socialinio statuso rodiklis. Materialinis atlygis yra viena iš darbo ir profesijos vertybių. Kiekvienam savo srities specialistui svarbi specialybės paklausa darbo rinkoje, galimybė kilti karjeros laiptais bei geras atlyginimas.

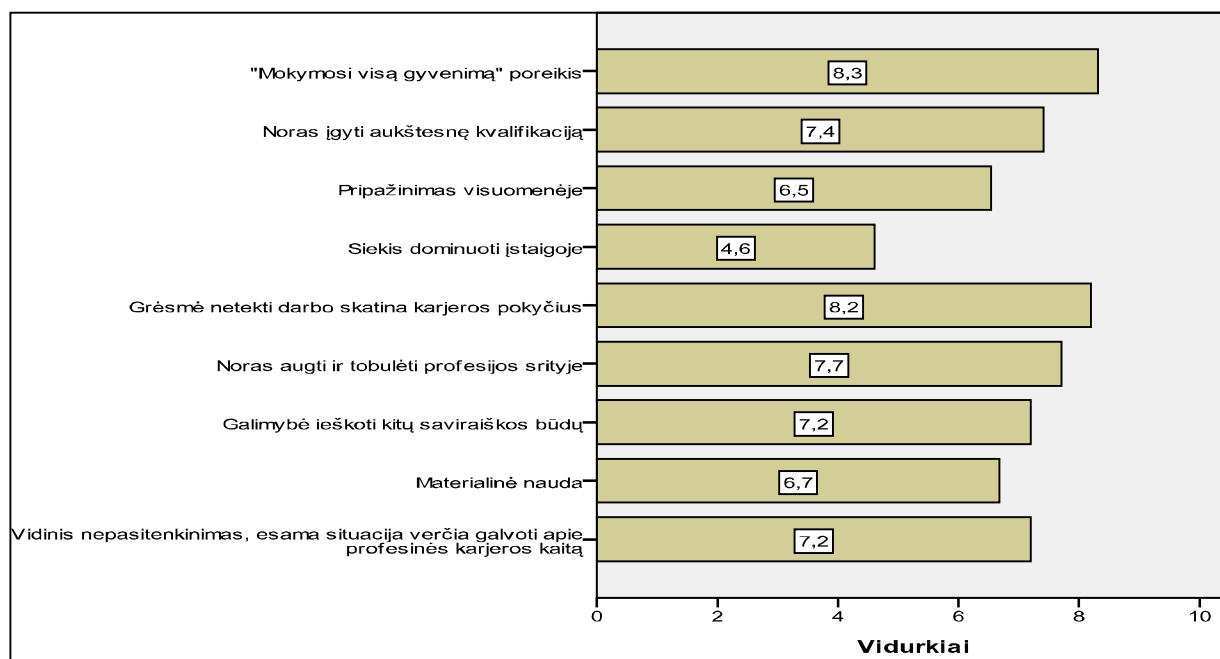
Specialybės paklausa darbo rinkoje. Šiuo klausimu siekta sužinoti, ar pedagogai susidūrė su sunkumais ieškodami darbo. Didžioji dalis respondentų atsakė, jog neturėjo rūpesčių ieškodami darbo (56,1%). 34,1 prc. pedagogų teigia, jog susirasti pedagoginį darbą buvo sunku, tam prirėkė nemažai laiko, 9,8 prc. apklaustųjų nežinojo ar jiems ieškant darbo buvo iškilę sunkumų. Taigi galima daryti išvadas, kad X ugdymo įstaigoje vyrauja nuomonė, jog profesijos paklausa darbo rinkoje nėra labai svarbus veiksnys, turintis įtakos profesijos prestižo pokyčiams.

Pedagogų karjera. Analizuojant pedagogų karjerą svarbu suvokti, jog tai aukštas pedagogo profesionalumo lygis, kuris pasireiškia savikontrolė, aplinkos atpažinimu, saviugda, kūrybiškesnių ir racionalių veiklos būdų ir formų taikymu savo veikloje. Kiekvienoje ugdymo įstaigoje turi būti sudarytos sąlygos vystyti savo karjerą, nes ji turi įtakos visam ugdymo procesui.

Pirmiausia pedagogų buvo klausama, ar jų ugdymo įstaigoje sudarytos sąlygos vystyti savo karjerą.

Apibendrinant respondentų nuomonę galima teigti, kad jų švietimo įstaigoje karjeros vystymo procesas nėra aiškus. Pedagogų nuomonės labai išsiskyrė: 46,3 proc. atsakė, jog jų įstaigoje sudarytos sąlygos vystyti savo karjerą, 19,5 proc. teigimu, tokių galimybių nėra, o 34,1 proc. nežinojo, ar jie turi tokią galimybę.

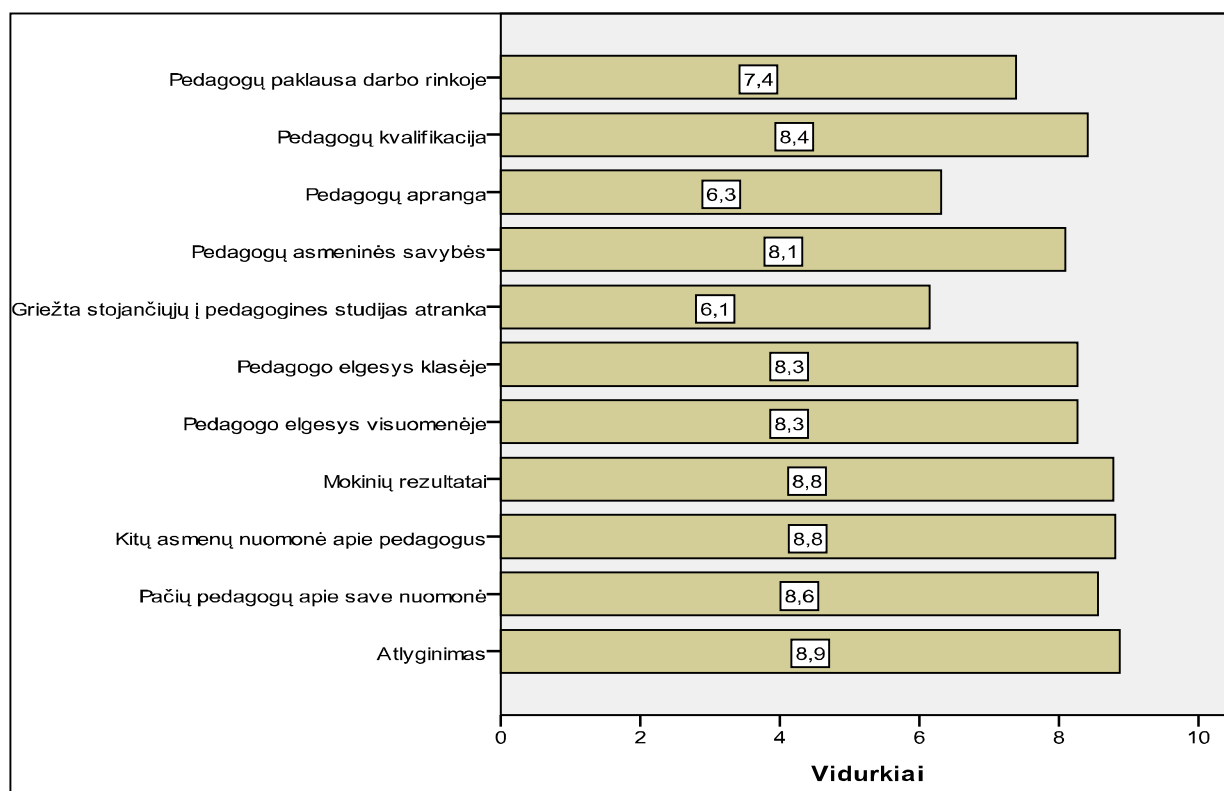
Kitu klausimu siekta sužinoti veiksnius, kurie skatina pedagogų profesinės karjeros kaitą. Profesinė karjera – tai pedagogo apsisprendimas siekti aukštesnio profesionalumo lygio, todėl svarbu, kad noras būtų skatinamas vidinių, o ne išorinių motyvų.

5 pav. Pedagogų profesinės karjeros kaitą skatinantys veiksniai (N=41)

Apibendrinus duomenis galima teigti, kad svarbiausi profesinės karjeros kaitą lemiantys veiksniai, kurie skatina pedagogus tobulėti, yra šie: „Mokymosi visą gyvenimą“ poreikis (8,3), grėsmė netekti darbo (8,2), noras augti ir tobulėti profesinėje veikloje (7,7). Nemažai respondentų galvoja apie karjeros pokyčius todėl, kad nori įgyti aukštesnę kvalifikaciją (7,4) ir vidinis nepasitenkinimas (7,2) verčia juos galvoti apie profesinės karjeros kaitą. Siekis dominuoti įstaigoje (4,6) – mažiausiai profesinę kaitą lemiantis veiksnys.

Pedagogo profesijos prestižą lemiantys veiksniai. Paskutiniuoju anketos klausimu siekta sužinoti pedagogų nuomonę apie profesijos prestižą lemiančius veiksnius. Svarbu išsiaiškinti respondentų požiūrį į atlyginimo, kaip vieno iš prestižo kėlimo veiksnių, svarbumą (žr.6 pav.).

6 pav. Pedagogų požiūris į profesijos prestižo veiksnių svarbumą (N=41)

Iš apibendrintų visų duomenų vidurkių galima daryti išvadas, jog svarbiausias profesijos prestižo veiksnys yra *atlyginimas* (8,9), tačiau ne ką mažiau reikšmingi *mokinių rezultatai* (8,8), *kitų asmenų nuomonė apie pedagogus* (8,8), *pačių pedagogų nuomonė apie save* (8,6) ir *pedagogų kvalifikacija* (8,4). Mažiausią įtaką profesijos prestižui turi *griežta stojančiųjų į pedagogines studijas atranka* (6,1).

Apibendrinus galima teigti, jog ekonominio naudingumo veiksnių grupė nėra tokia reikšminga kaip visuomeninio naudingumo. Didžioji dalis respondentų neturėjo sunkumų ieškodami darbo, todėl specialybės paklausa darbo rinkoje jiems neatrodo svarbus profesijos prestižą lemiantis veiksnys. Analizuojant pedagogų profesinės karjeros sąlygas X švietimo įstaigoje aišku, jog mokytojai yra motyvuoti, ambicingi, siekiantys tobulėti ir augti profesinėje veikloje. Tačiau įstaigoje nėra suformuotos aiškios profesinės karjeros siekimo sąlygos, respondantai nežino, kokias galimybes jie turi. Tyrimo metu išaiškėjo, jog atlyginimas yra svarbus profesijos prestižo veiksnys, tačiau ne svarbesnis už mokinių mokymosi rezultatus ir pedagogų kvalifikaciją.

3.2. Mokinių požiūrio analizė

„Svajonių mokytojas“ – mokinių nuomonė. Mokiniais buvo pateikta užduotis: parašyti trumpą esė apie „Svajonių mokytoją“, kuria siekiama išsiaiškinti mokinių nuomonę apie mokytojo profesiją – kaip jie supranta šį darbą, kurie profesiją lemiantys veiksniai jiems atrodo svarbiausi.

9 lentelė

Mokinių nuomonė apie mokytojo profesiją (N=19)

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Patvirtinantys teiginiai
Visuomeninio reikšmingumo veiksniai	Profesijos tinkamumas asmeniui	86	<p>„Mažiau namų darbų, daugiau pažintinių kelionių“</p> <p>„Noriu įdomių pamokų“</p> <p>„Mokytojas linksmas, nuotaikingas“</p> <p>„Mokytojas turi sudominti savo mokslu“</p> <p>„Itraukti visus mokinius“</p> <p>„Truputi griežta, kitaip klasėje nebūtų tvarkos“</p> <p>„Mokytojas, kuris išklauso“</p> <p>„Supranta“</p> <p>„Kuris nepyktų“</p> <p>„Kad per pamokas leistų daugiau naudotis kompiuteriais ieškant informacijos“</p> <p>„Nešauktų jei nesupranti“</p> <p>„Paskatintų“</p> <p>„Nesavanaudis“</p> <p>„Pakantus“</p> <p>„Kad mokytoju pasitikėtų ir nebijotų“</p> <p>„Bendrauja su mokiniais kaip su lygiateisiais žmonėmis“</p> <p>„Turi būti geras“</p> <p>„Aiškintų taip, kad viską suprasčiau“</p> <p>„Leistų laisvai elgtis per pamoką“</p> <p>„švelnesnis“</p> <p>„kad užduotų mažiau namų darbų, o daugiau smagių užduočių, kurias darome visi kartu“</p> <p>„per pamoką raštu patikrintų ar gerai supratai temą“</p> <p>„nenuobodi“</p> <p>„leistų pajuokauti“</p> <p>„daug bendrauti su vaikais ir jų tėvais“</p> <p>„jei nesuprantu temos, prieitų ir paaiškintų“</p> <p>„nuoširdi“</p>

			„negriežtas“ „rašytų ir tavo pagyrimus už veiklą“ „kad visi mokytojai būtų tokie aktyvūs kaip kūno kultūros“
	Pedagogų įvaizdis	6	„turėtų būti aukštas“ „būtų jaunas“ „mokytoja turi būti ne pikta“ „kad būtų tvarkinga“ „kad mokytojas būtų vyras“
Asmeninio naudingumo veiksniai	Kvalifikacijos tobulinimas	18	„Kad mokytų su įdomiomis kompiuterio programomis“ „Kad viskas būtų moderniau, išmaniau“ „Sugebantis atsakyti į bet kokį vaikui kilusį klausimą“ „Rasti išeitį bet kokioje situacijoje“ „gerai mokanti mokytoja“ „kad nebūtų kvaila“ „protinga“ „mokėti pamokos medžiagą“
Ekonominio naudingumo veiksniai	Papildomos pajamos	3	„kad būtų lengvą jį papirkti“ „kad imtų kyšius“
		Iš viso 116	

Išanalizavus pateiktus atsakymus išaiškėjo, kad mokiniams svarbiausias profesijos tinkamumo veiksnys. Šiai subkategorijai priskiriami net aštuoniasdešimt šeši teiginiai („Mokytojas linksmas, nuotaikingas“, „Mokytojas turi sudominti savo mokslu“, „Itraukti visus mokinius“, „Truputį griežta, kitaip klasėje nebūtų tvarkos“ „Paskatintų“, „Nesavanaudis“, „Pakantus“, „Niekada nenusigręžia nuo savo mokinių“). Profesijos tinkamumą asmeniui sudaro tiek potencinės žinios, tik charakterio savybės. Respondentų teigimu, mokytojas turi būti nesavanaudis, pakantus, truputį griežtas, linksmas, nuoširdus ir supratingas. Šios charakterio savybės yra būdingos mokytojui, kuris dirba iš pašaukimo. Mokiniai išryškino ir potencinių žinių poreikį, nes geras mokytojas bus tik tuomet, kai sugebės įtraukti kiekvieną vaiką, visus sudominti savo mokomuoju dalyku ir įdomiai pateikti pamokas. Kuo mokytojas turi daugiau žinių, tuo darbo rezultatai yra geresni. Taigi kvalifikacija tampa svarbiausiu profesinio tinkamumo faktoriumi.

Kiek mažiau reikšmingas mokiniams atrodo pedagogo įvaizdis („turėtų būti aukštas“, „būtų jaunas“, „mokytoja turi būti ne pikta“, „kad būtų tvarkinga“, „kad mokytojas būtų vyras“). Labiausiai respondentai norėtų aukšto, jauno, tvarkingo mokytojo.

„Svajonių mokytoją“ mokiniai sieja su aukšta kvalifikacija („Kad mokytų su įdomiomis kompiuterio programomis“, „Kad viskas būtų moderniau, išmaniau“, „Sugebantis atsakyti į bet kokį vaikui kilusį klausimą“). Mokytojas turi gebėti dirbti su įvairiomis technologijomis, nes mokiniai nori kuo modernesnių užsiėmimų pamokų metu. Mokiniai nori protingo mokytojo, todėl jis turi būti puikus

savo srities specialistas, kuris sugebėtų atsakyti į bet kokius mokiniams iškilusius klausimus, rastų išeitį bet kokiaje situacijoje.

Tyrimas išryškino nuvertintą mokinių požiūrį į mokytoją. Aprašydami savo „Svajonių mokytoją“ mokiniai pažymėjo norą, kad pedagogai imtų kyšius („*kad būtų lengvą jį papirkti*“, „*kad imtų kyšius*“). Žiniasklaidoje nuolatos afišuojama, kad pedagogų darbas yra sunkus, o atlyginimai maži. Galima daryti prielaidą, kad dėl šios priežasties mokiniai susidarė nuomonę, jog norėdami geresnių pažymių ar mėgindami išvengti bausmės, galėtų duoti mokytojams kyšių. Tokie mokinių teiginiai parodo visuomenės problemas dėl korupcijos ir numenkinto požiūrio į mokytojo profesiją.

Apibendrinus mokinių požiūrį į mokytojo profesiją, paaiškėjo, jog mokiniams labai svarbios mokytojo charakterio savybės, jo kompetencijos ir išvaizda. „Svajonių mokytojas“ turi būti linksmas, supratingas, bendraujantis, pakantus, nesavanaudis, protingas ir aukštos kvalifikacijos. Siekiant pakelti profesijos prestižą, pirmiausia reikia kelti asmeninį statusą. Pedagogų pagarbos problema yra aktuali visose švietimo įstaigose, tačiau tai gali pakeisti tik patys mokytojai. Pagarbos gali nusipelnyti tik geri savo srities specialistai, kurie veržiasi prie darbo, džiaugiasi darbo sėkme ir ištvėringai pakelia nesėkmes.

3.3. Tėvų požiūrio analizė

Tėvų nuomonė apie pedagogus, tinkančius dirbti švietimo įstaigose. Objektiviai vertinant tėvų nuomonę apie pedagogus, kurie turėtų dirbti mokyklose, iš respondentų atsakymų į atvirus klausimus buvo išskirtos su dviem kategorijomis (visuomeninio reikšmingumo ir asmeninio naudingumo veiksniai) susijusios subkategorijos ir pagrįstos jas papildančiais dalyvių teiginiais.

10 lentelė

Tėvų nuomonė apie pedagogus, kurie turėtų dirbti švietimo įstaigose (N=20)

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Patvirtinantys teiginiai
Visuomeninio reikšmingumo veiksniai	Profesijos tinkamumas asmeniui	32	<p>„Pirmiausia pedagogas turėtų mylėti savo darbą“</p> <p>„Pedagogas turi mylėti vaikus“</p> <p>„Būti puikiu savo srities specialistu“</p> <p>„Turinčius pašaukimą“</p> <p>„Mokytojas turi mėgti dirbti su vaikais, jaunais žmonėmis“</p> <p>„Mokytojas turi būti toks, kad ne iš karto suprastum, jog jis mokytojas, bet iš karto pajustum, jog nori būti jo mokinys“</p> <p>„Jam jo dėstomas dalykas turi būti labai patrauklus“</p>

			<p>„Pasirinkčiau atsakingus bei sąžiningu“</p> <p>„Dirbti iš pašaukimo“</p> <p>„žaismingus“</p> <p>„kūrybingą“</p> <p>„gebėti puikiai bendrauti“</p> <p>„drausmingus“</p> <p>„noriai bendraujančius su tėvais ir vaikais“</p> <p>„atsidavusius darbui“</p> <p>„Mokytojas turėtų būti taktiškas“</p> <p>„Kultūringas“</p> <p>„darbštus“</p> <p>„Mokytojas turi būti eruditas“</p>
	Pedagoginė motyvacija	13	<p>„Pedagogas turi būti aktyvus“</p> <p>„idėjų nestokojančius“</p> <p>„Mokytojas negali įsikibęs laikytis vadovėlio tiesų“</p> <p>„Jis turi jausti ir suprasti, kad yra vertybė mokykloje“</p> <p>„nestokojantį energijos ir darbo savo tikslams pasiekti“</p> <p>„siekiančius ir norinčius tobulėti, judėti į priekį“</p> <p>„besidominčius kas vyksta aplinkoje, kad neatsiliktų nuo mokinių“</p> <p>„Jis turi būti motyvuotas“</p> <p>„siekiantis tobulėti savo profesinėje veikloje“</p>
	Pedagogų įvaizdis	3	<p>„Jauną“</p> <p>„atrodančius tvarkingai“</p> <p>„Į užsisenėjusį moterišką kolektyvą stengčiausi įtraukti kuo daugiau vyriškos dvasios“</p>
Asmeninio naudingumo veiksniai	Kvalifikacijos tobulinimo galimybės	20	<p>„kompetentingus pedagogus“</p> <p>„gebančius tinkamai bendradarbiauti“</p> <p>„gebančius sklandžiai išdėstyti savo nuomonę kolegoms, vaikams, tėvams“</p> <p>„profesionalas savo dėstomo (mokomo) dalyko“</p> <p>„Mokytojas turi mėgti ir mokėti kalbėti ir rašyti“</p> <p>„visokeriopai išprusęs“</p> <p>„sklandžiai bei efektyviai perteikti reikiamą ir turimą informaciją“</p> <p>„jis turi gebėti greitai ir efektyviai apdoroti informaciją, bei per patį minimaliausią laiko tarpą gebėti ją apdoroti savo ugdytiniams“</p> <p>„turinčius nors truputi patirties pedagoginėje srityje“</p> <p>„gerai išmanyti technologijas“</p> <p>„Visu pirma rinkčiausi aukštos kvalifikacijos mokytoją“</p>
		Iš viso 68	

Analizuojant tėvų požiūrį į mokykloms tinkamus pedagogus, buvo išskirtos dvi pagrindinės kategorijos, kurios siejasi su visuomeniniu reikšmingumu ir asmeniniu naudingumu. Išskirtos kategorijos atskleidžia svarbiausius veiksnius, atrenkant mokykloms pedagogus.

Nustatyta, kad tėvams svarbiausias yra profesijos tinkamumo asmeniui veiksnys („*Pedagogas turi mylėti vaikus*“, „*Būti puikiu savo srities specialistu*“, „*Turinčius pašaukimą*“, „*kūrybingą*“, „*gebėti puikiai bendrauti*“, „*drausmingus*“). Pasak K. Jurevičienės (2004), profesinis tinkamumas apima psichologinius ir fizinius asmens gebėjimus, individualius charakterio bruožus. Profesinis tinkamumas yra profesinio pašaukimo modelio struktūrinė dalis. Mokytojo profesija yra neatsiejama nuo pašaukimo. Pedagoginis pašaukimas yra motyvacijų, potencialų ir charakterio bruožų derinys, suteikiantis galimybę rinktis ugdymo darbą. Šiai subkategorijai priskiriami net trisdešimt dviejų respondentų teiginiai. Kiek mažiau reikšminga laikoma pedagoginė motyvacija („*Jis turi būti motyvuotas*“, „*siekiantis tobulėti savo profesinėje veikloje*“, „*Jis turi jausti ir suprasti, kad yra vertybė mokykloje*“). Tėvų nuomone, mokyklose turi dirbti motyvuoti pedagogai. Motyvacija yra neatsiejama nuo kokybiškai, atsakingai ir kūrybingai dirbančio mokytojo. Pedagogo motyvacija gali būti vidinė (siekis tobulėti) ir išorinė (bausmės baimė).

Kita subkategorija, kurią išskyrė tėvai – pedagogų įvaizdis („*Jauną*“, „*atrodančius tvarkingai*“, „*Į užsisenėjusį moterišką kolektyvą stengčiausi įtraukti kuo daugiau vyriškos dvasios*“). Šiai subkategorijai priskirti tik trys respondentų teiginiai, tačiau jie atskleidžia svarbias Lietuvos švietimo sistemos problemas. Pastaruoju metu susiduriama su mokytojų senėjimo problema: vis didesnis procentas mokytojų yra arti pensinio amžiaus, o jauni žmonės nebesirenka mokytojo profesijos. Kita problema ta, kad pedagogų vyrų yra žymiai mažiau nei moterų.

Antras pagal svarbumą veiksnys, lemiantis mokytojo pasirinkimą – kvalifikacijos tobulinimas („*kompetentingus pedagogus*“, „*visokeriopai išprusęs*“, „*gebančius sklandžiai išdėstyti savo nuomonę kolegoms, vaikams, tėvams*“, „*profesionalas savo dėstomo (mokomo) dalyko*“, „*gerai išmanyti technologijas*“). Tyrime dalyvavusių tėvų išreikšta nuomonė atskleidžia, kad mokyklai tinkamas mokytojas pirmiausiai turi būti kompetentingas, nuolatos atnaujinantis savo žinias, tikras savo srities specialistas. Kvalifikacija nėra amžinas dalykas, nauja mokymosi paradigma nuolat kelia naujus reikalavimus pedagogui, todėl profesinės kvalifikacijos tobulinimas turi būti nuolatinis procesas.

Apibendrinant respondentų išskirtus veiksnius, į kuriuos atsižvelgiama renkantis pedagogus, labiausiai išryškėjo profesijos tinkamumo veiksnys bei kvalifikacijos tobulinimas. Taip pat reikšmingi pedagoginės motyvacijos ir pedagogo įvaizdžio veiksniai. Tai reiškia, kad tėvams svarbu, jog jų vaikus mokytų motyvuoti ir kvalifikuoti specialistai, kurie mėgsta savo darbą ir vaikus. Greta to, jiems svarbus ir pedagogo įvaizdis, kurį vertina ne tik mokiniai, bet ir vis visuomenė.

Pedagogų profesijos prestižo didinimas. Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti tėvų nuomonę apie pedagogų profesijos prestižą didinančius veiksnius. Tėvų nuomonė atskleidžiama vienuoliktoje lentelėje išskirtomis subkategorijomis.

11 lentelė

Tėvų nuomonė į pedagogų profesijos prestižo didinimo veiksnius (N=20)

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Patvirtinantys teiginiai
Visuomeninio reikšmingumo veiksniai	Pedagogų motyvacija	5	„Siekčiau, kad pedagogus mokykloje gerbtų“ „Stojantiems studentams reikėtų įrodyti, jog ši specialybė yra iš pašaukimo“ „Mokytojo pareigas turėtų eiti tik tikrai kompetentingi ir motyvuoti specialistai“ „Mokytojams turėtų būti skiriama daugiau teisių, kad juos motyvuotų“
	Švietimo politika	5	„Didinčiau švietimo finansavimą“ „pedagogai turi turėti daugiau teisių“ „Išnagrinėti švietimo sistemą, ką būtų galima pakeisti“ „Keisčiau visuomenės požiūrį į pedagogo profesiją“ „Į juos turėtume žiūrėti, kaip į vertingus mūsų šalies specialistus“
Asmeninio naudingumo veiksniai	Kvalifikacijos tobulinimo galimybės	4	„Organizuočiau mokytojų suvažiavimus, kuriuose pedagogai galėtų pasidalinti savo atliekamo darbo metodikomis, semtis vieni iš kitų idėjų“ „Daugiau remčiausi į reklaminius seminarus“ „Konferencijų sklaida pedagogų tarpe“ „Nuolatinis kvalifikacijos kėlimas“
	Profesinės privilegijos	3	„Suteikčiau daugiau įvairių lengvatų, privilegijų“ „pedagogai nusipelno premijų“ „priedus už tam tikrus pasiekimus“
Ekonominio naudingumo veiksniai	Galimybė kilti karjeros laiptais ir atlyginimas	8	„Pirmiausiai pedagogo atlyginimas turi atitikti jo darbą“ „Kelčiau atlyginimą tiems, kurie turi didelį pasisekimą tarp mokinių ir tėvelių“
	Specialybės paklausa	1	„Keisčiau stojimo į pedagogines

	darbo rinkoje		<i>studijas tvarką, per daug parengia vienos srities specialistų“</i>
		Iš viso 26	

Išsiaiškinta, kad tėvai yra linkę manyti, jog pedagogo profesijos prestižas yra veikiamas ekonominių veiksnių. Net aštuoni respondentų teiginiai išryškino mokytojų atlyginimo kėlimo svarbą („Pirmiausiai pedagogo atlyginimas turi atitikti jo darbą“, „Kelčiau atlyginimą tiems, kurie turi didelį pasisekimą tarp mokinių ir tėvelių“). Tik vienas respondentas manė, jog specialybės paklausa darbo rinkoje yra svarbus prestižą lemiantis veiksnys. Jo teigimu, reikia keisti stojimo į pedagogines studijų programas tvarką, atsižvelgti į darbo rinkos poreikius. Šiuo metu parengiama per daug vienos srities specialistų, todėl kai kuriuose Lietuvos regionuose susidarė perteklinė darbo rinka.

Dalis respondentų nurodė, kad keliant profesijos prestižą yra svarbus motyvavimo veiksnys („Siekčiau, kad pedagogus mokykloje gerbtų“, „Stojantiems studentams reikėtų įrodyti, jog ši specialybė yra iš pašaukimo“, „Mokytojo pareigas turėtų eiti tik tikrai kompetentingi ir motyvuoti specialistai“, „Mokytojams turėtų būti skiriama daugiau teisių, kad juos motyvuotų“). Tėvai mano, kad tik gerbiamas ir motyvuotas pedagogas gali dirbti taip, jog keltų savo profesijos prestižą. Mokytojai turėtų būti tobulejantys, kūrybingi, produktyvūs, į šią sritį turėtų eiti tik labiausiai motyvuoti jaunuoliai, savo specialybę ir pedagogiką išmanantys asmenys (Lietuva. Švietimas regionuose, 2013).

Tėvų teigimu, pedagogų profesijos prestižo pokyčiams įtakos turi ir švietimo politika („Didinčiau švietimo finansavimą“, „pedagogai turi turėti daugiau teisių“, „Išnagrinėti švietimo sistemą, ką būtų galima pakeisti“). Vienų respondentų manymu, šios profesijos prestižą galėtų pakelti didesnis švietimo sistemos finansavimas, kiti mano, kad pedagogai turi per mažai teisių, o tai keičia visuomenės požiūrį į mokytojo profesiją.

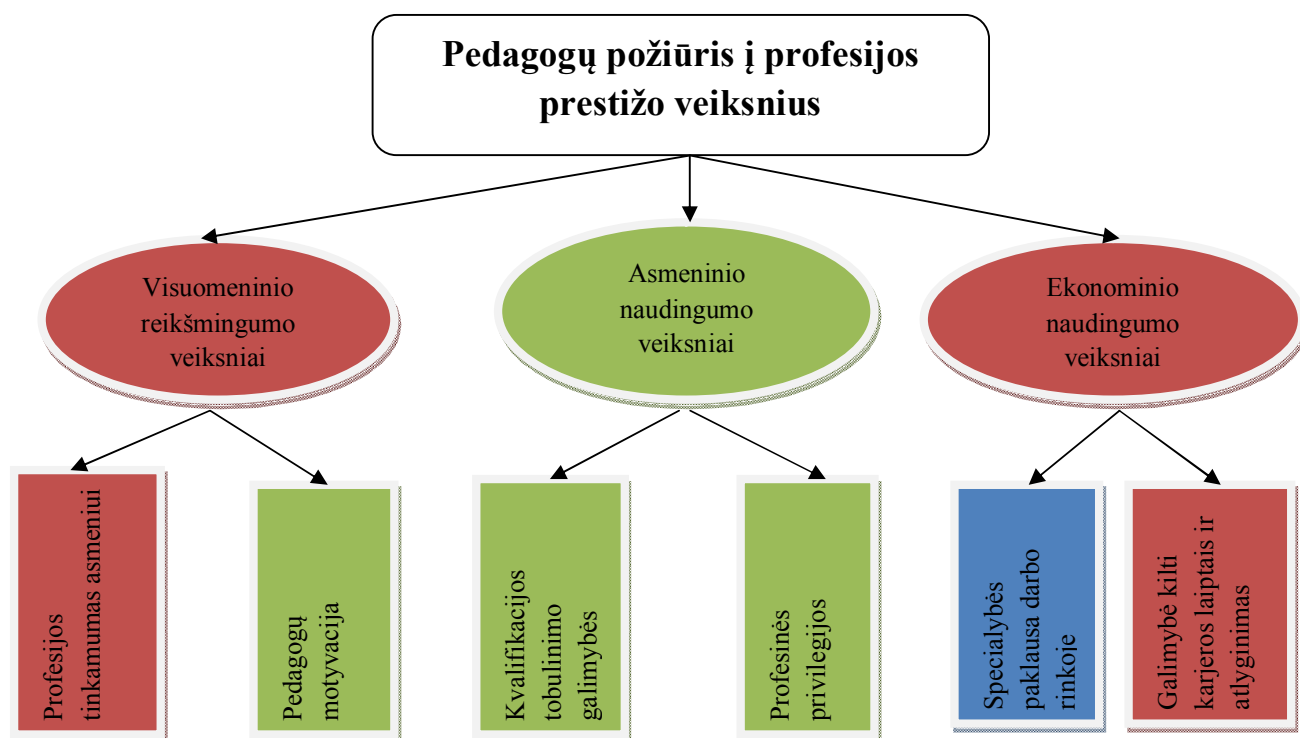
Kaip vienas iš pedagogų profesijos prestižo kėlimo būdų nurodomas kvalifikacijos tobulinimas („Organizuočiau mokytojų suvažiavimus, kuriuose pedagogai galėtų pasidalinti savo atliekamo darbo metodikomis, semtis vieni iš kitų idėjų“, „Konferencijų sklaida pedagogų tarpe“, „Nuolatinis kvalifikacijos kėlimas“). Siekiant tobulintis svarbu bendrauti ir bendradarbiauti su kolegomis, nuolatos dalyvauti konferencijose, į kvalifikacijos kėlimą žiūrėti kaip į nuolatinį ir visą gyvenimą trunkantį procesą. Nuo įgytų kompetencijų lygio priklauso, ne tik mokinių mokymosi lygis, bet ir šios profesijos prestižas, todėl kvalifikacijos tobulinimas turi vykti visą pedagogo profesinį veiklos laikotarpį.

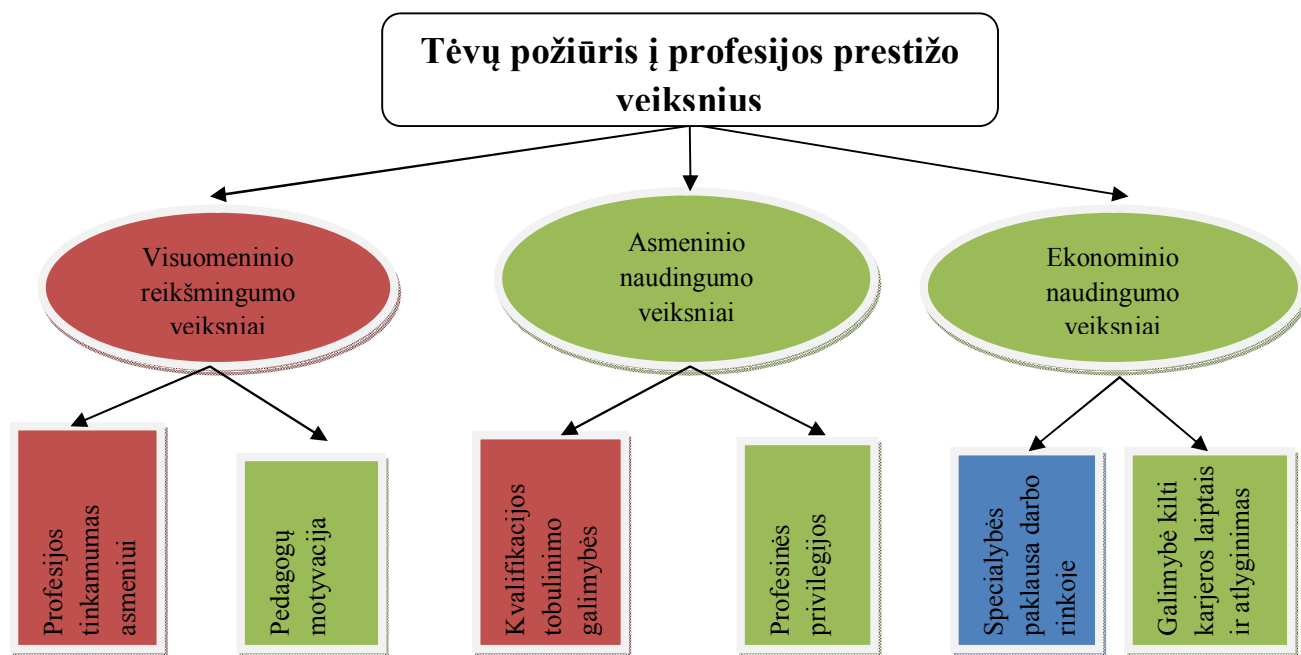
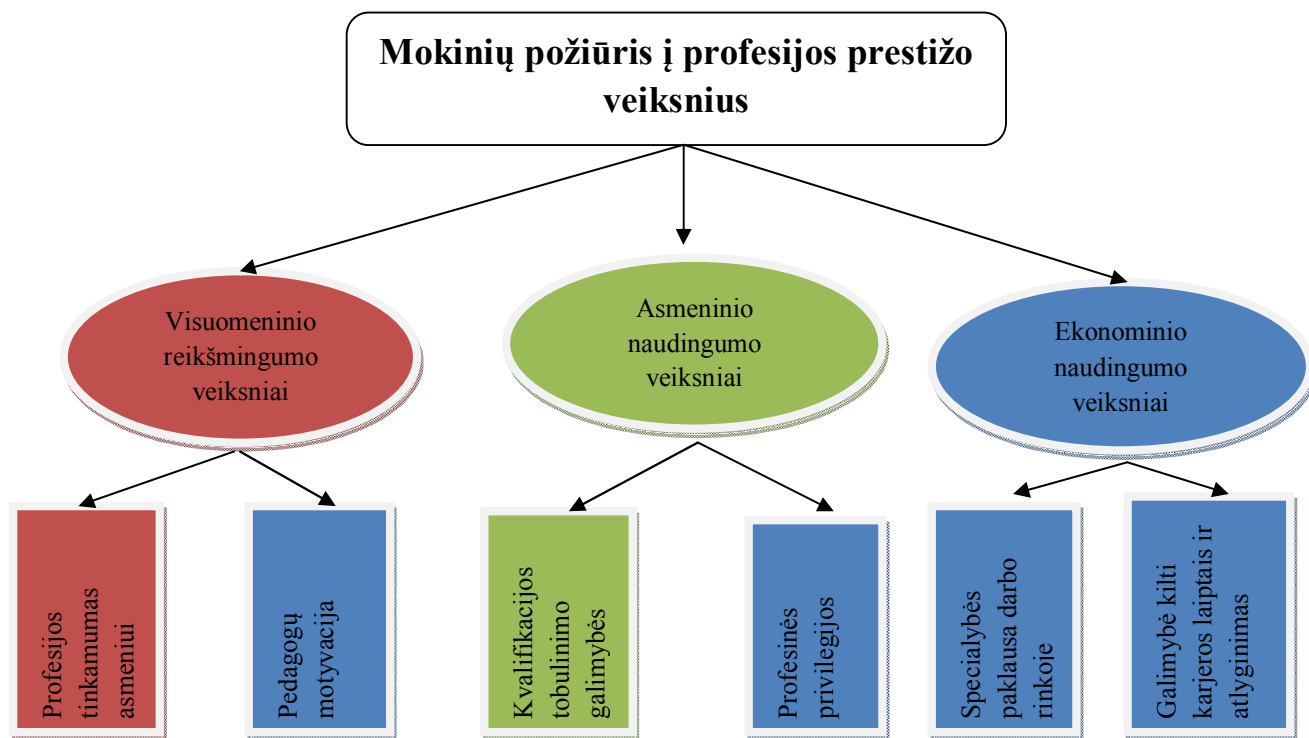
Lietuvos pedagogai neturi tiek daug įvairių privilegijų kaip kitose valstybėse, todėl respondentai išskyrė įvairių privilegijų svarbą keliant profesijos prestižą („Suteikčiau daugiau įvairių lengvatų, privilegijų“, pedagogai nusipelno premijų“, „priedus už tam tikrus pasiekimus“). Ši profesija atrodytų patrauklesnė, jei būtų suteikiamos lengvatos, privilegijos, priedai. Pedagogai būtų skatinami ir motyvuojami, jei už darbinius pasiekimus jiems būtų atsilyginama premijomis.

Apibendrinus šią dalį galima teigti, kad tėvai pedagogų prestižą keltų šiais būdais: didindami atlyginimus, motyvuodami pačius pedagogus, tobulindami švietimo politiką, skatindami nuolatinę kvalifikacijos kėlimą ir suteikdami daugiau privilegijų. Respondentų teigimu, profesija nebus laikoma prestižine tol, kol atlyginimai bus žymiai mažesni nei kitų prestižinių profesijų, o už papildomas pastangas nebus paskatinami premijomis. Visuomenės požiūrį į mokytojo profesiją gali pakeisti tik pats mokytojas. Tik aukštą kvalifikaciją ir vidinę motyvaciją turintis pedagogas gali pakelti asmeninį statusą ir apskritai profesijos prestižą.

X švietimo įstaigos ugdymo proceso dalyvių požiūrio į pedagogo profesijos prestižą lemiančius veiksnius tyrimą apibendrinančios schemas.

 - labai reikšmingas veiksnys,
  - reikšmingas veiksnys,
  - nereikšmingas veiksnys.

IŠVADOS

Išanalizavus teorinę literatūrą, galima teigti, kad:

1. Pedagogų profesijos prestižą Lietuvoje lemiančius veiksnius sąlygiškai galima suskirstyti į tris grupes: *visuomeninio reikšmingumo* (profesinis tinkamumas, pedagogų motyvacija), *asmeninio naudingumo* (kvalifikacijos tobulinimo galimybės, profesinės privilegijos), *ekonominio naudingumo* (specialybės paklausa darbo rinkoje, galimybė kilti karjeros laiptais ir atlyginimas).
2. Profesinis tinkamumas – žmogaus gebėjimai bei asmeninės savybės. Profesinis tinkamumas nėra įgimtas, laikas, per kurį susiformuoja profesinis tinkamumas, priklauso nuo: įgimtų žmogaus savybių, profesinio pasirengimo ir profesinės motyvacijos. Pedagoginio darbo motyvai yra šie: meilė vaikams, noras mokyti, dalytis žiniomis, būti naudingam ir reikšmingam visuomenei, piniginis atlygis bei socialinis prestižas.
3. Kvalifikacijos tobulinimas yra neformalusis švietimas ir savišvieta. Nuo įgytų kompetencijų lygio priklauso ir asmeninis statusas, ir profesijos prestižas, todėl kvalifikacijos tobulinimas turi vykti visą pedagogo profesinį veiklos laikotarpį. Pedagogo darbas yra sunkus ir psichoemociškai alinantis. Dėl to įvairiose valstybėse pedagogams yra teikiamos socio-ekonominės privilegijos: ilgesnės atostogos, galimybė laisvai disponuoti savo laiku ir kt.
4. Specialybės paklausa darbo rinkoje – svarbus ekonominės naudos veiksnys. Pagrindinė jos funkcija – darbo jėgos tarp ekonominių veiklų, profesijų teritorijų, įmonių paskirstymas. Menkos pedagogų įsidarbinimo galimybės daro įtaką mokytojo karjeros vystymuisi. Karjera tęsiasi visą gyvenimą. Lietuvos pedagogo karjeros raidos etapai siejami su specialistų kvalifikacijos tobulinimu. Nuo turimos kvalifikacijos priklauso atlyginimai. Pedagogų atlyginimų kėlimas yra vienas iš būdų kaip efektyvinti švietimo veiklą ir didinti profesijos prestižiškumą.

Remiantis empirinės tyrimo dalies duomenimis galima teigti, kad:

Hipotezė pasitvirtino iš dalies, nes:

1. Analizuojant visuomeninio naudingumo veiksnių grupę atsiskleidė respondentų tinkamumas mokytojo darbui. Pedagogai džiaugiasi darbo sėkme, laikosi profesinės etikos, myli savo profesinę veiklą. Respondentų teigimu, geras pedagogas turi būti komunikabilus, kūrybiškas, ambicingas. Ištyrus tėvų ir mokinių nuomones paaiškėjo, jog profesijos tinkamumas ir jiems atrodo reikšmingas keliant profesijos prestižą. Jų teigimu, pedagogas turi mylėti savo profesinę veiklą bei vaikus, turėti pedagogui reikalingas charakterio savybes. Analizuojant pedagogų motyvacijos reikšmę profesijos prestižui išaiškėjo, jog tėvams svarbus pedagogų motyvavimo mechanizmo tobulinimas, tačiau mokytojų teigimu, juos motyvuoja ne vien vidiniai (meilė vaikams, noras mokyti), bet ir išoriniai (darbo bei atlyginimo pastovumas) motyvai.

2. Asmeninis naudingumas pedagogams atrodo reikšmingas keliant profesijos prestižą, tačiau nepakankamas. Dalyvauti kvalifikacijos kėlimo kursuose, seminaruose, tobulintis individualiai mokytojus skatina siekis tobulėti, sėkmingo ugdymo proceso siekimas, aktuali kvalifikacijos kursų tematika. Visos kvalifikacijos tobulinimo galimybės jiems yra svarbios, tačiau dažniausiai renkasi individualaus tobulinimosi būdą. Tėvų nuomone, kvalifikacijos tobulinimas turi būti siejamas su bendradarbiavimu, savo patirties dalijimusi. Analizuojant pedagogų požiūrį į profesinių privilegijų svarbą keliant mokytojo statusą, paaiškėjo, kad garantuotas atlyginimas, pailgintos atostogos, galimybė laisvai disponuoti savo laiku ir formaliai sutrumpintos darbo valandos labiausiai lemia profesijos prestižą. Tėvų teigimu, pedagogai nusipelno daugiau lengvatų, premijų, privilegijų.
3. Iš ekonominio naudingumo veiksmų grupės respondentai išskyrė karjeros svarbą. Didžioji dalis pedagogų neturėjo sunkumų ieškodami darbo, todėl specialybės paklausa darbo rinkoje jiems neatrodo svarbus profesijos prestižą lemiantis veiksnys. Tokio pat nuomonės mokiniai ir tėvai. Analizuojant pedagogų profesinės karjeros sąlygas X švietimo įstaigoje aišku, jog mokytojai yra motyvuoti, ambicingi, siekiantys tobulėti ir augti profesinėje veikloje. Tačiau įstaigoje nėra suformuotos aiškios profesinės karjeros siekimo sąlygos, respondentai nežino, kokias galimybes turi. Pedagogų tyrimo metu išaiškėjo, jog atlyginimas yra svarbus profesijos prestižo veiksnys, tačiau ne svarbesnis už mokinių mokymosi rezultatus ar pedagogų kvalifikaciją. Tėvai teigia, jog atlyginimo didinimas yra veiksmingiausias norit pakelti profesijos prestižą.

Hipotezė pasitvirtino iš dalies: analizuojant X švietimo įstaigos ugdymo proceso dalyvių požiūrius į pedagogo profesijos prestižą lemiančius veiksmus paaiškėjo, jog visi veiksniai lemia profesijos prestižą (visuomeninio reikšmingumo, asmeninio ir ekonominio naudingumo), tačiau respondentų nuomonės dėl jų svarbumo išsiskyrė.

REKOMENDACIJOS

Siūlomos rekomendacijos X švietimo įstaigai:

- Mokykla turėtų kurti mikroklimatą, padedantį kilti pedagogo profesijos prestižui. Tikėtina, kad mokykloje sukurtos naujos procedūros, veiklos, padės mokiniams ir jų tėvams išsamiau susipažinti su mokytojo profesijos specifika, paskatins prisidėti prie profesijos prestižo kėlimo.
- Mokykla turėtų skatinti visus joje dirbančius pedagogus prisiimti atsakomybę už savo profesijos prestižą. Savo ir žinių prestižu turi rūpintis pats mokytojas: kompetencijų tobulinimas konferencijose, seminaruose, projektuose; žinių atnaujinimas, gilinimas; pagarba savo profesijai.
- Prestižas lemia įvairūs veiksniai, vienas iš jų – pedagogų motyvacijos stoka. Švietimo įstaigos administracija turi prisidėti prie pedagogų motyvavimo priimdami strateginius sprendimus, skatindami vidinių (noras mokyti, atsidavimas mokytojo darbui, meilė vaikams) motyvų formavimąsi, suvokdami šio proceso svarbą pedagogo darbui ir profesijos prestižui apskritai.

Siūlomos rekomendacijos tyrėjams:

- Rekomenduotini tyrimai, kurie leistų išryškinti pedagogų paklausos darbo rinkoje poveikį profesijos prestižui.

LITERATŪTA

1. Adamonienė R. (2002). Profesijos pedagogo saviugdosa motyvacija. *Pedagogika*. Nr. 59, 117–123.
2. Adamonienė R., Daukilas S., Kriščiūnas B., Maknienė J., Palujanskienė A. (2001). Profesinio ugdymo pagrindai. Vilnius.
3. Arends R. I. (1998). *Mokomės mokyti*. Vilnius: Margi raštai.
4. Bagdžiūnienė D., Kazlauskienė A., Liniauskaitė A., Nasvytienė D., Sakadolskienė E., Šečkuvienė H. (2014). Stojančiųjų į pedagogines specialybes motyvacijos tapti pedagogu vertinimas. *Pedagogika*, t. 113, 28–44.
5. Bilbokaitė I. (2010) Pedagogų įvaizdis: asociacijų aspektai mokinių vertinimu // Jaunųjų mokslininkų darbai. Nr. 1, 70–76.
6. Bishay A. (1996). *Teacher Motivation and Job Satisfaction: A Study Employing the Experience Sampling Method*. *Psychology, Journal of Undergraduate Sciences* Nr. 3, 147–154. [žiūrėta 2015-02-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.hcs.harvard.edu/~jus/0303/bishay.pdf>>.
7. Bitinas B., Žydžiūnaitė V., Rupšienė L. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis vadybos ir administracijos studentams*. Klaipėda.
8. Bulotaitė L., Lepeškienė V. (2006). *Mokytojų stresas ir jo įveiktos strategijos*. Vilnius: Vilniaus universitetas.
9. Brazaitytė E. (2001). *Universiteto žurnalas: Ša, inteligente!* [žiūrėta 2015-05-02]. Prieiga per internetą: <<http://www.universitetozurnalistas.kf.vu.lt/2011/08/sa-inteligente/>>.
10. *Darbo rinkos terminai ir sąvokos* (1998). Vilnius: Agora.
11. Dastikienė V. (2009). *Mokytojo socialinis statusas Vilniaus mieste*. Vilnius.
12. *Doctor, Scientists, Firemen, Teachers and Military Officers Top List as „Mosts Prestigious Occupations“*. [žiūrėta 2015-03-02]. Prieiga per internetą: <<http://www.prnewswire.com/news-releases/doctors-scientists-firemen-teachers-and-military-officers-top-list-as-most-prestigious-occupations-72249137.html>>.
13. Dolton P., Marcenaro-Gutierrez O. (2013). *Varkey GEMS Foundation: Global Teacher Status Index*. [žiūrėta 2015-02-19]. Prieiga per internetą: <<https://varkeygemsfoundation.org/sites/default/files/documents/2013GlobalTeacherStatusIndex.pdf>>.
14. Dumčienė A. (2001). *Kūrybingumo ugdymo aspektai*. Kaunas: LKKA.

15. Gaižutis A. (2009). Mokytojo vieta valstybės gyvenime. [žiūrėta 2015-01-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.mokslasirtechnika.lt/mokslo-naujienos/mokytojo-vieta-valstyb-s-gyvenime.html>>.
16. Giddens A. (2005). Sociologija. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
17. Gudelis S. (1983). Mokinių profesinio orientavimo psichologiniai klausimai. Vilnius.
18. Gudonis V., Šeipūnaitė E. (2008). Pedagogų mokyklos baimė. *Pedagogika: mokslo darbai*. Nr. 92, 13–23.
19. Goldthorpe J. & Hope K. (1974). *The social grad in gofoccupations: A new approach and scales*. Oxford: Clarendon Press.
20. Ingersoll R., Merrill E. (2011). *The Status of Teaching as a Profession*. In Ballantine, J., Spade, J. (Eds.) *Schools and Society: A Sociological Approach to Education*. (p. 185-189) 4th Ed. CA: Pine Forge Press/Sage Publication. [žiūrėta 2015-01-19]. Prieiga per internetą: <http://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1226&context=gse_pubs>.
21. Jacobsson C., Pousette'o A., Thyleforso I. (2001). Managing Stress and Feelings of Mastery among Swedish Comprehensive School Teachers // *Scandinavian Journal of Educational Research*. – Vol. 45, no. 1, 38–53.
22. Jovaiša L. (2001). Ugdymo mokslas ir praktika: analitinių straipsnių monografija. Vilnius: Agora.
23. Jovaiša L. (2007). Enciklopedinis edukologijos žodynas. Vilnius: Gimtasis žodis.
24. Jovaiša L. (1999). Profesinio konsultavimo psichologija. Vilnius: Agora.
25. Jovaiša L. (1978). Profesinio orientavimo pedagogika. Kaunas: Šviesa.
26. Jurevičienė K. (2004). Akademinio jaunimo profesinis pašaukimas: realusis ir idealusis modelis // *Acta Pedagogica Vilnensia*. Nr. 13, 72–80.
27. Kavaliauskienė V. (2001). Pedagoginis pašaukimas ir jo ugdymas. Monografija. Klaipėda.
28. Komisijos Komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui (2014). [žiūrėta 2015-05-10]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com%282012%290669_/com_com%282012%290669_lt.pdf>.
29. Komisijos Komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui (2008). [žiūrėta 2015-05-10]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/atwork/programmes/docs/clwp2008_lt.pdf>.
30. Laužikas R., Gedvilienė G., Tūtlys V., Juozaitienė D. (2010). Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai. Kaunas.
31. Laužikas R. (1999). Sistemo–teorinės profesinio rengimo tendencijos. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.

32. Lietuva. Švietimas regionuose 2013. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras. [žiūrėta 2015-02-16]. Prieiga per internetą:
<http://www.smm.lt/uploads/documents/teisine_informacija/svietimo_bukles_apzvalgos/Svietimas%20regionuose%202013%20web.pdf>.
33. Lietuvos darbo birža (2015). [žiūrėta 2015-02-16]. Prieiga per internetą:
<<http://www.ldb.lt/Informacija/Puslapiai/default.aspx>>.
34. Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas 2002 m. birželio 4 d. Nr. IX-926. Vilnius. [žiūrėta 2015-01-19]. Prieiga per internetą:
<<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?Condition1=169334&Condition2=>>.
35. Lietuvos Respublikos Seimas . 2015 m. gegužės 5 d. Nr. XII-1664. Rezoliucija dėl pedagogų ir profesijos mokytojų rengimo politikos. Vilnius. [žiūrėta 2015-05-15]. Prieiga per internetą:
<<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/8edff8c0f54c11e4927fda1d051299fb>>.
36. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas 2003 m. liepos 18 d. Nr. 941. Vilnius. [žiūrėta 2015-01-15]. Prieiga per internetą:
<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=344498&p_query=&p_tr2=2>.
37. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas (2011). [žiūrėta 2015-01-15]. Prieiga per internetą:
<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=458774>.
38. Maceina. A. (1990). Pedagoginiai raštai. Kaunas.
39. Marcinkevičiūtė L. (2001). Darbuotojų veiklos motyvai ir motyvavimas. A. Vosiulytė (sud). Lietuvos sociologija amžių sandūroje. Vilnius: LFSI.
40. Martinkus B., Beržinskienė D. (2005). Lietuvos gyventojų užimtumo ekonominiai aspektai. Kaunas: Technologija.
41. Maslow A. H. (2006). Motyvacija ir asmenybė. Vilnius: Apostrofa.
42. Milkintaitė L. (2001). Mokytojo asmenybės ir pedagoginio darbo motyvacija. A. Gumuliauskienė, I. Ramanekienė (red) // Pradinis ugdymas, 51–57.
43. Mokytojo profesija neteko prestižo. (2007) // Veidas, Nr. 39, 8.
44. Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo nuostatai (2007). [žiūrėta 2015-01-15]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=295263>.
45. Mokytojų profesijos statusas ir būdai jį pagerinti įvairių tikslinių grupių sąmonėje (2007). [žiūrėta 2015-01-15]. Prieiga per internetą:
<<http://www.lyderiulaikas.smm.lt/Atsisi%C5%B3sti%20failus:/article/309/Mokytojo%20profesijos%20statusas%20ir%20b%C5%ABdai%20j%C4%AF%20pagerinti.pdf>>.
46. Navickas V., Paulavičius B. K. (1999). Darbo rinkos teorija ir valstybės politika. Vilnius: VPU.

47. Paliukaitė N. (2005). Būsimųjų mokytojų mokymosi motyvacija: psichologiniai parametrai. *Acta Pedagogica Vilnensia*, t. 14, 58–66.
48. Paulauskas R., Bakutytė R., Ušėckienė L. (2010). Pedagogų požiūris į profesijos prestižo veiksnius // *Acta Pedagogica Vilnensia*. Nr. 24, 127–138.
49. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcija (2012). [žiūrėta 2015-01-15]. Prieiga per internetą: <<http://www.upc.smm.lt/naujienos/pkt/koncepcija.php>>.
50. Psichologijos žodynas (1993). Vilnius.
51. Recommendation concerning the Status of Teacheng (1966). [žiūrėta 2015-02-10]. Prieiga per internetą:
<http://portal.unesco.org/en/ev.phpURL_ID=13084&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html>.
52. *Rennekamp R. A., Nal M. (2008). Professional Growth: a guide for Professional development.* [žiūrėta 2015-01-15]. Prieiga per internetą:
<<http://ext.wsu.edu/pd/documents/ProfessionalGrowthAGuideforProfessionalDevelopment.pdf>>.
53. Riemann F. (2005). Pagrindinės baimės formos. Vilnius: Alma litera.
54. Rodzevičiūtė E. (2006). Mokytojų organizavimo kompetencijos raiška edukacinėje praktikoje. Vilniaus pedagoginis universitetas.
55. Rodzevičiūtė E. (2003). Stojimo į Vilniaus pedagoginį universitetą motyvai. *Pedagogika*, t. 65, 232–240.
56. Spencer L. M., Spencer S.M. (1993). *Competence at work. New York: John Wiley and sons, Inc.*
57. Stonkienė M. (1995). Lietuvos darbo rinkos informacinis aprūpinimas. Vilnius.
58. *Study on Policy Measures to improve the Attractiveness of the Teaching Profession in Europe: Volume 2, Final report. European Union.* (2013). [žiūrėta 2015-03-10]. Prieiga per internetą:
<http://ec.europa.eu/education/library/study/2013/teaching-profession2_en.pdf>.
59. Svensson L. (2006). *Professional occupation and status: A sociological study of professional occupations: Status and Trust Centre for the Study of Profession. Oslo University College.*
60. Šiaulių teritorinė darbo birža (2014). [žiūrėta 2015-03-01]. Prieiga per internetą:
<<http://www.ldb.lt/tdb/Siauliai/Puslapiai/default.aspx>>.
61. ŠMM: 2015 m. didės mažiausiai uždirbančių pedagogų atlyginimai (2014). [žiūrėta 2015-01-15]. Prieiga per internetą : <http://www.smm.lt/web/lt/pranesimai_spaudai/smm-2015-m-dides-maziausiai-uzdirbanciu-pedagogu-atlyginimai>.
62. Švietimo įstaigų darbuotojų ir kitų įstaigų pedagoginių darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos aprašas (2011). [žiūrėta 2015-01-15]. Prieiga per internetą :

- <<http://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/APRASAS%20GALUTINIS%2006%2027.pdf>>.
63. Tarptautinių žodžių žodynas (2001). Vilnius: Alma litera.
64. Teresevičienės M., Tandzegolskienės I. (2001). Mokytojų darbo motyvacijos ypatumai. *Pedagogika*. Nr. 50, 12–21.
65. Tijūnėlienė O. (2000). Mokytojo autoriteto samprata Lietuvoje (1918-1940). Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
66. Valickas A., Chomentauskas G., Dereškevičiūtė E., Žukauskaitė I., Navickienė L. (2012). *Karjeros valdymo vadovas studentui*. Vilnius.
67. Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija (2013). [žiūrėta 2015-03-01]. Prieiga per internetą:
<http://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/451_f91e8f0a036e87d0634760f97ba07225.pdf>.
68. Villegas-Reimers E. (2003). *Teacher Professional development: an international review of the literature*. UNESOC: International Institute for Educational Planning.
69. Virvilaitė R., Jefimov V. (2005). Konkurencinio pranašumo įgijimas vidaus ir globalioje rinkoje. [žiūrėta 2015-02-28]. Prieiga per internetą :
<http://distance.ktu.lt/kursai/verslumai/rinkos_aplinkos_tyrimai_I/fcontent.html>.
70. Visuomeninės nuomonės ir rinkos tyrimai „Vilmorus“ (2015). [žiūrėta 2015-03-03]. Prieiga per internetą:
<<http://www.vilmorus.lt/index.php?mact=News,cntnt01,detail,0&cntnt01articleid=2&cntnt01returnid=20>>.
71. Žemaitis V. (1987). *Elgesio pasirinkimas ir vertinimas // Dorovinė asmenybės saviraiška*. Vilnius.
72. Автономов В.С., Алешина И.В., Аникин А. В. и др., ред. кол. (2004). 50 лекций по микроэкономике. Том 1. Экономическая школа. с 84.
73. Реан, А.А., Варанов, А.А. (1997). Факторы стрессоустойчивости учителей. *Вопросы психологии*, 1, 45–54.

PRIEDAI

GERBIAMI PEDAGOGAI,

Esu Samanta Semičiovaitė, Šiaulių universiteto Edukologijos fakulteto studentė. Rašau baigiamąjį darbą, kurio pagrindinis tikslas – išsiaiškinti, kaip ugdymo proceso dalyviai vertina pedagogų profesijos prestižą ir jį įtakojančius veiksnius.

Anketa yra anoniminė, todėl nei vardo, nei pavardės nurodyti nereikia. Duomenų konfidencialumas garantuojamas, tad galite drąsiai reikšti savo nuomonę.

Jūsų pasirinktą atsakymą(-us) žymėkite „X“.

Jeigu Jūs būtumėte atsakingi už pedagogų profesijos prestižo didinimą, kokius tris darbus pirmiausiai atliktumėte?

1.
2.
3.

Visuomeninio reikšmingumo veiksniai

1. Jūsų požiūris į profesinę veiklą (įvertinkite kiekvieną teiginį).

Teiginys	Tikrai taip	Taip	Nežinau	Ne	Tikrai ne
Myliu savo profesinę veiklą	☐	☐	☐	☐	☐
Veržiuosi prie darbo	☐	☐	☐	☐	☐
Kruopščiai dirbu	☐	☐	☐	☐	☐
Negailiu jėgų ir laiko	☐	☐	☐	☐	☐
Džiaugiuosi darbo sėkme	☐	☐	☐	☐	☐
Atliktas darbas dažniausiai būna sėkmingas, nors ir sunkus	☐	☐	☐	☐	☐
Atkakliai vengiu darbo nesėkmių	☐	☐	☐	☐	☐
Stengiuosi tobulinti darbo kokybę	☐	☐	☐	☐	☐
Negalvoju apie profesijos pakeitimą	☐	☐	☐	☐	☐
Ginu savo profesijos asmeninį ir socialinį prestižą	☐	☐	☐	☐	☐
Laikausi profesinės etikos	☐	☐	☐	☐	☐

2. Kaip jūs manote, kokius asmenybės bruožus turi turėti geras pedagogas?

.....

3. Apibūdinkite savo savybes, kurios padėtų Jums tapti dar geresniu specialistu:

.....

4. Jeigu Jūs būtumėte atsakingas už mokytojų profesijos prestižo kėlimą, kokius 2 darbus pirmiausiai atliktumėte, kurie būtų susiję su kvalifikacijos kėlimu?

1.

2.

5. Kurie iš šių išvardintų gebėjimų Jums svarbiausi? (surašykite nuo svarbiausio iki mažiausiai svarbaus: 1 – mažiausiai svarbus, 5 – svarbiausias).

- Komunikacinė ir informacijos valdymo
- Bendravimo ir bendradarbiavimo
- Tiriamosios veiklos
- Reflektavimo ir mokymosi mokytis
- Organizacijos tobulinimo bei pokyčių valdymo

6. Kurie pedagogų gebėjimai turėtų būti labiausiai tobulinami? (surašykite nuo svarbiausio iki mažiau svarbaus: 1- mažiausiai svarbus, 8 – svarbiausias).

- Informacinių technologijų naudojimo
- Ugdymo(si) aplinkų kūrimo
- Dalyko turinio planavimo ir tobulinimo
- Mokymo(si) proceso valdymo
- Mokinų pasiekimų ir pažangos vertinimo
- Mokinų motyvavimo ir paramos jiems
- Mokinio pažinimo ir jo pažangos pripažinimo
- Profesinio tobulėjimo

7. Kurie motyvai paskatino Jus studijuoti pedagoginėse studijų programose? (įvertinkite kiekvieną motyvą).

Motivas	Labai reikšminga	Reikšminga	Nereikšminga
Siekis įgyti aukštojo mokslo diplomą	☐	☐	☐
Galimybė gauti darbą	☐	☐	☐
Karjeros siekimas	☐	☐	☐
Noras studijuoti	☐	☐	☐
Ketinimas mokytis toliau	☐	☐	☐
Noras daugiau įgyti pasirinktos specialybės žinių	☐	☐	☐
Noras tobulėti kaip asmenybei	☐	☐	☐
Savęs įprasminimo siekis	☐	☐	☐
Meistriškumo siekis	☐	☐	☐
Didesnės galimybės susipažinti su draugais	☐	☐	☐
Patrauklus studentiškas gyvenimas	☐	☐	☐
Noras padėti visuomenei	☐	☐	☐
Žinojimas, jog mokytis/tobulėti busi priverstas visą gyvenimą	☐	☐	☐
Pomėgis vadovauti žmonėms	☐	☐	☐
Organizaciniai gebėjimai	☐	☐	☐
Nuo mažens pasirinkta mokytojo profesija	☐	☐	☐
Pastovus atlyginimas	☐	☐	☐
Meilė vaikams	☐	☐	☐
Giminės tradicija	☐	☐	☐
Ilgos atostogos	☐	☐	☐
Gerai mokykloje sekėsi mokytis tam tikrą dalyką	☐	☐	☐
Kitų žmonių įtaka (tėvai, draugai ir pan.)	☐	☐	☐

Kurie motyvai labiausiai skatina Jus dirbti pedagoginį darbą? (priskirti balą iš 10-balės skalės). 1 – labai menkai skatina, 10 – labai skatina.

☐ Meilė vaikams	☐ Noras padėti visuomenei
☐ Noras mokytis	☐ Pomėgis vadovauti žmonėms
☐ Noras tobulėti kaip asmenybei	☐ Pastovus atlyginimas
☐ Noras dalintis žiniomis	☐ Ilgos atostogos
☐ Savęs įprasminimo siekis	☐ Darbo pastovumas
☐ Meistriškumo siekis	☐ Socialinis prestižas

Asmeninio naudingumo veiksniai

1. Ar dažnai dalyvaujate kvalifikacijos tobulinimo kursuose?

- Kartą per mėnesį
- Kartą per metus
- Kartą per du metus
- Kita (įrašykite savo variantą).....

2. Kokiomis kompetencijų įgijimo formomis dažniausiai naudojėtės? (įvertinkite kiekvieną formą).

Forma	Labai dažnai	Dažnai	Kartais	Retai	Niekada
Individualaus tobulinimosi	☐	☐	☐	☐	☐
Kolegialaus dalijimosi patirtimi	☐	☐	☐	☐	☐
Specializuotų renginių	☐	☐	☐	☐	☐
Akademinio mokymosi (studijos)	☐	☐	☐	☐	☐
Viešąja nedarbine aplinka (kultūrinė, meninė raiška, socialinės akcijos, dalyvavimas meno kolektyvuose)	☐	☐	☐	☐	☐

3. Sureitinguokite pagal svarbumą Jums priimtinius skatinimus tobulinti savo kvalifikaciją
(priskirti balą iš 10-balės skalės: 1 – mažiausiai svarbus, 10 - svarbiausias).

Veiksnys	Apibraukite jums tinkantį skaičių									
Noras suteikti mokiniams daugiau žinių	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Noras, kad vaikų rezultatai būtų geriausi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Sėkmingo ugdymo proceso siekimas	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Noras tobulėti	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Noras siekti aukštesnės profesinės kvalifikacijos	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Galimybė gauti pedagoginę premiją	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Galimybė gauti didesnį atlyginimą	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Noras būti pranašesniai už savo kolegas	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Aktuali kvalifikacijos kursų tematika	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Poreikis būti pripažintam vadovų ir savo kolegų	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Kolegų skatinimas	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Administracijos skatinimas	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Kintantys administraciniai reikalavimai	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Patogi kvalifikacijos kursų organizavimo tvarka	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Priimtina kvalifikacijos kursų kaina	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Numenkintas visuomenės požiūris į mokytojo profesiją	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

4. Kokios profesinės privilegijos labiausiai įtakoja pedagogų profesijos prestižą? (priskirti balą iš 10-balės skalės: 1 – labai menkai įtakoja, 10 – turi didžiausią įtaką).

Privilegija	Apibraukite jums tinkantį skaičių									
Mokestinės lengvatos	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Premijos	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Pailgintos atostogos	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Formaliai sutrumpintos darbo valandos	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Galimybė laisvai disponuoti savo laiku	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Užtikrintas atlyginimas	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Kūrybinių atostogų galimybė	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Geriausio metų mokytojo rinkimai	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Motyvacijos sistema organizacijoje	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Ekonominio naudingumo veiksniai

1. Ar susidūrėte su sunkumais ieškodami pedagoginio darbo?

- Taip Ne Nežinau

2. Ar Jūsų įstaigoje sudarytos sąlygos vystyti savo karjerą?

- Taip
 Ne
 Nežinau

3. Nurodykite veiksnius, kurie skatina Jūsų profesinės karjeros kaitą. (priskirti balą iš 10-balės skalės: 1 – labai menkai skatina, 10 – labai skatina).

Veiksny	Apibraukite jums tinkantį skaičių									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Vidinis nepasitenkinimas, esama situacija verčia galvoti apie profesinės karjeros kaitą										
Materialinė nauda										
Galimybė ieškoti kitų saviraiškos būdų										
Noras augti ir tobulėti profesijos srityje										
Grėsmė netekti darbo skatina karjeros pokyčius										
Siekis dominuoti įstaigoje										
Pripažinimas visuomenėje										
Noras įgyti aukštesnę kvalifikaciją										
„Mokymosi visą gyvenimą“ poreikis										

4. Prestižą lemiantys veiksniai (priskirti balą iš 10-balės skalės: 1 – labai menkai įtakoja, 10 – turi didžiausią įtaką).

Veiksny	Apibraukite jums tinkantį skaičių									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Atlyginimas										
Pačių pedagogų apie save nuomonė										
Kitų asmenų nuomonė apie pedagogus										
Mokinių rezultatai										
Pedagogo elgesys visuomenėje										
Pedagogo elgesys klasėje										
Griežta stojančiųjų į pedagogines studijas atranka										
Pedagogų asmeninės savybės										
Pedagogų apranga										
Pedagogų kvalifikacija										
Pedagogų paklausa darbo rinkoje										

Dėkoju už atsakymus !

GERBIAMI MOKSLEIVIAI,

Esu Samanta Semičiovaitė, Šiaulių universiteto Edukologijos fakulteto studentė. Rašau baigiamąjį darbą, kurio pagrindinis tikslas – išsiaiškinti, kaip ugdymo proceso dalyviai vertina pedagogų profesijos prestižą ir jį įtakojančius veiksnius.

Anketa yra anoniminė, todėl nei vardo, nei pavardės nurodyti nereikia. Duomenų konfidencialumas garantuojamas, tad galite drąsiai reikšti savo nuomonę.

1. Parašykite trumpą esė „Svajonių mokytojas“.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Dėkoju už atsakymą !

GERBIAMI TĖVELIAI,

Esu Samanta Semičiovaitė, Šiaulių universiteto Edukologijos fakulteto studentė. Rašau baigiamąjį darbą, kurio pagrindinis tikslas – išsiaiškinti, kaip ugdymo proceso dalyviai vertina pedagogų profesijos prestižą ir jį įtakojančius veiksnius.

Anketa yra anoniminė, todėl nei vardo, nei pavardės nurodyti nereikia. Duomenų konfidencialumas garantuojamas, tad galite drąsiai reikšti savo nuomonę.

1. Jeigu jūs gautumėte užduotį atrinkti mokyklai pedagogus, kokius pasirinktumėte?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Jeigu Jūs būtumėte atsakingi už mokytojo profesijos prestižo didinimą, ką padarytumėte pirmiausiai, kad jis Lietuvoje būtų žymiai didesnis.

.....

.....

.....

.....

.....

Dėkoju už atsakymus !

PIRMINĖ DUOMENŲ KATEGORIZACIJA

1 lentelė

Pedagogų požiūris į profesijos prestižo didinimo galimybes (N=41)

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Patvirtinantys teiginiai
Visuomeninio reikšmingumo veiksniai	Pedagogų motyvacija	10	<p>„Kurti mokyklų vadovų požiūrį į mokytoją (daugiau motyvacijos, o ne „kabiliukų“ ieškojimo)“</p> <p>„Griežtinčiau stojimą į pedagogines studijas (tik geriausi studentai)“</p> <p>„Daugiau darbinės laisvės“</p> <p>„daugiau laisvės profesinėje veikloje“</p> <p>„Sumažinčiau mokytojo darbo kontrolės instrumentą“</p> <p>„Praplėščiau skatinimo priemonių arsenalą“</p> <p>„Skatinti kūrybingus mokytojus“</p> <p>„Motyvacija (mokytojo), skatinimas“</p> <p>„Pedagoginių studijų reforma (tik labiausiai motyvuoti studentai)“</p>
	Profesijos tinkamumas asmeniui	3	<p>„Tobulinčiau studentų atranką“</p> <p>„Griežtesnė atranka į pedagogines studijas“</p>
Asmeninio naudingumo veiksniai	Profesinės privilegijos	12	<p>„Į pensiją išleisti nuo 55 metų“</p> <p>„nuo 55 išėjimas į pensiją“</p> <p>„Ankstesnis išėjimas į pensiją“</p> <p>„Paankstinčiau išėjimą į pensiją“</p> <p>„Anksčiau išleisčiau į pensiją“</p> <p>„Ankstinčiau išėjimą į pensiją „</p> <p>„Mažinčiau pensinių amžių „</p> <p>„Skirčiau daugiau lėšų, kad mokytojai galėtų nusipirkti reikalingų priemonių darbui“</p> <p>„Investuočiau daugiau lėšų į mokytojų sveikatą“</p> <p>„Ankstinčiau išėjimą į pensiją“</p> <p>„Sudaryčiau sąlygas išeiti į pensiją anksčiau“</p> <p>„anksčiau išleisčiau į pensiją“</p>
	Kvalifikacijos tobulinimo galybės	9	<p>„Sudaryčiau sąlygas persikvalifikuoti mokytojams, kurie nepatenkinti savo darbu“</p> <p>„Kvalifikacijos kėlimas“</p> <p>„Burčiau pedagogus į idėjų pasidalinimo seminarus“</p> <p>„Sumažinčiau darbo krūvį, kad mokytojai turėtų laisvalaikio“</p>

			<p>„Kvalifikacijos kėlimas“ „Kvalifikacijos kėlimo tvarkos keitimas“ „Keisčiau kvalifikacijos kėlimo tvarką“ „Daugiau nemokamų galimybių tobulėti profesinėje veikloje“ „Sudaryčiau visas sąlygas mokytojams tobulėti (nemokamai)“ „Panaikinti atestaciją“</p>
Ekonominio naudingumo veiksniai	Galimybė kilti karjeros laiptais ir atlyginimas	26	<p>„Atlyginimai“ „Pakelčiau atlyginimą dvigubai“ „Žymiai pakelčiau atlyginimą“ „Didinti atlyginimą“ „Didinčiau užmokestį“ „Kelčiau atlyginimą“ „Didinčiau atlyginimą“ „Padidinčiau atlyginimą“ „Užmokėti už visus atliekamus darbus“ „pakelčiau atlyginimą“ „Pakelčiau atlyginimą“ „Atlyginimas“ „Kelčiau atlyginimą“ „Atlyginimai“ „Padidinčiau atlyginimą“ „Didinčiau atlyginimą“ „Padidinčiau algą, kad mokytojai galėtų daugiau sau leisti“ „Padidinčiau mokytojų atlyginimus“ „Pakankamai geras atlyginimas“ „Pakelčiau atlyginimą“ „Pakelčiau atlyginimą“ „pakelčiau atlyginimą“ „Atlyginimo didinimas“ „daugiau materialinės naudos“ „Padidinčiau darbo užmokestį (kad mokytojas atgautų orumą)“ „Pakelčiau darbo užmokestį“</p>
	Specialybės paklausa darbo rinkoje	1	<p>„Pedagoginių studijų keitimas (mažiau tos pačios srities specialistų)“</p>
Pedagogų profesijos prestižo kėlimas	Švietimo politika	29	<p>„Švietėjiška veikla dėl visuomenės požiūrio į šią profesiją“ „Pakelti mokytojo socialinį prestižą“ „Išryškinti pedagogų teises“ „Mažinti „popierizmą““ „Pilnam krūviui užtektų 12 kontaktinių valandų“ „Didinčiau finansavimą švietimui“ „Ministras turėtų būti pedagogas, pažinti pedagoginio darbo ypatybes“ „Valstybės švietimo politikos pakeitimas“</p>

			<p>„Mokyklų sistemos keitimas“</p> <p>„Pedagogų darbo sąlygų keitimas“</p> <p>„Pedagogų teisės“</p> <p>„Švietėjiška visuomenės veikla“</p> <p>„Keisti vadovų požiūrį į mokytoją“</p> <p>„Sumažinčiau darbo krūvį“</p> <p>„Kelti mokytojo prestižą visuomenėje“</p> <p>„Griežtinčiau stojančiųjų į mokytojų specialybes reikalavimus“</p> <p>„Išmesčiau iš darbo geriančius, netinkamai besielgiančius visuomenėje ir klasėje mokytojus“</p> <p>„Peržiūrėčiau švietimo institucijų tinklą“</p> <p>„Didinčiau švietimo finansavimą“</p> <p>„Studijų programų keitimas (daugiau specialybių)“</p> <p>„Didinčiau finansavimą švietimui“</p> <p>„Studijų programas keisčiau (įgyjant 2-3 specialybes)“</p> <p>„Keisti požiūrį (ŠMM)“</p> <p>„Mažinčiau pamokų krūvį, o atlyginimo ne“</p> <p>„Daugiau kontrolės pedagogų darbinėje veikloje“</p> <p>„Kitoks valdžios požiūris į pedagogus“</p> <p>„Keisčiau švietimo sistemos tinklą“</p> <p>„Sumažinčiau mokinių skaičių klasėje“</p>
		Iš viso 90	

2 lentelė

Pedagogų požiūris į būtinus kvalifikacijos kėlimo pokyčius (N=41)

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Patvirtinantys teiginiai
Kvalifikacijos kėlimas	Kvalifikacijos kursų tvarka	10	<p>„Panaikinčiau trumpalaikius seminarus“</p> <p>„Kas 5 metus leisčiau po pusmetį kūrybiškai atostogauti“</p> <p>„Panaikinčiau trumpalaikius 1 dienos seminarus, juos keisčiau nuosekliais kelių dienų (savaičių) trukmės tiesioginiais (ne nuolatiniais) kursais“</p> <p>„Sudaryčiau sąlygas tobulinti kvalifikaciją esant poreikiui“</p> <p>„Panaikinčiau trumpalaikius seminarus“</p>

			<p>„Suburčiau kvalifikacijos kėlimo sistemą“</p> <p>„Užtikrinčiau, kad kvalifikacijos kėlimo renginiai būtų kokybiški“</p> <p>„Aprūpinčiau techninėmis priemonėmis“</p> <p>„Aprūpinčiau įvairiomis priemonėmis“</p> <p>„Daryčiau nuoseklesnius kursų“</p>
	Kvalifikacijos tobulinimo būdai	6	<p>„Organizuočiau seminarus mokykloje“</p> <p>„Daugiau edukacinių išvykų“</p> <p>„Idomių, naudingų kvalifikacijos kėlimo renginių“</p> <p>„Dalintis savo patirtimi su jaunaisiais kolegomis“</p> <p>„Nešti daugiau atvirų pamokų“</p> <p>„Rengčiau daugiau psichologinės krypties seminarus (mokinių pažinimo, mokytojo savivertės, bendravimo ir bendradarbiavimo)“</p>
	Kvalifikacijos kursų apmokėjimas	5	<p>„Apmokėčiau visus kvalifikacijos tobulinimo renginius ir jų neribočiau“</p> <p>„Visus kursus apmokėčiau“</p> <p>„Apmokėčiau visus kvalifikacijos kėlimo kursus“</p> <p>„Apmokėčiau kursus“</p> <p>„Visi kursai nemokami“</p>
	Pedagogų motyvacija keliant kvalifikaciją	4	<p>„Skatinčiau mokytojams dažniau vykti į apmokamus seminarus“</p> <p>„Skatinčiau mokytojus, kurie kelia kvalifikaciją“</p> <p>„Skatinčiau mokytojus, kurie kelia kvalifikaciją ir įgytas žinias pritaiko“</p> <p>„Skatinčiau pedagogus, kurie kelia kvalifikaciją“</p>
	Kvalifikacinių kursų kontrolė	2	<p>„Tikrinčiau mokytojų lankomų seminarų skaičių“</p> <p>„Įvairūs kursai nors kartą per pusmetį“</p>
	Pedagogų kvalifikacinės kategorijos	2	<p>„Panaikinau kvalifikacines kategorijas“</p> <p>„Panaikinti kvalifikacijos kategorijas“</p>
		Iš viso 29	

Mokinių nuomonė apie mokytojo profesiją (N=19)

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Patvirtinantys teiginiai
Visuomeninio reikšmingumo veiksniai	Profesijos tinkamumas asmeniui	86	<p>„Mokytojas turėtų būti linksmas“</p> <p>„Mažiau namų darbų, daugiau pažintinių kelionių“</p> <p>„Noriu įdomių pamokų“</p> <p>„Mokytojas linksmas, nuotaikingas“</p> <p>„Mokytojas turi sudominti savo mokslu“</p> <p>„Itraukti visus mokinius“</p> <p>„Truputi griežta, kitaip klasėje nebūtų tvarkos“</p> <p>„Mokytojas, kuris išklauso“</p> <p>„Supranta“</p> <p>„Nereikia“</p> <p>„Kuris nepyktų“</p> <p>„Kad per pamokas leistų daugiau naudotis kompiuteriais ieškant informacijos“</p> <p>„Svarbiausia, kad paaiškintų viską gerai“</p> <p>„Nešauktų jei nesupranti“</p> <p>„Kad prie kiekvieno priėtų, paaiškintų“</p> <p>„Aptartu rezultatus“</p> <p>„Leistų pasitaisyti pažymį“</p> <p>„Jei mokytoja gera, labiau norisi eiti į pamoką“</p> <p>„Paskatintų“</p> <p>„Nesavanaudis“</p> <p>„Padedantis“</p> <p>„Griežtas“</p> <p>„Pakantus“</p> <p>„Niekada nenusigręžia nuo savo mokinių“</p> <p>„Jo pamokos yra labai įdomios“</p> <p>„Kad būtų smagu mokintis“</p> <p>„Mokytojas sugeba įtraukti į aiškinamą dalyką visus mokinius“</p> <p>„Kad mokytoju pasitikėtų ir nebijotų“</p> <p>„Bendrauja su mokiniais kaip su lygiateisiais žmonėmis“</p> <p>„Kai reikia parodo mokinių vietą“</p> <p>„Turi būti geras“</p> <p>„Kartais pajuokauti“</p> <p>„Kad mokytojai sudomintų temą“</p> <p>„Idomiai pasakotų“</p> <p>„Aiškintų taip, kad viską suprasčiau“</p> <p>„Gerus pažymius rašytų ir nešauktų“</p>

		<p> <i>„Leistų laisvai elgtis per pamoką“</i> <i>„Kad per pamokas žiūrėtume filmus“</i> <i>„Kad per pamokas nereikėtų sėdėti kaip mumijai“</i> <i>„daugiau ekskursijų“</i> <i>„kad kartais leistų daryti tai ką mokiniai pasiūlo“</i> <i>„griežtesnis“</i> <i>„švelnesnis“</i> <i>„įdomiai pateitų temą“</i> <i>„sugeba suvaldyti klasę“</i> <i>„mokėtų pasijuokti“</i> <i>„gebėtų suprasti vaikus“</i> <i>„suprastų jei pavėluoji ar buvai susirgęs“</i> <i>„per pamokas būtų įdomu daryti užduotis“</i> <i>„įvairiai pateiktų temą“</i> <i>„kad užduotų mažiau namų darbų, o daugiau smagių užduočių, kurias darome visi kartu“</i> <i>„per pamoką raštu patikrintų ar gerai supratai temą“</i> <i>„nešaukianti“</i> <i>„gera“</i> <i>„nešauktų“</i> <i>„nebūtų griežta“</i> <i>„kad pamokose būtų įdomu“</i> <i>„būtų geras“</i> <i>„drausmintų blogus bendraklasius“</i> <i>„nešūkauti“</i> <i>„nenuobodi“</i> <i>„gerai išmokanti temas“</i> <i>„nešautų“</i> <i>„kad suprastų, kad ne viskas visiems gerai sekasi“</i> <i>„kad būtų lengviau susišnekėti“</i> <i>„būtų linksmas“</i> <i>„leistų pajuokauti“</i> <i>„perteitų medžiagą įdomiai“</i> <i>„kad būtų smagu mokytis“</i> <i>„daug bendrauti su vaikais ir jų tėvais“</i> <i>„būti supratingas“</i> <i>„jei nesuprantu temos, prieitų ir paaiškintų“</i> <i>„papasakotų nutikimų“</i> <i>„nuoširdi“</i> <i>„bendraujanti“</i> <i>„leistų laisvai judėti per pamoką“</i> <i>„negriežtas“</i> <i>„linksmas“</i> <i>„patariantis“</i> <i>„išklausančias“</i> <i>„supratingas“</i> <i>„rašytų ir tavo pagyrimus už veiklą“</i> </p>
--	--	---

			<p>„turėtų būti geras“ „nešauktų ant mūsų“ „padėtų geriau suprasti man pamokas“ „kad nebaustų“ „kad nebaustų n raidėmis“ „kad visi mokytojai būtų tokie aktyvūs kaip kūno kultūros“</p>
	Pedagogų įvaizdis	6	<p>„turėtų būti aukštas“ „būtų jaunas“ „ne plikas“ „mokytoja turi būti ne pikta“ „kad būtų tvarkinga“ „kad mokytojas būtų vyras“</p>
Asmeninio naudingumo veiksniai	Kvalifikacijos tobulinimas	18	<p>„Kad mokytų su įdomiomis kompiuterio programomis“ „Kad viskas būtų moderniau, išmaniau“ „Sugebantis atsakyti į bet kokį vaikui kilusį klausimą“ „Jis sugeba padėti“ „Rasti išeitį bet kokioje situacijoje“ „Sugalvoja veiklos, kuri praturtina rutiną naujovėmis“ „Gerai išmokyti“ „Kad gerai išmokytų“ „Kad išaiškintų užduotis“ „kad būtų modernu“ „pilnai paaiškintų temą“ „gerai mokanti mokytoja“ „kad nebūtų kvaila“ „gerai mokyti“ „gerai mokinti“ „protinga“ „protinga“ „mokėti pamokos medžiagą“</p>
Ekonominio naudingumo veiksniai	Papildomos pajamos	3	<p>„eitų papirkti pinigais“ „kad būtų lengvą jį papirkti“ „kad imtų kyšius“</p>
		Iš viso 116	

4 lentelė

Tėvų nuomonė apie pedagogus, kurie turėtų dirbti švietimo įstaigose (N=20)

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Patvirtinantys teiginiai
Visuomeninio reikšmingumo veiksniai	Profesijos tinkamumas asmeniui	32	<p>„Pirmiausia pedagogas turėtų mylėti savo darbą“ „mylintis savo darbą“ „Pedagogas turi mylėti vaikus“ „Turinčius pašaukimą“ „Atsakingas asmuo“</p>

			<p>„Gerbiančius kolegas ir visą kolektyvą darbe“</p> <p>„Jie turėtų mylėti vaikus“</p> <p>„Mokytojas turi mėgti dirbti su vaikais, jaunais žmonėmis“</p> <p>„Mokytojas turi būti toks, kad ne iš karto suprastum, jog jis mokytojas, bet iš karto pajustum, jog nori būti jo mokinys“</p> <p>„Jam jo dėstomas dalykas turi būti labai patrauklus“</p> <p>„mylinčius vaikus“</p> <p>„Pasirinkčiau atsakingus bei sąžiningus“</p> <p>„Mylintis vaikus“</p> <p>„Dirbti iš pašaukimo“</p> <p>„žaismingus“</p> <p>„kūrybingą“</p> <p>„būti atsidavęs ir atsakingas“</p> <p>„bendraujančius“</p> <p>„mokytojas turi būti iš pašaukimo“</p> <p>„gebėti puikiai bendrauti“</p> <p>„drausmingus“</p> <p>„atsakingus“</p> <p>„turi turėti pašaukimą“</p> <p>„noriai bendraujančius su tėvais ir vaikais“</p> <p>„atsidavusius darbui“</p> <p>„bendraujančius su tėvais ir vaikais“</p> <p>„Mokytojas turėtų būti taktiškas“</p> <p>„Kultūringas“</p> <p>„sąžiningus“</p> <p>„Atsakingas“</p> <p>„darbštus“</p> <p>„Mokytojas turi būti eruditas“</p>
	Pedagoginė motyvacija	13	<p>„Pedagogas turi būti aktyvus“</p> <p>„idėjų nestokojančius“</p> <p>„Mokytojas negali įsikibęs laikytis vadovėlio tiesų“</p> <p>„domėtis naujovėmis“</p> <p>„Jis turi jausti ir suprasti, kad yra vertybė mokykloje“</p> <p>„nestokojantį energijos ir darbo savo tikslams pasiekti“</p> <p>„siekiančius ir norinčius tobulėti, judėti į priekį“</p> <p>„trokštantis tobulėti“</p> <p>„aktyvų“</p> <p>„besidominčius kas vyksta aplinkoje, kad neatsilikytų nuo mokinių“</p> <p>„Jis turi būti motyvuotas“</p> <p>„siekiantis tobulėti savo profesinėje veikloje“</p> <p>„Turi būti motyvuotas“</p>
	Pedagogų įvaizdis	3	<p>„Jauną“</p> <p>„atrodančius tvarkingai“</p> <p>„I užsisenėjusį moterišką kolektyvą“</p>

			<i>stengčiausi įtraukti kuo daugiau vyriškos dvasios“</i>
Asmeninio veiksniai	naudingumo	Kvalifikacijos tobulinimo galimybės	20 <i>„kompetentingus pedagogus“ „gebančius tinkamai bendradarbiauti“ „gebančius sklandžiai išdėstyti savo nuomonę kolegoms, vaikams, tėvams“ „profesionalas savo dėstomo (mokomo) dalyko“ „Mokytojas turi mėgti ir mokėti kalbėti ir rašyti“ „visokeriopai išprusęs“ „sklandžiai bei efektyviai perteikti reikiamą ir turimą informaciją“ „jis turi gebėti greitai ir efektyviai apdoroti informaciją, bei per patį minimaliausią laiko tarpą gebėti ją apdoroti savo ugdytiniams“ „turinčius nors truputi patirties pedagoginėje srityje“ „išsilavinusius“ „Kvalifikuotus“ „gebėti puikiai bendrauti“ „protingas“ „kvalifikuotu“ „Būti puikiu savo srities specialistu“ „nuolat tobulėti savo profesinėje veikloje“ „Kvalifikuotus“ „Mokytojas turi būti kompetentingas ir puikiai išmanyti savo dėstomą dalyką“ „gerai išmanyti technologijas“ „Visu pirma rinkčiausi aukštos kvalifikacijos mokytoją“</i>
			Iš viso 68

5 lentelė

Tėvų nuomonė į pedagogų profesijos prestižo didinimo veiksnius (N=20)

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Patvirtinantys teiginiai
Visuomeninio reikšmingumo veiksniai	Pedagogų motyvacija	5	<i>„Siekčiau, kad pedagogus mokykloje gerbtų“ „Stojantiems studentams reikėtų įrodyti, jog ši specialybė yra iš pašaukimo“ „Mokytojo pareigas turėtų eiti tik tikrai kompetentingi ir motyvuoti specialistai“ „Mokytojams turėtų būti skiriama daugiau teisių, kad juos</i>

			<p>motyvuotų“</p> <p>„Motyvuočiau pedagogus geriau dirbti“</p>
	Švietimo politika	5	<p>„Didinčiau švietimo finansavimą“</p> <p>„pedagogai turi turėti daugiau teisių“</p> <p>„Išnagrinėti švietimo sistemą, ką būtų galima pakeisti“</p> <p>„Keisčiau visuomenės požiūrį į pedagogo profesiją“</p> <p>„Į juos turėtume žiūrėti, kaip į vertingus mūsų šalies specialistus“</p>
Asmeninio naudingumo veiksniai	Kvalifikacijos tobulinimo galimybės	4	<p>„Organizuočiau mokytojų suvažiavimus, kuriuose pedagogai galėtų pasidalinti savo atliekamo darbo metodikomis, semtis vieni iš kitų idėjų“</p> <p>„Daugiau remčiausi į reklaminius seminarus“</p> <p>„Konferencijų sklaida pedagogų tarpe“</p> <p>„Nuolatinis kvalifikacijos kėlimas“</p>
	Profesinės privilegijos	3	<p>„Suteikčiau daugiau įvairių lengvatų, privilegijų“</p> <p>„pedagogai nusipelno premijų“</p> <p>„prieš už tam tikrus pasiekimus“</p>
Ekonominio naudingumo veiksniai	Galimybė kilti karjeros laiptais ir atlyginimas	8	<p>„Pirmiausiai pedagogo atlyginimas turi atitikti jo darbą“</p> <p>„Padidinčiau pedagogų atlyginimą“</p> <p>„Didinčiau atlyginimą“</p> <p>„Pakelčiau atlyginimą“</p> <p>„Atlyginimo didinimas“</p> <p>„Pakelčiau atlyginimą“</p> <p>„Didinčiau atlyginimą“</p> <p>„Kelčiau atlyginimą tiems, kurie turi didelį pasisekimą tarp mokinių ir tėvelių“</p>
	Specialybės paklausa darbo rinkoje	1	„Keisčiau stojimo į pedagogines studijas tvarką, per daug parengia vienos srities specialistų“
			Iš viso 26